

*Everybody is person
Everybody want live*

STEBĖSENOS ATASKAITA **2025**

Lietuvos Raudonasis Kryžius yra nevyriausybinė organizacija, teikianti socialinę, humanitarinę ir teisinę pagalbą pabėgėliams, prieglobsčio prašytojams, asmenims be pilietybės ir kitiems migrantams nepriklausomai nuo jų teisinio statuso.

Laikydamasis pagrindinių Raudonojo Kryžiaus ir Raudonojo Pasmėnulių judėjimo principų, Lietuvos Raudonasis Kryžius stengiasi bet kuriomis aplinkybėmis apsaugoti žmogaus gyvybę, sveikatą ir orumą, palengvinti žmonių kančias, vadovaudamasis tik jų reikmėmis ir nedarydamas jokių išlygų pagal nacionalinius, rasinius, lyties, amžiaus ar klasinius požymius, pagal religinius ar politinius įsitikinimus, nedalyvauja politinio, religinio, rasinio, etninio, lytinio ar ideologinio pobūdžio polemikoje.

Šioje ataskaitoje apibendrinama informacija, surinkta Lietuvos Raudonojo Kryžiaus stebėtojų 2025 m. Lietuvos Raudonojo Kryžiaus vykdyto projekto, finansuojamo UNHCR, apimtyje.

Vertindami surinktus duomenis, Lietuvos Raudonojo Kryžiaus stebėtojai remiasi savo dalykine kompetencija bei ilgamete patirtimi migracijos ir prieglobsčio srityje. Esame dėkingi partneriams ir kolegoms už papildomas įžvalgas.

Ši ataskaita yra skirta tik informacijai, ji nesukuria ir nesuteikia teisių, ja nenustatoma ir neprisiimama teisinių įsipareigojimų sprendžiant individualius atvejus.

Lietuvos Raudonasis Kryžius. (2026 m. balandis). 2025 m. stebėsenos ataskaita

Nuotraukos: Lietuvos Raudonasis Kryžius

AUTORIŲ ŽODIS

Analizuojant 2025 m. akys užkliūva už netikėtų skaičių, skatinančių užduoti paradoksali klausimą: kodėl beveik visose Europos Sąjungos šalyse prieglobsčio prašytojų mažėjo, o Lietuvoje, priešingai, daugėjo (tiesa, nežymiai, bet vis tiek kažkiek augo)? Kas iš tiesų slypi už tų skaičių ir ką jie pasako apie realią situaciją? Arba tiksliau – atspindi tikrą situaciją, o gal kaip tik klaidina ir sukuria iliuziją tiems, kurie su tuo nedirba kasdien?

Nors pagrindinis mūsų, Lietuvos Raudonojo Kryžiaus stebėtojų, atliekamos veiklos tikslas nėra atsakyti būtent į šiuos klausimus, vis dėlto, siekiant suprasti kontekstą ir paaiškinti tam tikrus nacionalinio ir regioninio lygmens fenomenus, pabandykime paanalizuoti, kiek (ar) šie skaičiai koreliuoja su pastaraisiais metais stebima situacija ir tendencijomis.

Įvadą į 2025 m. stebėsenos ataskaitą norėtusi pradėti tuo, kad bene pirmą kartą (neskaitant chaotiško 2021-2022 m. periodo, kai visi užsieniečiai būdavo de facto sulaikomi kartu – identiškomis sąlygomis, nepaisant skirtingos teisinės padėties) turėjome galimybę surinkti tiek daug kokybiškos ir reprezentatyvios informacijos iš atsakingų valstybės institucijų žinioje atsidūrusių užsieniečių, kurių dalis nebūtinai buvo prieglobsčio prašytojai. Būtent tai gali padėti atsakyti į aukščiau iškeltus klausimus ir paaiškinti, kaip Lietuvoje tampama prieglobsčio prašytoju ir nuo ko tai priklauso. Be viso to, statistika taip ir liktų tik sausais skaičiais, kuriais stebimės, nors realybė tarsi suponuoja visiškai kitokį vaizdinį.

Priežastis, kodėl 2025 m. turėjome platesnę prieigą prie užsieniečių (ne tik prieglobsčio prašytojų, bet ir siekusių tokiais tapti), buvo naujos institucijos – Priėmimo ir integracijos agentūros – įsteigimas. Metų eigoje jos žinioje atsidūrė absoliuti dauguma užsieniečių, į Lietuvą atvykusių įvairiais būdais – įstatymo numatytais, taip pat nereguliariai, perduotų pagal Dublino III reglamentą, atlikusių bausmę įkalinimo įstaigose ir kt. Nauja institucija visą priėmimo sąlygų ir paslaugų užtikrinimo procesą perėmė į savo rankas – nuo materialinio aprūpinimo, buities, maitinimo, medicinos, psichologo, vertimo paslaugų užtikrinimo iki pažeidžiamumo vertinimo ir amžiaus nustatymo procedūrų. Ši našta nebuvo lengva ir 2025 m. pateikė nemažai siurprizų – išaugusį centrų gyventojų skaičių, tarp jų – per Lietuvą judančių nelydimų vaikų, taip pat pasikeitusią demografiją. Pakito kilmės šalių paveikslas. Pvz., antroje prieglobsčio prašytojų kilmės šalių statistikos eilutėje netikėtai atsidūrė Somalis. Pakito ir atvykstančių užsieniečių santykis lyties atžvilgiu. 2025 m. lankydami priėmimo ir sulaikymo centrus sutikome kaip niekada daug jaunų moterų, jau minėtų nepilnamečių, kitų pažeidžiamų asmenų. Visa tai valstybei kėlė papildomų iššūkių, kaip atliepti poreikius ir rizikas, susijusias su galimu išnaudojimu, prekyba žmonėmis, užtikrinti kokybišką komunikaciją ir kt.

Matome, kad Lietuva išlieka intensyviu tranzito tašku, atspindinčiu bendrą regiono situaciją, kur, pradedant Suomija ir baigiant Lenkija, taikomos griežtos nacionalinės atgrasymo priemonės siekiantiems į Europos Sąjungą atvykti nereguliariai. Per mūsų šalį iš Latvijos pusės nenutrūkstamu srautu (beveik pustrėčio karto daugiau nei 2024 m.) judėjo užsieniečiai, kurie buvo sulaikomi Šiaulių, Panevėžio, Utenos apskrityse, neretai – ir kitose gana netikėtose šalies vietovėse. Savotišku butelio kakleliu šioje komplikuotoje tranzitinėje kelionėje per Lietuvą tapo pasienis su Lenkija. Kaimyninės šalies pusėje buvo sulaikomi ir Lietuvai perduodami užsieniečiai, kuriems prieš tai pavyko kirsti Lietuvą arba į mūsų šalį patekti nereguliariu būdu iš Baltarusijos ir tęsti kelionę į Lenkiją, kuri 2025 m. vasarą įvedė išorės sienų kontrolę.

Vertinant tai keliame klausimą, ar stipriai mažėjant per pasienio kontrolės punktus ir tiesiogiai į Lietuvą per vadinamą „žalią sieną“ atvykstančių prieglobsčio prašytojų, ūgtelėję Lietuvos skaičiai nėra susiję su šalutinėmis aplinkybėmis, paprasčiau kalbant – situacija be išėties, kai prieglobsčio prašymas priimamas tuomet, kai asmens „nepasiima“ stringanti Latvija arba principinga Lenkija. Ne kartą galėjome įsitikinti, kad ilgą laiką de facto sulaikymo sąlygomis laukdami kažko neapibrėžto užsieniečiai galiausiai prieglobsčio prašytojais tapdavo nebūtinai dėl to, kad patys to aktyviai siekė, o dėl to, kad tas neapibrėžtumas grynai iš teisinės perspektyvos turi „materializuotis“ arba net „legalizuotis“, kol asmuo tolesnių žingsnių laukia būnant, pvz., formaliame medicininiame karantine.

Dar vienas 2025 m. stebėtas išskirtinumas – prieglobsčio prašytojai Ukrainos piliečiai. Nors, pvz., netolimoje Estijoje būtent ukrainiečiai sudaro didžiąją dalį pastarojoje šalyje esančių prieglobsčio prašytojų, Lietuvoje pastaruosius kelerius metus tokios tendencijos nematėme. Tuo tarpu 2025 m. stebėjome tam tikrą augimą, kai statistikos lentelėje Ukrainos piliečiai kiek netikėtai atsidūrė ketvirtoje vietoje. Ukrainos piliečius prieigos prie prieglobsčio procedūros kontekste, kuriam pastaraisiais metais teikiame išskirtinį dėmesį, minime neatsitiktinai. Būtent ši tikslinė grupė dažnu atveju, kaip ir, pvz., prieglobsčio prašytojai iš Centrinės Azijos šalių arba Kaukazo, nepatenka į naujai atvykusiųjų kategoriją, t. y. tų, kurie po reguliaraus ar nereguliaraus sienos kirtimo per pirminį kontaktą su Lietuvos pareigūnais nedelsiant apeliuoja į tarptautinės apsaugos poreikį. Kitaip sakant, prieglobsčio procedūroje jie atsiduria jau vėliau ir kitomis aplinkybėmis, kurios tiek mums, stebėtojams, tiek ir kolegoms Lietuvos Raudonojo Kryžiaus teisininkams yra žinomos, tačiau kurių analizė stebėsenos kontekste nėra prioritetinga.

Galime tik įsivaizduoti bandydami modeliuoti situaciją apie prieglobsčio prašytojų skaičius augimą, jei bent pusė iš beveik 400 Lietuvoje buvusių nelydimų vaikų, kurių prieiga prie prieglobsčio procedūros nėra ribojama, 2025 m. būtų pateikę prašymus suteikti prieglobstį. Tačiau bendraujant su jais ne kartą girdėjome, kad baimė būti grąžintiems į Latviją, kuri daugeliui užsieniečių asocijuojasi su ne pačiais geriausiais prisiminimais apie patirtis pasienyje (smurtas, agresija, „apgręžimai“) ir perpildytus laikino apgyvendinimo / sulaikymo centrus (Latvijos situacija yra deja vu tai, ką Lietuva patyrė 2021-2022 m.), taip pat baimė apskritai patirti netiesioginį grąžinimą (chain refoulement) į Baltarusiją, net jei ji ir nepagrįsta, lėmė, kad nelydimų vaikų prieglobsčio procedūroje buvo labai maži ir jie dažniausiai pasišalindavo.

Apibendrinant įžangą, skaitytojui norėtume dar kartą priminti, kad prieglobsčio prašytojų (ir kitų užsieniečių, kurie gali turėti atitinkamų poreikių) priėmimas, apimantis materialines sąlygas, buitį, gaunamas paslaugas ir kt., jau seniai nebetelpa į stebėsenos, kuri buvo atliekama iki 2021 m., rėmus. Mūsų atliekama veikla natūraliai kinta ir reikalauja platesnio konceptualaus požiūrio – nuo pamatinės asmens teisės į prieglobstį iki kelio, kurį tenka pereiti iki bazinių kiekvieno individo laisvių ir teisių. Todėl tikimės, kad ši trumpa įžanga bent iš dalies suteiks šiek tiek konteksto ir padės lengviau skaityti nemažos apimties kompleksinę ataskaitą, kurioje, be kita ko, jau ne pirmus metus išskirtinis dėmesys tenka prieigos prie prieglobsčio procedūros veiksmingumui, judėjimo laisvės suvaržymams užsieniečių centruose, tarpinstitucinei sąveikai, kai, pvz., pritaikius išimtį į šalį įleistas asmuo dėl kritinės sveikatos būklės atsiduria gydymo įstaigoje ir pan.

Nuoširdžiai tikėkimės, kad skaidrumo ir aiškumo 2026 m. bus gerokai daugiau, kai Europos Sąjungos šalys narės pagal naująjį Migracijos ir prieglobsčio paktą pradės vykdyti bent minimalią nepriklausomą pirminio tikrinimo (screening) stebėseną.

Medžiagą šiai ataskaitai 2025 m. nuosekliai dokumentavome ir kaupėme bendraudami su šimtais užsieniečių, apgyvendintų / sulaikytų institucijų, su kuriomis Lietuvos Raudonasis Kryžius turi susitarimus, patalpose, taip pat ir tais asmenimis, kurie galiausiai taip ir neatsidūrė Lietuvos institucijų žinioje. Apibendrinant gautą informaciją rėmėmės ir iš pačių valstybės institucijų gautais komentarais bei išaiškinimais, analizavome dokumentus ir bendradarbiavome su mūsų kolegomis teisininkais, kurių kompetencijoje – teisinių įžvalgų teikimas. Į stebėsenos metu renkamos informacijos lauką visuomet patenka ir atviri informacijos šaltiniai – tiek nacionaliniu, tiek tarptautiniu mastu.

Įdomaus skaitymo!

Justina Karaliūtė ir Stasys Vaitonis, Lietuvos Raudonojo Kryžiaus stebėtojai

TURINYS

VARTOJAMŲ TRUMPINIŲ SĄRAŠAS

SANTRAUKA

01

I. STEBĖSENA 2025 M.: SKAIČIAI IR FAKTAI

04

II. PASIENIO STEBĖSENA

08

III. STEBĖSENA GYDYMO ĮSTAIGOSE

18

IV. NELYDIMI VAIKAI

20

V. UŽSIENIEČIŲ APGYVENDINIMO IR SULAIKYMO CENTRŲ STEBĖSENA

23

VI. APKLAUSŲ STEBĖSENA

51

išVADOS IR REKOMENDACIJOS

52

PRIEDAI

55

VARTOJAMŲ TRUMPINIŲ SĄRAŠAS

Agentūra – Priėmimo ir integracijos agentūra

ES – Europos Sąjunga

EUAA – Europos Sąjungos prieglobsčio agentūra (*European Union Agency for Asylum*)

EŽTT – Europos Žmogaus Teisių Teismas

Eurostat – Europos Sąjungos statistikos tarnyba

FRA – ES pagrindinių teisių agentūra (*European Union Agency for Fundamental Rights*)

FRONTEX FRO – Europos sienų ir pakrančių apsaugos agentūros Pagrindinių teisių pareigūnas (*The Fundamental Rights Officer of the European Border and Coast Guard Agency*)

LR – Lietuvos Respublika

LRK – Lietuvos Raudonasis Kryžius

MD – Migracijos departamentas prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos

MIGRIS – Lietuvos migracijos informacinė sistema

MFC – multifunkcinis pastatas

NVO – nevyriausybinė(-s) organizacija(-os)

NVSC – Nacionalinis visuomenės sveikatos centras

PKP – pasienio kontrolės punktas

PR – pasienio rinktinė

PU – pasienio užkarda

SADM – Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerija

SMB – sulaikytų moterų bendrabutis

SUB – sulaikytų užsieniečių bendrabutis

UPP – užsieniečių priėmimo pastatas

URC – Užsieniečių registracijos centras

UNHCR – Jungtinių Tautų Pabėgėlių Agentūra (*United Nations High Commissioner for Refugees / UN Refugee Agency*)

UTPI – Lietuvos Respublikos įstatymas „Dėl užsieniečių teisinės padėties“

VRM – Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerija

VSAT – Valstybės sienos apsaugos tarnyba prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos

- Bendras prieglobsčio prašytojų skaičius Lietuvoje, lyginant su 2024 m., nežymiai augo. 2025 m. buvo ir didesnė kilmės šalių įvairovė – 40 (2024 m. – 30). Lyginant su 2024 m., Valstybės sienos apsaugos tarnybos registruotų prašymų skaičius išliko beveik identiškas, o Migracijos departamento registruotų prašymų skaičius išaugo apie 8 proc.
- Palyginus su 2024 m., per pasienyje su Baltarusija ir Rusijos Federacija esančius pasienio kontrolės punktus atvykusių prieglobsčio prašytojų skaičius krito penkis kartus. Nuo 2023 m. pavasario (daugiau nei pustrėčių metų) Lietuvos pasienio kontrolės punktuose nebuvo priimtas nė vienas prieglobsčio prašymas iš Rusijos piliečių. 2025 m. Lietuvos Raudonasis Kryžius fiksavo 10 incidentų, kai asmenys kreipėsi dėl prieglobsčio Lietuvos pasienio kontrolės punktuose, tačiau jų prieglobsčio prašymai nebuvo priimti, o asmenys buvo priversti grįžti į Baltarusiją arba Rusiją. Tuo tarpu prašymų, registruotų po to, kai asmuo nereguliariai kirto sieną, 2025 m. buvo daugiau. Tačiau pažymėtina, kad didžioji jų dalis į Europos Sąjungą nereguliariu būdu pateko per Latviją ir vėliau buvo sulaikyti Lietuvos teritorijoje arba perduoti Lietuvai iš Lenkijos. Prieglobsčio prašymų, priimtų iš tiesiogiai į Lietuvą nereguliariai atvykstančių užsieniečių, 2025 m. mažėjo. Tai pasakytina ir apie Baltarusijos piliečius, pastaraisiais metais sudariusių daugumą nereguliariai atvykstančių prieglobsčio prašytojų, kuriems Valstybės sienos apsaugos tarnyba įprastai darė išimtis ir „neapgrėždavo“.
- 2025 m. „apgrėžimų“ pasienyje su Baltarusija buvo apie 40 proc. daugiau nei 2024 m. Nemaža dalis asmenų pasienyje yra „atgrasomi“ nuo nereguliaraus sienos kirtimo, t. y. pasienio pareigūnai dažnu atveju neturėjo kontakto su minėtais asmenimis ir juos tik stebėjo judančius kitoje sienos pusėje. Įstatyme numatytos išimtys dėl „humanitarinių priežasčių“ 2025 m. buvo pritaikytos vos 1 proc. visų, bandžusių kirsti sieną tam nenumatytoje vietoje. Nereguliarus sienos kirtimas išlieka pavojingu sveikatai ir gyvybei. 2025 m. žinoma apie mažiausiai 2 pasienyje su Baltarusija mirusius asmenis (dar 2 asmenų palaikai buvo rasti prie sienos, tačiau geografiškai – Baltarusijos pusėje). Stebėti 2 atvejai, kai dėl kritinės sveikatos būklės nereguliariai sieną kirtę užsieniečiai buvo hospitalizuoti Lietuvoje, vienam iš jų atlikta dalinė kojų amputacija. Kitais atvejais stebėti kūno sužalojimai bandant įveikti fizinį barjerą – tvorą su pjaunančios vielos koncertinos segmentu. Surinkta asmenų liudijimų apie Baltarusijos ir Latvijos pasienyje užsieniečių patirtus sužalojimus: šunų įkandimus, elektros priemonių panaudojimą, fizinį ir psichologinį smurtą ir kt. Tarp nukentėjusių asmenų buvo ir vaikų.
- 2025 m. pasižymėjo išaugusiu per Lietuvos teritoriją judančių nelydimų vaikų užsieniečių skaičiumi. Sulaikius Lietuvos teritorijoje arba perdavus iš Lenkijos, nelydimi vaikai iš pasienio padalinių būdavo nukreipiami į tam numatytą Ruklos priėmimo centrą (2025 m. priimti 378 nelydimi vaikai). Lietuvos Raudonasis Kryžius neturi duomenų, kad nelydimi vaikai būtų sulaikomi ar neturėtų prieigos prie prieglobsčio procedūros (neskaitant atvejų, kai asmenys pasišalindavo iš Ruklos priėmimo centro, pasiekdavo Lenkiją ir iš ten būdavo perduoti į Lietuvą kaimyninėje šalyje atlikus medicininę amžiaus nustatymo procedūrą). Nemažai jų (268) 2025 m. pasišalino, dar 94 Priėmimo ir integracijos agentūros žinioje buvę nelydimi vaikai perduoti Latvijai pagal readmisijos susitarimą.
- 2025 m. pasienio padaliniuose nestebėta sisteminių priėmimo ir apsaugos sąlygų neatitikimų. Iš esmės buvo užtikrinamos visos reikiamos sąlygos, kartais priėmimo lygis priklausydavo nuo konkretaus pasienio padalinio pasirengimo priimti prieglobsčio prašytojus ir taikomų praktikų. 2025 m. nestebėta, kad prieglobsčio prašytojai pasienio padaliniuose būtų laikomi sulaikymo patalpose, tačiau vienu atveju stebėta, kad prieglobsčio prašytojams buvo taikomi neproporcingi judėjimo laisvės apribojimai. Pavieniais atvejais stebėta, kad neužtikrintos, pvz., reikiamos higienos priemonės, ne visos patalpos pritaikytos prieglobsčio prašytojų apgyvendinimui, taikomos pernelyg griežtos judėjimo ribojimo priemonės, tačiau tai nebuvo pasikartojančios tendencijos, o labiau infrastruktūros apribojimų nulemtos arba pavienių padalinių taikomos praktikos, dėl kurių, atitinkamai, teiktos rekomendacijos, kaip šias praktikas keisti ar bent jau minimizuoti.

- Iš Latvijos per Lietuvą tranzitu vykę asmenys, kurie (dar) neturėjo prieglobsčio prašytojų statuso, dažniausiai buvo *de facto* sulaikomi Pabradės priėmimo centre, o pasienio padaliniuose praleisdavo pakankamai trumpą laiką – iki paros. Asmenys, iš kurių buvo surinkta atitinkama informacija, nurodė, kad buvimo pasienio padaliniuose laikotarpiu dažniausiai jiems nebuvo leidžiama naudotis telefonais, jie negalėdavo nusiprausti, nebuvo išduodama higienos priemonių, tačiau jie gaudavo maisto paketus ir vandens.
- 2025 m. naujai įsteigtos Priėmimo ir integracijos agentūros padaliniams teko didelis krūvis dėl neplanuotai išaugusio gyventojų skaičiaus, ypač Pabradės ir Ruklos priėmimo centrams. Smarkiai išaugus nelydimų vaikų skaičiui Ruklos priėmimo centre, stebėta neatitikimų rekomenduotiniams priėmimo ir apsaugos standartams (per didelis viename kambaryje apgyvendintų asmenų skaičius, rakinamų individualių spintelių trūkumas). Nepaisant to, metų eigoje centras pakeitė apgyvendinimo organizavimo tvarką ir prisitaikė prie pokyčių, užtikrinant didesnę nelydimiems vaikams skirtą gyvenamojo ploto rezervą, taip pat užsakė papildomų baldų. Iš pasienio padalinių pristatytiems nelydimiems vaikams būdavo nedelsiant išduodami drabužių ir avalynės komplektai, pirmasis maisto davinytis, atliekamas pirminis medicininis įvertinimas, suteikiama galimybė nusiprausti, mokama pašalpa maistui ir smulkioms išlaidoms.
- Kitas Ruklos priėmimo centrui (įskaitant Girionių padalinį) ir Vilniaus priėmimo centrui aktualus klausimas buvo laikinosios apsaugos gavėjų apgyvendinimas ir su tuo susiję iššūkiai. Pirma, dėl vietų trūkumo atsirado poreikis kartu apgyvendinti atskirai gyvenusius vienišus asmenis. Jei centrų gyventojai jau anksčiau buvo susitaikę su faktu, kad reikės mokėti už apgyvendinimo paslaugas, asmeninės erdvės ir privatumo klausimas iššaukė tam tikrą nepasitenkinimą. Pažymėtina, kad Ruklos ir Vilniaus priėmimo centrų personalui pavyko suvaldyti gyventojų nuotaikas ir išaiškinti pasikeitimų priežastis. Antrasis iššūkis – komunikacija ir reakcija dėl terminuotų apgyvendinimo sutarčių, kas reiškė, kad nemaža dalis minėtų centrų gyventojų turės palikti apgyvendinimo vietas, kuriose kai kurie praleido dvejus ar trejus metus. Personalas dėjo pastangas iš anksto apie tai informuojant, ieškant alternatyvų ir pačius gyventojus įgalinant savarankiškai ieškoti sprendimų.
- Ruklos ir Vilniaus priėmimo centrai 2025 m. išsiskyrė gera informacijos sklaida, gyventojų įtraukimu, laisvalaikio ir užimtumo organizavimu. Gyventojams buvo sudaryta terpė saviveiklai, tam buvo pakankamai erdvių viduje ir lauke, pvz., šiltnamių, darželių ir pan. Pakankamai geras sąlygas turėjo ir nepilnamečiai gyventojai. Išskyrus nelydimus vaikus, kurie neretai pasišalindavo, visi kiti nepilnamečiai metų eigoje lankė ugdymo įstaigas.
- Naujai pradėjusio veikti Pabradės priėmimo centro specifika 2025 m. buvo nuolat besikeičiantys gyventojai, kurių skaičius augo. Per metus centras priėmė daugiau nei tūkstantį asmenų, buvo pradėti eksploatuoti iki tol nenaudoti naujojo multifunkcinio pastato aukštai. Tokiam skaičiui gyventojų nebuvo iki galo pasiruošta, todėl metų eigoje bendro naudojimo erdvėse nuolat trūko rašytinės informacijos, nebuvo užtikrinamas sezoną atitinkančių rūbų ir avalynės tiekimas, dėl vertėjų trūkumo gyventojų ir personalo bendravimas buvo ribotas. Paminėtina, kad absoliuti dauguma naujai pristatytų gyventojų buvo atvykę į Lietuvą iš Latvijos teritorijos, asmenims buvo taikomi judėjimo laisvės suvaržymai, kas lėmė papildomas įtampas ir sunkumus užtikrinant galimybę laikinai išvykti iš centro ir prieigą prie prieglobsčio procedūros, informuojant apie asmenų atžvilgiu priimamus sprendimus ir pan.
- Esminis 2025 m. pokytis – priėmimo sąlygų užtikrinimo perėmimas iš Valstybės sienos apsaugos tarnybos. Priėmimo ir integracijos agentūrai tapus atsakinga už priėmimo sąlygų užtikrinimą ir paslaugų teikimą Pabradoje veikiančiame Užsieniečių registracijos centre, kildavo nemažai sunkumų dviem institucijoms bendradarbiaujant tarpusavyje, keičiantis informacija, stebint kylančius poreikius ir pan. Dėl šių priežasčių metų eigoje kilo iššūkių pvz., užtikrinant sulaikytų užsieniečių galimybę reguliariai išeiti į lauką arba laiku sutvarkant neveikiančią infrastruktūrą. Viena pagrindinių probleminių sričių, stebėtų Užsieniečių registracijos centre – Priėmimo ir integracijos agentūra iš esmės neorganizavo reguliarių laisvalaikio veiklų sulaikytiesiems.

- Dideliu pokyčiu 2025 m. galima išskirti privalomojo medicininio izoliavimo (karantino) taikymą Pabradės priėmimo centre. Iki 2025 m. rudens neapibrėžto termino karantinas buvo taikomas visiems naujai į centrą pristatytiems asmenims, nepriklausomai nuo jų patekimo į Lietuvą aplinkybių ir sveikatos būklės. Kartais karantinas užsitęsavo ir iki mėnesio. Rugsėjo mėn., gavus Nacionalinio visuomenės sveikatos centro išaiškinimą, karantino taikymas iš esmės pakito. Nors kraujo mėginių ėmimas ir rentgenas tuberkuliozei nustatyti išliko privaloma procedūra, atvykus asmeniui ir po pirminės medicinos personalo apžiūros nesant indikacijų, kad asmuo serga užkrečiamomis ligomis, izoliavimas nebėra taikomas ir tolesnių tyrimų bei jų rezultatų asmuo laukia bendrose gyvenamosiose patalpose su kitais asmenimis.

I. STEBĖSENA 2025 M.: SKAIČIAI IR FAKTAI

2025 m. stebėseną vykdė du Lietuvos Raudonojo Kryžiaus (toliau – LRK) stebėtojai. Atliekant veiklą buvo užtikrinamas lyčių lygybės principas, t. y. atsižvelgus į aplinkybes, lyties požiūriu jautrią arba konfidencialią informaciją galėjo rinkti stebėtoja moteris ir stebėtojas vyras. Stebėseną buvo vykdoma remiantis 2010 m. birželio 2 d. Valstybės sienos apsaugos tarnybos prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos (toliau – VSAT), Jungtinių Tautų pabėgėlių agentūros (toliau – UNHCR) ir LRK susitarimu bei 2025 m. gegužės 16 d. Priėmimo ir integracijos agentūros prie Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerijos (toliau – Agentūra) ir LRK susitarimu[1].

Stebėsenos tikslai: (1) **stebėti** (turėti prieigą prie teisės aktais apibrėžtų prieglobsčio prašymų pateikimo vietų, dokumentų, prieglobsčio prašytojų ir kt.), (2) **rinkti ir vertinti** (objektyviai fiksuoti, kaip yra vykdomos procedūros, ar priėmimo ir apsaugos sąlygos atitinka standartus ir teisės aktus, taip pat analizuoti surinktą medžiagą), (3) **informuoti** (teikti informaciją ir bendradarbiauti su atsakingomis valstybės institucijomis, kurios turi pareigą užtikrinti tinkamas priėmimo bei apsaugos sąlygas) ir siekti pokyčio, reikalingo užtikrinant pagrindines prieglobsčio prašytojų teises.

Stebėseną atliekama remiantis Europos Sąjungos prieglobsčio agentūros (toliau – EUAA) gairėmis dėl prieglobsčio prašytojų priėmimo sąlygų[2], gairėmis dėl nelydimų vaikų priėmimo sąlygų[3], tarptautinės apsaugos prašymų pateikimo praktiniu registracijos vadovu[4], praktinėmis rekomendacijomis, kai registracija atliekama nuotoliniu būdu[5], kitomis papildančiomis EUAA gairėmis, 2013 m. birželio 26 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2013/33/ES, kuria nustatomos normos dėl tarptautinės apsaugos prašytojų priėmimo[6], Lietuvos Respublikos įstatymu dėl užsieniečių teisinės padėties[7], kitais nacionaliniais ir tarptautiniais teisės aktais, susitarimais ir rekomendacijomis.

[1] Iki tol Agentūros padalinių stebėseną buvo vykdoma vadovaujantis 2020 m. vasario 27 d. buvusio Pabėgėlių priėmimo centro, kurio funkcijas perėmė nauja įkurta Agentūra, ir LRK susitarimu.

[2] Žr. EUAA gairės dėl priėmimo sąlygų: veiklos standartai ir rodikliai, 2016, European Union Agency for Asylum, prieiga internete: <https://www.euaa.europa.eu/sites/default/files/Guidance-on-ReceptionConditions-LT.pdf>

[3] Žr. EUAA gairės dėl nelydimų vaikų priėmimo sąlygų: veiklos standartai ir rodikliai, 2018, European Union Agency for Asylum, prieiga internete:

<https://www.euaa.europa.eu/sites/default/files/publications/Guidance-reception-unaccompanied-children-standards-and-indicators-LT.pdf>

[4] Žr. EUAA praktinis registracijos vadovas. Tarptautinės apsaugos prašymų pateikimas, EUAA praktinių vadovų rinkinys, 2021, prieiga internete: <https://euaa.europa.eu/sites/default/files/publications/2023-03/practical-guide-registration-LT.pdf>.

[5] Žr. EUAA Practical recommendations on conducting remote / online registration (lodging), EUAA Practical Guide Series, 2021, prieiga internete: <https://euaa.europa.eu/sites/default/files/easo-practical-recommendations-conducting-remote-online-registration-lodging-EN.pdf>.

[6] Žr. 2013 m. birželio 26 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2013/33/ES, kuria nustatomos normos dėl tarptautinės apsaugos prašytojų priėmimo, EUR-Lex, prieiga internete: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/PDF/?uri=CELEX:32013L0033>

[7] Žr. 2004 m. balandžio 29 d. Nr. IX-2206 Lietuvos Respublikos įstatymas dėl užsieniečių teisinės padėties, Teisės aktų registras, prieiga internete: <https://www.e-tar.lt/portal/fr/legalAct/TAR.42837E5A79DD/asr>

1. LRK STEBĖSENOS STATISTIKA

2025 m. LRK stebėtojai atliko 50 vizitų, visus – gyvai, t. y. fiziškai būnant vietoje, kur atliekama stebėseną. Į pusę – 25 – vizitų dėl stebėsenos apimtys vyko du LRK stebėtojai. Dalį stebėsenos vizitų LRK stebėtojai atliko kartu su UNHCR atstovais. Daugiau apie tikslias stebėsenos vizitų datas, vietas, pobūdį ir tikslą – žr. Priede Nr. 1. Stebėsenos statistika.

2025 m. parengtos 59 stebėsenos ataskaitos, įskaitant didesnės apimtys tęstinės teminės stebėsenos ataskaitas, skirtas prieigai prie prieglobsčio procedūros, atnaujinimą už 2025 m. Stebėsenos vizitų ir ataskaitų skaičius skiriasi, nes (1) dalies vizitų metu buvo atlikta daugiau nei viena stebėseną, pvz., prieigos prie prieglobsčio procedūros (įskaitant pirmines apklausas), taip pat priėmimo ir apsaugos sąlygų; (2) minėta teminės stebėsenos ataskaita ir kelios kitos ataskaitos parengtos remiantis ne tik konkrečių vizitų metu surinkta informacija, bet ir atliekant interviu gyvai, telefonu arba per socialinius tinklus, taip pat apdorojant viešai prieinamus duomenis, bendraujant su atsakingomis valstybės institucijomis ir kt.; (3) dalis ataskaitų buvo vidinės ir teikiamos tik UNHCR. Apibendrinta metinė stebėsenos ataskaita parengta visų 2025 m. ataskaitų pagrindu, įskaitant vidines ir tas, kurių parengimui nebuvo atlikta fizinių stebėsenos vizitų, tačiau informacija surinkta kitais būdais.

Palyginimui, 2024 m. buvo atlikta dviem stebėsenos vizitais daugiau (52, visi – gyvai), taip pat parengta keliomis ataskaitomis daugiau (65).

LRK stebėtojai tradiciškai skaičiuoja dar vieną ne mažiau svarbų rodiklį – grįžtamąjį ryšį iš institucijų: komentarus pateikus ataskaitas, išreikštą poreikį jas papildyti, inicijuotus tarpinstitucinius susitikimus ir aptarimus. 2025 m. 16 ataskaitų (trečdalis visų ataskaitų) sulaukė grįžtamojo ryšio. 2024 m. institucijų komentarai buvo pateikti taip pat dėl 16 ataskaitų.

2. PRIEGLOBSČIO STATISTIKA

2.1. Nacionalinė statistika

Remiantis Migracijos departamento prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos (toliau – MD) pateiktais duomenimis, **2025 m. nežymiai išaugo registruojamų prieglobsčio prašymų skaičius (įskaitant pateiktus pakartotinai, nes metų eigoje teikiant skaičius MD neišskiria pirmą kartą pasiprašiusių prieglobsčio). Jei 2024 m. Lietuvoje buvo registruoti 362 prieglobsčio prašymai (įskaitant pateiktus pakartotinai), 2025 m. jų buvo 381 arba 5 proc. daugiau**[8]. Prieglobsčio prašymų skaičius šalyje išaugo pirmą kartą nuo 2021 m.

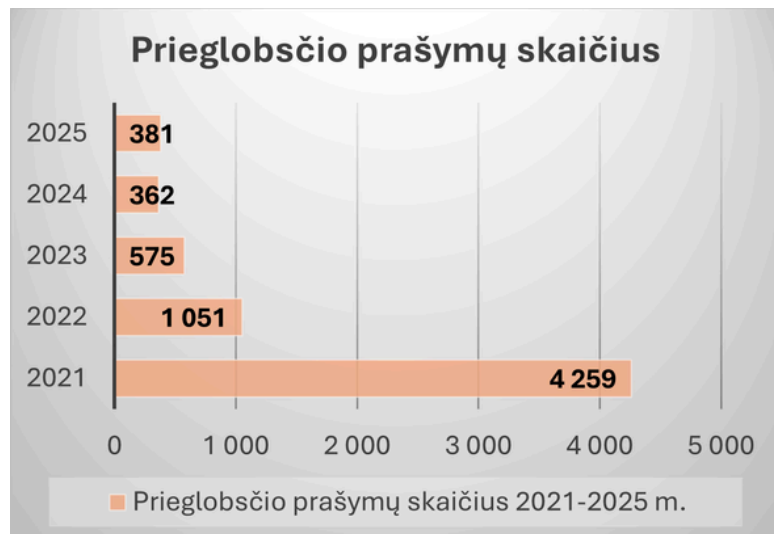
Daugiausiai prašymų suteikti prieglobstį registruota gegužę (46), liepą (45), rugsėjį (46) ir spalį (48). Mažiausiai prašymų registruota balandį (11) ir birželį (19). Visais kitais mėnesiais prieglobsčio prašymų skaičius buvo daugiau nei 20. Daugiau apie prašymų suteikti prieglobstį pateikimo Lietuvoje 2025 m. situaciją – žr. Priede Nr. 2. VSAT ir nacionalinė statistika.

2025 m. išaugo ir prieglobsčio prašytojų kilmės šalių skaičius. **Prieglobsčio prašymus 2025 m. pateikė 41 šalies piliečiai** (2024 m. – 30). Kilmės šalių statistikoje jau kelintus metus iš eilės dominuoja Baltarusijos piliečiai (83 prašymai). Tiesa, baltarusių skaičius, lyginant su 2024 m., krito beveik dvigubai ir atotrūkis nuo kitų šalių atstovų nebuvo toks didelis. 2025 m. nereguliarios migracijos sraute iš kaimyninės Latvijos pasirodė naujų kilmės šalių,

[8] Žr. Prieglobsčio statistika, Migracijos departamentas prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos: <https://migracija.lrv.lt/lt/statistika/menesine-migracijos-statistika/prieglobscio-statistika/>

pakoregavusių bendrą statistiką. Labiausiai išsiskyrė Somalis (46), statistikos lentelėje aplenkęs Rusijos Federaciją (34), kuri pastaraisiais metais pirmaudavo kartu su Baltarusija. Nemažai prieglobsčio prašymų toliau teikia Ukrainos (29) ir pirmąjį penketą užbaigiančio Tadžikistano (24) piliečiai, t. y. užsieniečiai, dažniausiai priklausantys ne nereguliarios migracijos kategorijai. Ukrainos piliečių prieglobsčio prašytojų skaičiaus augimas pradėtas stebėti dar 2024 m. Nė vienos kitos šalies piliečių pateiktų prieglobsčio prašymų skaičius 2025 m. nesiekė 20.

Daugiau apie prieglobsčio prašytojų kilmės šalis – žr. Priede Nr. 2. VSAT ir nacionalinė statistika.

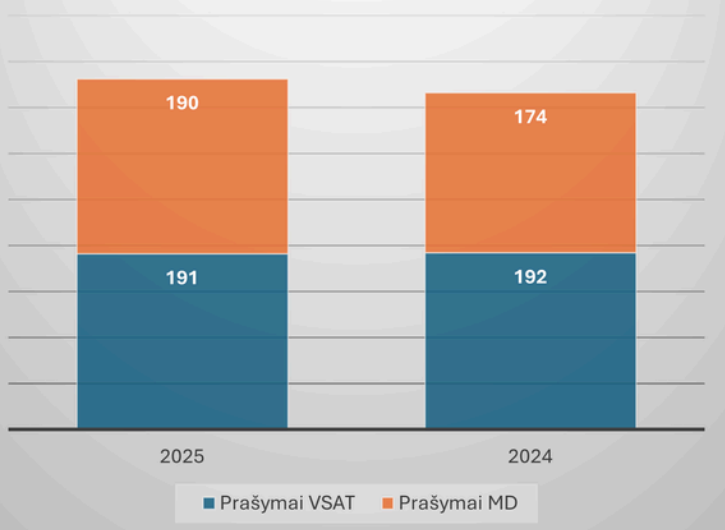
2.2. VSAT statistika

Kiekvieną mėnesį LRK gauna VSAT statistikos suvestinę, kurioje, be kita ko, pateikiami išskaidyti duomenys apie VSAT registruotus prašymus suteikti prieglobstį ir bendra nacionalinė prieglobsčio statistika, įskaitant prašymus, registruotus MD teritoriniuose skyriuose. Statistinius duomenis VSAT skaido į: (1) prašymus, pateiktus VSAT PKP; (2) prašymus, pateiktus pasienyje ir šalies viduje. Į antrąją kategoriją patenka VSAT pasienio rinktinėse (toliau – PR) ir pasienio užkardose (toliau – PU) registruoti prieglobsčio prašymai (valstybės sieną kirtus nereguliariai arba

LYGINANT SU 2024 M., VSAT REGISTRUOTŲ PRIEGLBOSČIO PRAŠYMŲ SKAIČIUS IŠLIKO PANAŠUS, TUO TARPU MD REGISTRUOTŲ PRAŠYMŲ SKAIČIUS IŠAUGO APIE 8 PROC.

užsienietį nustačius Lietuvos teritorijoje, taip pat registravus šalies viduje), MD ir abejuose Pabradėje esančiuose centruose pateikti prašymai. Atitinkamai pateikiama statistika yra išskaidoma pagal prašymo pateikimo lokaciją: 1) MD; 2) VSAT PR; 3) VSAT Užsieniečių registracijos centras (toliau – URC); 4) Pabradės priėmimo centras (toliau – PC).

Prieglobsčio prašymai, registruoti VSAT ir MD

Remiantis VSAT duomenimis, 2025 m. Lietuvoje buvo registruotas 381 prieglobsčio prašymas. 7 iš jų buvo registruoti VSAT PKP[9], 23 – VSAT PR arba PU, 48 – VSAT URC, 190 – MD teritoriniuose skyriuose. 84 prašymus pateikė Pabradės PC teismo arba VSAT sprendimu apgyvendinti asmenys (juos registravo VSAT URC pareigūnai). Dar 29 prašymus pateikė asmenys, kurie buvo perduoti Lietuvai pagal Dublino III reglamentą[10]. Ši statistika sutampa su aukščiau pateiktais MD skaičiais.

Lyginant su 2024 m., VSAT registruotų prašymų skaičius išliko beveik identiškas, MD registruotų prašymų skaičius išaugo apie 8 proc.

Daugiau apie prieglobsčio prašytojų pasiskirstymą pagal mėnesį ir registracijos vietą – žr. Priede Nr. 2. VSAT ir nacionalinė statistika.

[9] Lyginant su LRK duomenimis, vieno prieglobsčio prašytojo, atvykusio per kelio PKP, prašymas VSAT statistikoje įtrauktas ne į PKP, o į PR / PU skiltį.

[10] Lyginant su LRK vedama statistika, pastebėtinas didelis perduotų pagal Dublino III reglamentą prieglobsčio prašytojų skirtumas. Galimai MD dalies šių asmenų prašymus suteikti prieglobstį traktavo kaip atnaujintus, o ne paskesnius.

2.3. Lietuva ES kontekste

Remiantis ES statistikos tarnybos (toliau – Eurostat) pirmųjų devynių 2025 m. mėnesių duomenimis, matyti ir pirmą kartą pasiprašiusių prieglobsčio skaičiai šalyse narėse[11]. Duomenys rodo, kad jei Lietuvoje prieglobsčio prašymų pokytis buvo nežymus, bendrai visoje ES, 2025 m. pirmą kartą prieglobsčio pasiprašiusių skaičius reikšmingai mažėjo.

LIETUVA KARTU SU VENGRIJA, SLOVAKIJA IR MALTA YRA MAŽIAUSIAI PRIEGLBSČIO PRAŠYMŲ REGISTRUOJANČIOS ES ŠALYS

Lietuva kartu su Vengrija, Slovakija ir Malta toliau išlieka tarp mažiausiai prieglobsčio prašymų registruojančių ES šalių narių. Tokia pati situacija yra ir Lietuvą lyginant regioniniame kontekste, kuriame vyrauja panašios migracijos tendencijos. Eurostat pirmųjų devynių 2025 m. mėnesių duomenimis, ne tik kaimyninė Lenkija su 8 235 pirmą kartą registruotais prieglobsčio prašymais, bet ir Latvija (920) bei Estija (775) registravo kur kas daugiau prieglobsčio prašymų.

Per pirmus devynis 2025 m. mėnesius bendras ES pirmą kartą registruotų prieglobsčio prašymų skaičius buvo 506 635 (27 ES šalių narių duomenys) arba beveik 26 proc. mažesnis nei per tą patį 2024 m. laikotarpį. Kaip ir 2024 m., pirmąjį daugiausiai prašymų registravusių šalių penketą 2025 m. sudarė tos pačios šalys, tačiau Vokietija su 86 515 pirmą kartą registruotais prieglobsčio prašymais (daugiau nei dukart mažiau lyginant su tuo pačiu periodu 2024 m.) į priekį praleido tris šalis – Ispaniją (106 615), Prancūziją (93 645) ir Italiją (91 800). Pirmąjį penketą užbaigia Graikija (40 840)[12]. Šios šalys registravo daugiau nei 80 proc. visų ES pateiktų prieglobsčio prašymų.

Daugiau apie prieglobsčio prašytojus ES pagal šalis – žr. *Priede Nr. 3. ES šalių prieglobsčio statistika.*

[11] 2026 m. sausio pabaigoje Eurostat buvo prieinami pilni 2025 m. Lietuvos duomenys, iš kurių matyti, kad Lietuvoje 2025 m. pirmą kartą prieglobsčio pasiprašiusių asmenų skaičius, lyginant su 2024 m., truputį augo.

[12] Žr. Eurostat, Data Browser, Asylum and first time asylum applicants – monthly data 2025 January - September, prieiga internete – 2026-01-05: <https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/tps00189/default/table?lang=en>

II. PASIENIO STEBĖSENA

1. BENDROJI STATISTIKA

1.1. VSAT pranešimai apie prieglobsčio prašytojus

2025 m. LRK stebėtojai iš VSAT gavo pranešimus apie 206 asmenis, kurie pateikė prieglobsčio prašymus[13] (palyginimui, 2024 m. gauta pranešimų apie 196 asmenis, kurie pateikė prieglobsčio prašymus arba apie 5 proc. mažiau nei 2025 m.). 182 prieglobsčio prašytojai – suaugę asmenys (146 – vyr., 36 – mot.), 24 – vaikai (18 – vyr., 6 – mot. lyties), 6 iš jų – nelydimi.

Iš VSAT gauti pranešimai apie 36 šalių piliečius (palyginimui, 2024 m. – 26). Daugiausiai prašymų pateikė Ukrainos (26), Baltarusijos (19), Irako (17), Somalio (16), Tadžikistano (13), Pakistano, Irano (po 11) ir Afganistano (10) piliečiai. Kitų šalių piliečių pateiktų prašymų skaičius nesiekė 10: Rusijos Federacijos (9), Azerbaidžano (8), Eritrėjos (7), Alžyro, Indijos, Uzbekistano (po 5), Egipto, Etiopijos, Šri Lankos (po 4), Kamerūno, Moldovos, Sirijos, Turkijos (po 3), Kazachstano, Kongo Demokratinės Respublikos, Jemeno, Maroko (po 2), Armėnijos, Bangladešo, Bisau Gvinėjos, Ekvadoro, Ganos, Izraelio, Kinijos, Kirgizijos, Kolumbijos, Nigerijos, Sudano (po 1) ir vienas asmuo be pilietybės.

LRK renka duomenis, gaunamus iš VSAT pasienio padalinių (PR, PU ir PKP) ir URC. Į šią statistiką patenka ir informacija apie paskesnius prieglobsčio prašymus, taip pat apie prieglobsčio pasiprašiusius užsieniečius, perduotus pagal Dublino III reglamentą, perduotus iš įkalinimo įstaigų, nustatytus šalies teritorijoje kaip neturinčius teisės būti Lietuvoje ir kt. Eigoje būta ir pasikeitimų, pvz., paaiškėjo naujų aplinkybių dėl prieglobsčio prašytojų nurodomos kilmės šalies, asmenys atsiėmė savo pateiktus prašymus, įvyko perdavimas į kaimynines šalis readmisijos pagrindu ir pan. Dėl šių priežasčių galimi nežymūs statistiniai neatitikimai, pvz., lyginant su apibendrinta VSAT pateikiama statistika.

LRK duomenimis, 2025 m. VSAT registravo mažiausiai 142 pirmą kartą pateiktus prieglobsčio prašymus (neskaitant prašymų, kuriuos pateikė pagal Dublino III reglamentą perduoti asmenys, dalis kurių prašymus taip pat pateikė pirmą kartą). 8 prieglobsčio prašytojai atvyko per VSAT PKP (5 – per išorinę sieną su Baltarusija ir Rusijos Federacija, 3 – per oro uostą), mažiausiai 14 asmenų nereguliariai kirto sieną tiesiogiai iš Baltarusijos į Lietuvą, mažiausiai 72 išorinę ES sieną nereguliariai kirto kaimyninėse šalyse (arba į Lietuvą atvyko neturėdami

[13] Čia ir toliau *pranešimu* laikoma informacija apie planuojamą prašymo suteikti prieglobstį registraciją, o ne apie faktiškai registruotus prašymus. Statistikoje minimi visi gauti pranešimai, neišskiriant atvejų, kai vėliau dėl vieno ar kitų priežasčių prašymai nebuvo registruoti.

PALYGINUS SU 2024 M., PER PKP ATVYKUSIŲ PRIEGLOBSČIO PRAŠYTOJŲ SKAIČIUS SUMAŽĖJO KELIS KARTUS, O KIRTUSIŲ ES SIENĄ NEREGULIARIAI IR LIETUVĄ PASIEKUSIŲ PRIEGLOBSČIO PRAŠYTOJŲ BUVO DAUGIAU. TAČIAU MAŽĖJO TIESIOGIAI NEREGULIARIAI Į LIETUVĄ ATVYKSTANČIŲ PRIEGLOBSČIO PRAŠYTOJŲ, YPAČ BALTARUSIJOS PILIEČIŲ.

tam teisės) ir buvo sulaikyti vykstantys per Lietuvą arba eigoje perduoti iš Lenkijos, dar mažiausiai 3 asmenys prieglobsčio prašymus pateikė atvykę teisėtu būdu iš kitų ES šalių arba vykę tranzitu per Lietuvos teritoriją iš trečiųjų šalių turėdami tam teisę. Dalį prieglobsčio prašytojų sudarė užsieniečiai, perduoti VSAT iš įkalinimo įstaigų, taip pat prieš tai teisėtai gyvenę Lietuvoje, tačiau tokią teisę praradę, neįgyvendinę įpareigojimo palikti šalį ir pan. Mažiausiai 31 užsienietis teikė paskesnę prieglobsčio prašymą.

Palyginus su 2024 m., per PKP atvykusių užsieniečių skaičius krito kelis kartus. Stipriai krito ir nereguliarieji sieną tiesiogiai į Lietuvą kirtusių užsieniečių (ypač Baltarusijos piliečių) skaičius. Tuo tarpu nereguliarieji išorinę ES sieną kaimyninėse šalyse kirtusių prieglobsčio prašytojų, kurie vyko per Lietuvą ir buvo sulaikyti arba buvo perduoti iš Lenkijos, 2025 m. daugėjo[14]. Pirmiausia, tai sietina su situacija Latvijoje ir per šią šalį vykstančiu nereguliaros migracijos srautu, pasiekiančiu ir Lietuvą.

Daugiau apie prieglobsčio prašytojų profilį, jų kilmės šalių pasiskirstymą pagal atvykimo pobūdį, taip pat daugiausiai pranešimų LRK siuntusius VSAT pasienio padalinius – žr. Priede Nr. 4. LRK kaupiami duomenys.

2. PRIEIGA PRIE PRIEGLOBSČIO PROCEDŪROS

Kaip ir ankstesniais metais, 2025 m. pagrindine problemine sritimi LRK stebėsenos lauke išliko prieiga prie prieglobsčio procedūros. 2025 m. Lietuvoje toliau galiojo 2021 m. paskelbta ekstremalioji situacija dėl „masinio užsieniečių antplūdžio iš Baltarusijos Respublikos“[15], nebuvo atlikta jokių teisės aktų pakeitimų, kurie palengvintų užsieniečių prieigą prie prieglobsčio procedūros Lietuvoje, priešingai – įvairūs teisės aktų pakeitimai tik dar labiau susiaurino galimybes pasiprašyti prieglobsčio. Remiantis Lietuvoje galiojančiu teisiniu reguliavimu, ekstremaliosios situacijos laikotarpiu prieglobsčio pasiprašyti galima trimis būdais: (1) PKP ar tranzito zonos prašymą pateikti VSAT; (2) Lietuvos Respublikos teritorijoje prašymą pateikti VSAT arba MD; (3) esant užsienio valstybėje prašymą pateikti Lietuvos Respublikos konsulinėse įstaigose arba diplomatinėse atstovybėse.

2.1. Galimybė pasiprašyti prieglobsčio PKP

LRK turimais duomenimis, 2025 m. pirmą kartą nuo 2023 m. prieglobsčio prašymų buvo registruota ir tarptautiniuose geležinkelio PKP (iš viso – 2 prašymai pasienyje su Baltarusija). Tuo tarpu kelio PKP priimtų prieglobsčio prašymų skaičius, lyginant su 2024 m., krito net 5 kartus ir buvo mažiausias nuo 2020-2021 m. periodo, kai tarptautinę migraciją ribojo koronaviruso pandemija. **Nuo 2023 m. pavasario (arba daugiau nei pustrėčių metų) Lietuvos PKP nebuvo priimtas nei vienas prieglobsčio prašymas iš Rusijos piliečių.**

Remiantis VSAT pateiktais duomenimis, 2025 m. 8 mėnesius (sausį, vasarį, birželį, liepą, rugpjūtį, spalį[16], lapkritį ir gruodį) nė viename PKP nebuvo pateikta prieglobsčio prašymų. Daugiau lyginamosios statistikos – žr. Priede Nr. 4. LRK kaupiami duomenys.

[14] Žr. Neteisėtos antrinės migracijos iš Latvijos srautai pernai išaugo daugiau kaip dukart, 2026-01-06, vsat.lrv.lt: <https://vsat.lrv.lt/lt/naujienos/neteisetos-antrines-migracijos-is-latvijos-srautai-pernai-isaugo-daugiau-kaip-dukart-LUA/>

[15] Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimas dėl valstybės lygio ekstremaliosios situacijos paskelbimo, valstybės lygio ekstremaliosios situacijos valstybės operacijų vadovo paskyrimo ir Lietuvos Respublikos valstybės sienos apsaugos sustiprinimo. Prieiga internete: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/ad73a4c1dc0011eb866fe2e083228059/asr> [2025-11-20 redakcija]

[16] Vienas prieglobsčio prašytojas, kuris 2025 m. spalio mėn. LRK statistikoje yra priskirtas prie atvykimų per PKP, VSAT suvestinėje buvo pateiktas VSAT PR skiltyje, t. y. prašymas priimtas ne PKP, o kitame VSAT struktūriniame dalinyje.

LRK turi duomenų apie iš viso 10 atvejų, kai prie išorinės sienos su Baltarusija ir Rusija nebuvo priimti prieglobsčio prašymai (įskaitant atvejus, kai prieglobsčio prašymai pakartotinai nebuvo priimti iš tų pačių asmenų, į PKP atvykusių skirtingomis dienomis arba tą pačią dieną vykusių per skirtingus PKP). Didžioji dalis incidentų įvyko pasienyje su Baltarusija esančiuose kelio PKP, tačiau būta incidentų ir kelio PKP, esančiame pasienyje su Rusija, taip pat abejuose geležinkelio PKP (pasienyje su Baltarusija ir pasienyje su Rusija), per kuriuos vyksta tranzitiniai keleiviniai Rusijos traukiniai. Daugiau apie šiuos incidentus ir bendrai situaciją 2025 m. – žr. [Prieiga prie prieglobsčio procedūros Lietuvos Respublikos diplomatinėse atstovybėse užsienyje ir VSAT PKP. 2025 m. atnaujinimas](#)[17].

Pažymėtina, kad 2025 m. pabaigoje dėl, kaip teigiama, kontrabandos tikslais naudojamų meteorologinių balionų, trikdančių Lietuvos oro erdvę ir oro uostų darbą, vieną naktį laikinai buvo uždaryti pasienyje su Baltarusija veikiančios PKP. Situacijai kartojantis, Lietuvos Respublikos Vyriausybė trims savaitėms buvo laikinai uždariusi Šalčininkų PKP ir apribojo vykimą per Medininkų PKP. VSAT atstovai tvirtino, kad priegai prie prieglobsčio procedūros įtakos tai neturėjo.

2.2. Galimybė pasipašyti prieglobsčio kirtus sieną nereguliariu būdu

Remiantis Valstybės sienos ir jos apsaugos įstatymu[18], esant paskelbtai valstybės lygio ekstremaliajai situacijai dėl masinio užsieniečių antplūdžio Vyriausybė Nacionalinio saugumo komisijos pasiūlymu gali priimti sprendimą į Lietuvos teritoriją neįleisti užsieniečių, kurie kirto arba ketina kirsti sieną nereguliariu būdu ir yra pasienio ruože. 2023 m. toks Vyriausybės nutarimas dėl nereguliariai sieną kirtusių asmenų neįleidimo buvo priimtas ir 2025 m. liko nepakeistas. Įstatyme nurodoma, kad nuostata dėl neįleidimo kiekvienu atveju taikoma individualiai ir nėra taikoma tais atvejais, kai „užsienietis traukiasi nuo Vyriausybės sprendime nurodytų ginkluotų konfliktų, taip pat nuo persekiojimo, kaip jis apibrėžiamas Konvencijoje dėl pabėgėlių statuso, arba siekia patekti į Lietuvos Respublikos teritoriją humanitariniais tikslais“. Iš esmės ši įstatyme įtvirtinta nuostata nurodo, kad nereguliariai sieną kirtę užsieniečiai gali būti „apgręžiami“ atgal į šalį, iš kurios atėjo (Baltarusiją arba Rusijos Federaciją), tačiau ši nuostata taikoma, jei nereguliariai sieną kirtęs asmuo yra 5 km pasienio ruože, taip pat nuostata neturėtų būti taikoma nurodytais išskirtiniais atvejais.

Nepaisant to pažymėtina, kad, nors atitinkamas Vyriausybės nutarimas buvo priimtas, ginkluotų konfliktų sąrašas į jį įtrauktas nebuvo, todėl „apgręžimų“ išimtis dėl traukimosi nuo ginkluotų konfliktų 2025 m. ir toliau nebuvo taikoma. Verta akcentuoti, kad VSAT tvarka dėl individualaus nereguliariai sieną kirtusio asmens vertinimo nėra vieša, todėl LRK nėra žinoma, kas ir kokiais būdais turi įvertinti, ar nereguliariai sieną kirtęs asmuo traukiasi nuo persekiojimo. Tokio pobūdžio vertinimas turėtų būti imlus laikui, dažnu atveju susikalbėjimui su užsieniečiais reikalingi vertėjai, tačiau praktika rodo, kad „apgręžimai“ yra įvykdomi nereguliariai sieną kirtusiems asmenims dar esant gamtinėje vietovėje ir neretai nedelsiant po įžengimo į Lietuvos teritoriją (t. y. tokiu atveju įstatyme aprašytas vertinimas turėtų būti vykdomas, pvz., miške kelių minučių ar valandų laikotarpiu, pasitelkiant vertėjus ir tokį įvertinimą atlikti kompetenciją turintį VSAT pareigūną). Svarbu atkreipti dėmesį, kad 2025 m. VSAT pranešimuose spaudai neretai pasirodydavo teiginių, jog dalis „apgręžtų“ asmenų statistikoje atsiduriančių užsieniečių nebūdavo atsidūrę Lietuvos teritorijoje (pvz., būdavo už fizinio barjero – tvoros) ir, neturint tiesioginio fizinio kontakto, „atgrasomi“ į teritoriją neiti, t. y. vietoj individualaus vertinimo atlikimo užsieniečiai yra išgąsdinami, kad iki Lietuvos teritorijos neateitų[19]. Tikėtina, absoliuti dauguma nereguliariai sieną kirsti bandančių užsieniečių yra „atgrasomi“ nuo sienos kirtimo arba „apgręžiami“ atgal į Baltarusiją, neatliekant visapusiško individualaus vertinimo.

[17] Žr. Prieiga prie prieglobsčio procedūros Lietuvos Respublikos diplomatinėse atstovybėse užsienyje ir Valstybės sienos apsaugos tarnybos pasienio kontrolės punktuose, papildymas 2025, Lietuvos Raudonasis Kryžius. Prieiga: <https://redcross.lt/wp-content/uploads/2024/10/PRIEIGA-PRIE-PROCEDUROS-LT-2025.pdf>

[18] Žr. Lietuvos Respublikos valstybės sienos ir jos apsaugos įstatymas. Prieiga internete: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.101063/asr> [2025-07-01 redakcija]

[19] Žr. Pirmadienį į Lietuvą iš Baltarusijos nepateko 39 neteisėti migrantai, 2025-10-21, vsat.lrv.lt Prieiga internete: <https://vsat.lrv.lt/lt/naujienos/pirmadieni-i-lietuva-is-baltarusijos-nepateko-39-neteiseti-migrantai-video-y27/>

VSAT internetiniame puslapyje kasdien skelbiama praėjusios dienos „apgręžimų“ statistika, kurioje nurodoma, kiek asmenų, bandžiusių nereguliariai kirsti sieną iš Baltarusijos į Lietuvą, buvo neįleisti.

Išvadą, kad visapusiškas individualus vertinimas nėra atliekamas, iš dalies pagrindžia ir 2025 m. statistika:

- Lietuvos–Baltarusijos pasienyje per metus buvo atlikti 1 652 „apgręžimai“ (pažymėtina, kad pateikiama statistika apie įvykdytų „apgręžimų“ skaičių, tačiau tai nėra individualių asmenų, bandžiusių kirsti sieną, skaičius. Tikėtina, kad dalis užsieniečių sieną kirsti bandė po kelis kartus, todėl unikalių sieną bandžiusių kirsti asmenų skaičius yra kažkiek mažesnis);
- Remiantis Valstybės duomenų agentūros Oficialiosios statistikos portalo duomenimis, 2025 m. po nereguliaraus sienos su Baltarusija kirtimo į Lietuvą buvo įleisti 29[20] asmenys. LRK turimais duomenimis, tarp minėtų 29 asmenų yra 5 Baltarusijos piliečiai (prieglobsčio prašymai registruoti VSAT iš karto po sienos kirtimo), 3 – Rusijos Federacijos piliečiai (prieglobsčio prašymai registruoti VSAT iš karto po sienos kirtimo), 2 – Irano piliečiai (prieglobsčio prašymai registruoti po kurio laiko gydymo įstaigoje ir viename iš VSAT pasienio padalinių) (žr. *Hospitalizuoti prieglobsčio prašytojai*), 1 – Šri Lankos pilietis (prieglobsčio prašymas registruotas po kurio laiko gydymo įstaigoje) (žr. *Hospitalizuoti prieglobsčio prašytojai*), 8 asmenų grupė iš Afganistano ir Pakistano (sulaikyti Lenkijoje ir perduoti Lietuvai), 3 asmenų iš Irano ir Irako grupė (sulaikyti Lenkijoje ir perduoti Lietuvai), o apie dar 7 asmenis (visi įleisti tą pačią dieną) LRK informacijos neturi.

Įvertinus statistiką ir iš jos atmetus 11 asmenų, kuriems pavyko pasiekti Lenkiją (atvejai neskaičiuojami, nes asmenys įleisti į teritoriją po to, kai buvo perduoti iš Lenkijos, t. y. jie tuo metu nebuvo pasienio teritorijoje ir jiems negalėjo būti taikomi „apgręžimai“), matyti, kad atlikus 1 652 „apgręžimus“ išimtis įleisti į teritoriją pritaikyta daugiausiai[21] 18-ai asmenų arba vos vienam procentui bandžiusių kirsti sieną[22].

Iš karto po nereguliaraus sienos kirtimo 2025 m. registruoti vos 8 prieglobsčio prašymai – rekordiškai mažas skaičius. Palyginimui, 2024 m. 41 asmens prieglobsčio prašymai buvo registruoti pasienio padaliniuose iš karto po nereguliaraus sienos kirtimo.

Jei 2024 m. po pertraukos buvo stebėta atvejų apie nereguliarus valstybės sienos kirtimus pasienyje su Rusijos Federacijos Karaliaučiaus sritimi ir priimtus prieglobsčio prašymus (visus juos teikė Rusijos piliečiai), 2025 m. tokių atvejų nestebėta. Tiesa, metų pabaigoje VSAT oficialiai skelbė apie mažiausiai vieną pasienyje su Rusija sulaikytą asmenį (Rusijos pilietį), tačiau nenurodoma, kad šis būtų teikęs prieglobsčio prašymą[23]. Pranešimų iš VSAT apie nereguliariai pasienyje su Rusija atvykusius prieglobsčio prašytojus 2025 m. LRK stebėtojai taip pat negavo. LRK neturi duomenų, kad pasienyje su Rusijos Federacijos Karaliaučiaus sritimi būtų vykdomi „apgręžimai“.

Nepaisant įstatyminių ir fizinių (pasienyje pastatyto fizinio barjero, įrengtų stebėjimo kamerų, tam tikrais metų laikais sunkių klimato sąlygų ir kt.) kliūčių, kurios sumažina galimybes pasiprašyti prieglobsčio po nereguliaraus sienos kirtimo, bandymų nereguliariu būdu kirsti sieną skaičius, lyginant su 2024 m. (1 002 asmenys), 2025 m. išaugo (1 652 asmenys). Neretu atveju nereguliariai sieną kirsti bandantys ir prieglobsčio siekiantys asmenys yra priversti rinktis sveikatai ir gyvybei pavojų keliančius būdus. Anot Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos (toliau – VRM) atstovų, pateikimas į Lietuvą nereguliariu būdu sunkiai įmanomas: „Šiuo metu Lietuva taiko kompleksines valstybės sienos apsaugos priemones – pasienyje su Baltarusija pastatytas fizinis barjeras, valstybės siena stebima moderniomis stebėjimo sistemomis, vykdomas greitas reagavimas į incidentus. Dėl šių priemonių neteisėtai

[20] Žr. Oficialiosios statistikos portalas „Neteisėtos migracijos stebėsena (nuo 2021-01-01)“. Prieiga internete: <https://osp.stat.gov.lt/neteiseta-migracija-dashboard>

[21] Terminas „daugiausiai“ vartojamas darant prielaidą, kad minėta LRK nežinoma 7 asmenų grupė galėjo būti identifikuota pasienio teritorijoje ir jiems nebuvo pritaikytas „apgręžimas“. Vis dėlto, toks scenarijus yra mažai tikėtinas, nes pasiprašius prieglobsčio VSAT pasienio padalinyje LRK būtų iš karto apie tai informuoti.

[22] Pažymėtina, kad pateikiant „apgręžiamų“ asmenų statistiką pateikiamas ne tikslus sieną kirsti bandžiusių asmenų skaičius, o bandymų kirsti sieną skaičius, t. y. LRK nėra žinoma, kiek asmenų bandė kirsti sieną, todėl procentinis apskaičiavimas yra apytikslis.

[23] Žr. Rusijos pilietis Naujus metus Lietuvoje pasitiks už groty, 2025-12-31, vsat.lrv.lt: <https://vsat.lrv.lt/lt/naujienos/rusijos-pilietis-naujus-metus-lietuvoje-pasitiks-uz-grotu-jxr/>

patekti į Lietuvos Respublikos teritoriją per „žaliąją“ sieną iš esmės nėra galimybių“[24]. LRK stebėtojai, užsieniečių laikinojo apgyvendinimo ir sulaikymo centruose bendraudami su nereguliariu būdu Lietuvos sieną su Baltarusija kirtusiais prieglobsčio prašytojais, įprastai paprašo pasidalinti savo sienos kirtimo patirtimi (žmonių liudijimai pateikiami žemiau). Atkreiptinas dėmesys, kad, žiniasklaidoje prieinamais duomenimis, 2025 m. Lietuvos pasienyje su Baltarusija buvo rasti 2 mirusių asmenų palaikai – tikėtina, užsieniečių. Vienu iš aprašytų atvejų upėje rasti 3 asmenų palaikai, tačiau 2 kūnai geografiškai buvo Baltarusijos sienos pusėje. 2025 m. taip pat stebėti 2 atvejai, kai dėl kritinės sveikatos būklės nereguliariai sieną kirtę užsieniečiai buvo hospitalizuoti Lietuvoje, vienam iš jų – amputuotos pėdos.

Pavojai ir rizikos sieną kertant nereguliariu būdu

- 2025 m. pirmąjį ketvirtį moteris ir vyras **sieną kirto per upę su pripučiamą gumine valtimi**[25]. Prieš kirsdami sieną jie nurodė treniravęsi, kaip kuo greičiau prisipūsti valtį. Anot asmenų, į vandenį nuleidus valtį juos pastebėjo Baltarusijos pusėje buvęs žvejys. Pasak prieglobsčio prašytojos, minėtas žvejys greitai pasišalino, tačiau prieglobsčio prašytojai galėjo girdėti, kad jis kažkam skambina ir pasakoja apie (cituojuama) „prieš save esančius objektus“.
- 2025 m. pirmąjį ketvirtį moteris nurodė, kad **sieną kirto pereidama užšalusią upę**, sienos kirtimo metu peršlapo batus ir iš dalies sušlapo drabužius.
- 2025 m. antrąjį ketvirtį moteris **sieną kirto per upę su pripučiamu čiužiniu**. Moteris nurodė elektrine pompa prisipūtusi čiužinį, atsigulusi ant jo ir tokiu būdu perplaukusi upę. Upės kirtimas užtruko apie 20 min.
- 2025 m. antrąjį ketvirtį vyras nurodė **sieną kirtęs perlipdamas pasienyje pastatytą tvorą**[26]. Anot asmens, jis atsinešė kopėčias, atrėmė jas į tvorą ir užlipo ant jos viršaus. Užlipus į viršų vyras turėjo nušokti į Lietuvos pusę, tačiau tai nepavyko, nes vyro ranka įstrigo tvoros segmente su pjaunančia viela, tuomet jis nukrito ant žemės (Lietuvos pusėje) ir susitrenkė nugarą. Atvykus VSAT pareigūnams prieglobsčio prašytojas smarkiai kraujavo iš rankos, jam vietoje sutvarstyta ranka, dėl patirtų traumų iškiesta greitoji medicinos pagalba (gydymo įstaigoje diagnozuotas stuburo slankstelio sutrenkimas, susiūti ir sutvarstyti du rankos pirštai).
- 2025 m. antrąjį ketvirtį vyras nurodė **sieną kirtęs perlipdamas pasienyje pastatytą tvorą**. Anot asmens, priėjęs prie tvoros jis pasistatė kopėčias, persimetė savo kuprinę į Lietuvos pusę ir tuomet bandė perlipti tvorą. Užlipęs ant tvoros viršaus asmuo nurodė pjaunančią vielą prispaudęs koja ir ranka – tuo metu susiplėšęs kojine ir apsipjaustęs rankas. Nuo tvoros viršaus į Lietuvos pusę asmuo tiesiog nušoko, šuolio metu papildomų sužalojimų nepatyrė.
- 2025 m. trečiąjį ketvirtį vyras nurodė **sieną kirtęs perlipdamas pasienyje pastatytą tvorą**. Anot asmens, priėjęs prie tvoros jis pasistatė kopėčias, užlipus ant tvoros viršaus į Lietuvos pusę nusimetė kuprinę, kad šokant sušvelnintų smūgi. Šuolis į Lietuvos pusę, anot vyro, buvo sėkmingas, jis tik nesmarkiai įsidrėskė į delną, tačiau medicininės pagalbos neprireikė.
- 2025 m. trečiąjį ketvirtį vyras nurodė **sieną kirtęs perbrisdamas ežerą**. Asmuo nurodė, kad per ežerą brido tamsiu paros metu, tačiau būdamas vandenyje pastebėjo Baltarusijos pusėje patruliuojančius pareigūnus, kurie su žibintais apšvietė vietovę. Atsižvelgiant į tai, asmuo nurodė negalėjęs tiesiai pereiti per ežerą ir jam teko nusukti į šoną, kad turėtų kur pasislėpti. Pakeitus planuotą sienos kirtimo maršrutą prieglobsčio prašytojas nurodė turėjęs eiti per pelkę, kurioje įklimpo. Prieglobsčio prašytojas nurodė, kad sienos kirtimo metu rimtų sužalojimų nepatyrė, tik susiplėšė kelnes ir apsidraskė kojas.

[24] Žr. Baltarusijos režimo bandymams keisti hibridinės atakos taktiką pasienyje – Lietuvos Vyriausybės atsakas. Prieiga internete:

<https://vrm.lrv.lt/lt/naujienos/baltarusijos-rezimo-bandymams-keisti-hibridines-atakos-taktika-pasienyje-lietuvos-vyriausybes-atsakas/>

[25] Čia ir toliau dėl galimų prieglobsčio prašytojų tapatybės atskleidimo rizikų nenurodomas tikslus sienos kirtimo laikotarpis ir vietovė.

[26] Žr. Fizinio barjero prie sienos su Baltarusija įrengimas (2022), EPSO-G .

Prieiga internete: <https://www.epsog.lt/lt/projects/fizinio-barjero-prie-sienos-su-baltarusija-irengimas-1>

2.3. Galimybė pasiprašyti prieglobsčio šalies viduje (antrinė migracija iš Latvijos)

Pastaraisiais metais neatsiejamais prieglobsčio procedūros elementais yra vadinamoji „antrinė migracija iš Latvijos“. Ribojant užsieniečių atvykimą per PKP ir užkardant valstybės sienos kirtimą tam nenumatytose vietose, reikšminga prieglobsčio prašytojų dalis yra atvykę nereguliariai, tačiau ne tiesiogiai iš Baltarusijos į Lietuvą, o per Latviją, toliau judėję per Lietuvos teritoriją ir buvę sulaikyti Lietuvos pareigūnų arba pasiekę Lenkiją, iš kur perduoti į Lietuvą[27]. Šis srautas, palyginus su 2024 m., išaugo daugiau nei du kartus. 2025 m. VSAT pareigūnai sulaukė 1 288 teisės Lietuvoje būti neturinčius užsieniečius, gabentus arba savarankiškai vykusius iš Latvijos, kai tuo tarpu 2024 m. tokių buvo 540[28].

Ankstesniais metais LRK stebėtojai stokojo informacijos apie asmenų, atvykusių į Lietuvą iš Latvijos teritorijos, prieigą prie prieglobsčio procedūros Lietuvoje, nes metų eigoje turėjo ribotą prieigą prie šių asmenų. Kadangi 2025 m. didžioji dalis tokių asmenų VSAT sprendimu būdavo apgyvendinami (taikant intensyvius judėjimo ribojimus) Agentūroje, situacija dėl prieglobsčio pasikeitė – LRK atstovai turėjo galimybę susitikti su didele dalimi tikslinės grupės, nepaisant jų teisinio statuso (tik nedaugelis jų buvo prieglobsčio prašytojai).

Kaip minėta, esant Lietuvos teritorijoje, užsieniečiai poreikį prašyti prieglobsčio gali išreikšti tiek MD, tiek VSAT – institucijoms, kurios savo ruožtu yra atsakingos už prieglobsčio prašymų registravimą. Nepaisant to, 2025 m. stebėta nemažai atvejų, kai, asmeniui esant Lietuvoje ir bendraujant su abiem atsakingomis institucijomis, pateikti prieglobsčio prašymą pavykdavo tik praėjus mėnesiui ar daugiau. Įprastai stebėta praktika, kai asmenys, apgyvendinti Pabradės PC, nurodė keletą kartų rašę prieglobsčio prašymus ir perdavę juos Pabradės PC personalui, tačiau jų prieglobsčio prašymai registruoti nebuvo. Bandant išsiaiškinti, dėl kokių priežasčių prieglobsčio prašymai nėra registruojami, LRK kreipėsi tiek į Agentūrą, tiek į VSAT URC atstovus. Agentūros atstovai savo ruožtu nurodė visus VSAT skirtus prašymus perduodantys VSAT atstovams, o VSAT URC atstovai nurodė registruojantys visus gaunamus prieglobsčio prašymus, nepriklausomai nuo to, ar asmuo gali būti perduotas Latvijai readmisijos pagrindu, ar ne. Institucijų pasiteiravus kiek tokių prieglobsčio prašymų 2025 m. Agentūra perdavė VSAT, Agentūros atstovai nurodė tokios statistinės informacijos nekaupiantys, o VSAT URC atstovai nurodė, kad Agentūra jiems perdavė 25 prieglobsčio prašymus. Atsižvelgiant į tai, kad Agentūra nekaupia oficialios statistikos, kiek ir kokių asmenų prašymų Agentūra perdavė VSAT, nėra galimybių patikrinti, ar visi prašymai perduodami ir, atitinkamai, kaip į juos reaguoja VSAT. VSAT URC atstovai papildomai nurodė, kad gavus prieglobsčio prašymus jie organizuoja pokalbį su prieglobsčio prašiusiu asmeniu, paaiškina asmens teisinę padėtį, prieglobsčio prašymo pateikimo pasekmes ir kt. (pvz., jei asmuo atvyko į Lietuvą per Latviją, nesant prieglobsčio prašytoju jis būtų perduodamas Latvijai pagal readmisijos susitarimą ir, tikėtina, perdavimas įvyktų per 30 dienų laikotarpį, tačiau pasiprašius prieglobsčio asmuo būtų perduodamas Latvijai pagal Dublino III reglamentą, kas užtruktų ilgiau, tačiau galutinis rezultatas – identiškas, t. y. asmuo atsidurtų Latvijoje). Pažymėtina, kad LRK kalbinti asmenys, kurie teigė prašę prieglobsčio, nė karto nenurodė, kad su jais būtų vykę panašaus pobūdžio pokalbiai, kurių metu jie būtų pakeitę savo nuomonę dėl poreikio prašyti prieglobsčio Lietuvoje.

Stebėti ir tokie atvejai, kai asmenys, gyvendami Pabradės PC, t. y. teritorijoje, kur (gretimuose pastatuose) veikia ir viena iš prieglobsčio prašymus priimančių institucijų – VSAT, teikė prieglobsčio prašymus, į kuriuos nebuvo sureaguota, todėl elektroniniu paštu pasikreipė ir į MD. Asmenys, nusiuntę elektroninius laiškus MD, kuriuose nurodė norintys prašyti prieglobsčio Lietuvoje, iš MD sulaukė šabloninių atsakymų su nurodymais, kaip pasiprašyti prieglobsčio Lietuvoje, įskaitant galimybę prieglobsčio prašymą pateikti MD. Kitaip sakant, asmenys, būdami Lietuvoje, kreipėsi į abi už prieglobsčio prašymų registravimą atsakingas institucijas, tačiau jų prieglobsčio prašymai nebuvo registruoti, suteikta tik bendro pobūdžio informacija, kaip pasiprašyti prieglobsčio

[27] Neturima duomenų, kiek iš jų galėjo į ES patekti ne per Latviją, o, pvz., per Estiją ar Suomiją. Iš esmės tai nekeičia fakto, kad visi užsieniečiai, prieš atvykdam į Lietuvą, turi kirsti ir Latvijos teritoriją. Vartojant šią sąvoką turimi omenyje asmenys, kurie į Lietuvą atvyko iš Latvijos, o vėliau buvo sulaikyti Lietuvoje arba perduoti Lietuvai iš Lenkijos. Esant Lietuvoje šie asmenys įprastai laukia readmisijos į Latviją.

[28] Žr. Neteisėtos antrinės migracijos iš Latvijos šrantai pernai išaugo daugiau kaip dukart, 2026-01-06, vsat.lrv.lt: <https://vsat.lrv.lt/lt/naujienos/neteisetos-antrines-migracijos-is-latvijos-srantai-pernai-isaugo-daugiau-kaip-dukart-LUA/>

Lietuvoje. Pažymėtina, kad asmenų judėjimo laisvė buvo suvaržyta, jiems nebuvo leidžiama palikti centro teritorijos ir savarankiškai nuvykti į MD teritorinį skyrių.

Nepaisant minėtų atvejų, kurie nebuvo pavieniai, 2025 m. stebėta atvejų, kai „antrinės migracijos iš Latvijos“ asmenų prieglobsčio prašymai buvo registruoti. LRK turimais duomenimis, 2025 m. Lietuvoje buvo registruoti mažiausiai 72 prieglobsčio prašytojai, atvykę iš Latvijos arba perduoti iš Lenkijos[29] ir beveik prilygo 2023 m. situacijai (75). Tuo tarpu 2024 m. tokių atvejų buvo gerokai mažiau – 13. Atsižvelgiant į kompleksines prieglobsčio pasiprašiusių asmenų atvykimo į Lietuvą aplinkybes, LRK turi tik apytikslės informacijos, kiek prieglobsčio pasiprašiusių asmenų į Lietuvą atvyko iš Latvijos. LRK taip pat neturi duomenų, kas lemia, ar asmens prieglobsčio prašymas bus priimtas. Vis dėlto, dažniausiai vizitų metu sutikti tikslinei grupei priklausantys asmenys nurodydavo, kad prieglobsčio prašymus teikė keletą kartų iki kol jų prašymai galiausiai buvo užregistruoti.

Kiek kitokia situacija buvo su nelydimais ar atskirtais vaikais, į ES atvykusiais per Latviją. Sulaikius pavienius arba grupėje (taip pat perdavus iš Lenkijos) esančius vaikus, jie iš VSAT pasienio padalinių būdavo nukreipiami į tam numatytą Ruklos PC. LRK neturi duomenų, kad nelydimi vaikai būtų sulaikomi ar neturėtų prieigos prie prieglobsčio procedūros (išskyrus atvejus, kai nelydimi vaikai pasišalindavo iš Ruklos PC, būdavo sulaikomi Lenkijoje, kur jiems metų eigoje pradėta atlikti medicininė amžiaus nustatymo procedūra, ir pakartotinai perduodami Lietuvai indikuojant, kad asmenys yra suaugę).

Apibendrinimas

- **Nors teisiškai egzistuoja išimtys, kai prieglobsčio prašymai gali būti registruojami ir po nereguliarus sienos kirtimo, tokios išimtys pritaikomos itin retai (dažniausiai – Baltarusijos piliečiams arba esant kritinei sveikatos būklei, tačiau ir tokių atvejų 2025 m. buvo kur kas mažiau nei ankstesniais metais).**
- **Remiantis teisiniu reglamentavimu, prieš „apgręžiant“ asmenis jiems turėtų būti atliekamas individualus vertinimas dėl išimties taikymo, tačiau labiau tikėtina, kad visapusiškas individualus vertinimas nėra atliekamas, o dalis asmenų pasienyje yra tiesiog „atgrasomi“ nuo nereguliarus sienos kirtimo, t. y. VSAT pareigūnai dažnu atveju net neturi kontakto su minėtais asmenimis.**
- **Nors teisiškai pasiprašyti prieglobsčio galima veikiančiuose tarptautiniuose PKP, 2025 m. prieglobsčio prašytojų, atvykstančių per išorinę sieną su Baltarusija, skaičius krito 5 kartus – registruoti tik 5 prieglobsčio prašymai. 2025 m. LRK fiksavo 10 incidentų, kai asmenys atvyko į Lietuvos PKP, tačiau jų prieglobsčio prašymai nebuvo priimti, o asmenys buvo priversti grįžti į Baltarusiją arba Rusiją.**
- **Lietuvoje esantys per Latviją atvykę asmenys neretu atveju negalėjo pateikti prieglobsčio prašymo Lietuvoje arba jiems tai pavyko padaryti tik po kelių bandymų.**

[29] Atvykę iš Latvijos ir perduoti iš Lenkijos užsieniečiai nėra išskiriami, nes dažnu atveju jų patekimo į ES teritoriją aplinkybių tiksliai nustatyti nėra galimybių arba pačių užsieniečių pateikti liudijimai iš esmės skiriasi. Neatmestina, kad iš Lenkijos Lietuvai perduodami užsieniečiai taip pat galėjo būti atvykę iš Latvijos ir tranzitu kirtę Lietuvos teritoriją.

3. PRIEGLOBSČIO PRAŠYTOJŲ PRIĖMIMO IR APSAUGOS SĄLYGOS VSAT PASIENIO PADALINIuose

2025 m. LRK stebėtojai atliko 13 priėmimo ir apsaugos sąlygų stebėsenos vizitų į VSAT pasienio padalinius. 10 vizitų atlikti PU, 3 – PKP. Dažniausiai lankytasi A. Barausko PU (3 kartus), po 2 kartus lankytasi Kapčiamiesčio PU, Švenčionių PU, Vilniaus OU PU ir Kybartų kelio PKP, po vieną kartą – Druskininkų PU ir Kenos geležinkelio PKP. Lyginant su ankstesniais metais, 2025 m. LRK stebėtojai atliko mažiau stebėsenos vizitų į pasienio padalinius. Palyginimui, 2024 m. pasienio padaliniuose atlikta dvigubai daugiau – 27 – stebėsenos vizitų, 2023 m. – 25. Iš esmės tokį pokytį lėmė smarkiai sumažėję pasienio padaliniuose registruojamų prieglobsčio prašymų skaičiai.

Bendrosios praktikos

2025 m. ir toliau stebėta praktika, kai prieglobsčio prašytojai pasienio padaliniuose apgyvendinami trumpiausiam įmanomam laikotarpiui, įprastai – 1–3 dienoms. Iš esmės konkretus praleidimo pasienio padalinyje terminas priklauso nuo to, kada prieglobsčio prašytojas buvo pristatytas į padalinį – darbo dieną, vakare arba savaitgalį. Įprastai pirminiai procedūriniai veiksmai (pirminė apklausa, pirštų antspaudų poėmiai ir kt.) atliekami tik darbo dienomis, atitinkamai, tik darbo dienomis gaunami ir MD sprendimai dėl prieglobsčio prašytojų registracijos ir apgyvendinimo. Taigi įprastai visi procedūriniai veiksmai atliekami pirmąją darbo dieną po prieglobsčio prašytojo atvykimo į Lietuvą. Atsižvelgiant į individualią situaciją (prieglobsčio prašytojo pageidavimus ir MD sprendimą dėl apgyvendinimo), dalis prieglobsčio prašytojų iš pasienio padalinių pervežami į užsieniečių apgyvendinimo ar sulaikymo centrus, dalis – savarankiškai išvyksta į savo pasirinktą gyvenamąją vietą.

Pažymėtina, kad sisteminių problemų dėl priėmimo ir apsaugos sąlygų pasienio padaliniuose nepastebėta, iš esmės viskas priklauso nuo konkretaus pasienio padalinio ir nuo ten esančios infrastruktūros pritaikymo prieglobsčio prašytojų priėmimui. Pvz., visais atvejais lankantis Vilniaus OU PU konstatuota, kad priėmimo sąlygos neatitinka rekomenduotinių standartų, tačiau dažniausiu atveju taip yra dėl pačios PU lokacijos – šis pasienio padalinys įrengtas Vilniaus oro uosto pastato dalyje, kur nėra langų. Dėl minėtos lokacijos į prieglobsčio prašytojų kambarius nepatenka natūrali dienos šviesa, jiems neužtikrinama galimybė išeiti į lauką ir pan. Iš esmės situacija dėl priėmimo sąlygų užtikrinimo pasikeistų tik pakeitus viso PU lokaciją.

Pažymėtina, kad visuose pasienio padaliniuose nepilnai išpildomas rekomenduotinas standartas prieglobsčio prašytojams bent kartą per dieną tiekti šiltą, termiškai apdorotą maistą. Visuose pasienio padaliniuose įteikiamas sausas maisto paketas, į kurį įprastai įeina konservuota mėsa, konservuotos daržovės, duonos lazdelės, užplikoma košė arba makaronai, tirpi kava, arbata, vanduo ir pan. Tam tikrais atvejais į maisto paketą įeina kariško tipo užplikomas ar kitaip paruošiamas patiekalas. Pažymėtina, kad užplikomų produktų įteikimas iš esmės gali būti traktuojamas kaip galimybė pasigaminti karšto maisto, turint omenyje, kad visais stebėtais atvejais prieglobsčio prašytojams buvo užtikrinta galimybė naudotis virduliu.

Nuo 2025 m. įsteigus Agentūrą, ši institucija yra atsakinga už maisto, higienos priemonių, drabužių užtikrinimą prieglobsčio prašytojams, kurie atsiduria VSAT padaliniuose. Nepaisant to, visų vizitų į pasienio padalinius metu VSAT patvirtino, kad prieglobsčio prašytojams išduodami VSAT rezerve buvę maisto ir higienos paketai, o nauji paketai iš Agentūros pasienio padalinių nėra pasiekę. Tiesa, 2025-04-25 VSAT LRK nurodė, kad 2025-04-24 Agentūra perdavė VSAT 50 vnt. maisto paketų, kurie turėtų būti paskirstyti po pasienio padalinius. Tačiau visais atvejais VSAT atstovai nurodė į Agentūrą nesikreipę ir tam kartui turintys pakankamai maisto produktų ir higienos priemonių, skirtų būtent prieglobsčio prašytojams[30].

[30] Iš pokalbių su užsieniečių centruose sutiktais asmenimis turima duomenų, kad tam tikrais atvejais maisto ir / ar higienos paketus VSAT įteikia ir pasienio padaliniuose sulaikomiems neteisėtai Lietuvoje esantiems užsieniečiams, tačiau jų turinys gali skirtis, būti nepilnos sudėties ar pan.

2025 m. teiktos rekomendacijos

2025 m. pasienio padalinių stebėsenos metu neužfiksuota kritinių rekomenduotinių standartų neatitikimų. Priešingai nei ankstesniais metais, 2025 m. nepasitaikė atvejų, kad prieglobsčio prašytojai būtų apgyvendinti sulaikymo patalpose arba kad jiems nebūtų leista pasinaudoti telefonu. Tiesa, nuo 2025 m. pradžios pasikeitęs reguliavimas, kuriuo įtvirtinta prievolė registruoti visas naujas išankstinio mokėjimo SIM korteles[31], tapo papildoma kliūtimi užtikrinant prieglobsčio prašytojų komunikaciją su išoriniu pasauliu, ypatingai tais atvejais, kai jie su savimi neturi dokumentų arba, pvz., dokumentai yra laikinai paimti po jų apgyvendinimo / sulaikymo.

Iš viso 9 iš 13 vizitų metu neatitikimų rekomenduotiniams priėmimo ir apsaugos standartams nepastebėta – rekomendacijos neteiktos. Pažymėtina, kad visų vizitų į A. Barausko PU, Kapčiamiesčio PU, Švenčionių PU ir Kybartų kelio PKP metu buvo konstatuota, kad rekomenduotinos priėmimo ir apsaugos sąlygos užtikrintos. Tuo tarpu taisytiniai aspektai pastebėti dviejų vizitų Vilniaus OU PU metu, vizito Kenos geležinkelio PKP ir vizito Druskininkų PU metu.

Be minėtos pamatinės Vilniaus OU PU problematikos dėl pasienio padalinio lokacijos, abiejų vizitų metu teiktos rekomendacijos dėl pilno higienos priemonių paketo prieglobsčio prašytojams išdavimo – abiem stebėtais atvejais prieglobsčio prašytojams buvo prieinamos tik sanitariniame mazge paliktos panaudotos higienos priemonės (šampūnas ir muilas). Kituose pasienio padaliniuose taikoma praktika, kai prieglobsčio prašytojams išduodamas individualus paketas, į kurį įeina bent dantų šepetėlis, dantų pasta, šampūnas, muilas (paketo sudėtis varijuoja priklausomai nuo pasienio padalinio). Taip pat stebėtas atvejis, kai Vilniaus OU PU buvo laikinai apgyvendintas judėjimo sunkumų turintis prieglobsčio prašytojas, kuris negalėjo pilnavertiškai pasinaudoti patalpose įrengtu sanitariniu mazgu, nepritaikytu judėjimo negalių turintiems asmenims. Rekomenduota judėjimo sunkumų turinčius asmenis, ypač atvykusius ne tiesiogiai per Vilniaus oro uostą, laikinam apgyvendinimui nukreipti į kitą pasienio padalinį, kuriame būtų specialiai pritaikyta infrastruktūra (konkrečiu atveju, pvz., į Medininkų PKP).

Vieno iš vizitų Vilniaus OU PU metu, kaip ir vizito Kenos geležinkelio PKP metu, pastebėta, kad yra pasibaigęs dalies išduotų maisto produktų galiojimas. Atkreiptas dėmesys, kad Kenos geležinkelio PKP buvo atsižvelgta į prieš dvejus metus (2023 m.) teiktus pastebėjimus – 2025 m. stebėtu atveju prieglobsčio prašytojams užtikrinta galimybė laikinai išeiti į lauką, patalpose palikta lango rankena – užtikrinama galimybė atsidaryti langą.

Druskininkų PU jau keletą metų iš eilės pastebimi identiški priėmimo trūkumai, kurie susiję su intensyvia prieglobsčio prašytojų pasiūlytinio rizikos kontrole. Druskininkų PU prieglobsčio prašytojų apgyvendinimui naudojami PU teritorijoje stovintys konteineriniai nameliai. Jau kelerius metus iš eilės stebima situacija, kai prieglobsčio prašytojus sulaikius Druskininkų PU jie nuolat laikomi užrakinti konteineriniuose nameliuose, jiems neleidžiama bendrauti su kartu vykusiais, bet atskirai sulaikytais asmenimis (įskaitant artimuosius), vietoje nuolat budi ginkluoti VSAT pareigūnai, o norint nueiti į sanitarinį mazgą prieglobsčio prašytojams tenka per langą šauktis pareigūnų, kad šie juos išleistų. Tokia situacija stebėta ir 2025 m. vizito metu, kai skirtinguose konteineriniuose nameliuose buvo sulaikyti sutuoktiniai. Pažymėtina, kad sutuoktiniai buvo sulaikyti atskirai siekiant užtikrinti asmenų saugumą, neturint pakankamai informacijos, ar asmenys tikrai susiję santuokiniais ryšiais. Tokia praktika, kai iki išsiaiškinant visas aktualias aplinkybes, skirtingų lyčių prieglobsčio prašytojai yra apgyvendinami / sulaikomi atskirai, iš esmės atitinka taikomas rekomendacijas. Vis dėlto, problematišku aspektu išlieka ne tik apribota prieglobsčio prašytojų galimybė išeiti į lauką, bet ir galimybės bendrauti tarpusavyje, pvz., dienos metu užkardymas. Esant neaiškumų dėl prieglobsčio prašytojų giminytės ryšių, tačiau neturint indikacijų, kad vienas asmuo gali kelti grėsmę kitam, jiems turėtų būti palikta bent minimali galimybė bendrauti tarpusavyje.

[31] Žr. SIM kortelių registracija ir pasikeitusi numerių pradžia: ką svarbu žinoti nuo Naujųjų?, 2025-01-02, lrt.lt: <https://www.lrt.lt/naujienos/mokslas-ir-it/11/2450945/sim-korteliu-registracija-ir-pasikeitusi-numeriu-pradzia-ka-svarbu-zinoti-nuo-naujuju>

Apibendrinimas

- Visų vizitų į A. Barausko PU, Kapčiamiesčio PU, Švenčionių PU ir Kybartų kelio PKP metu buvo konstatuota, kad rekomenduotinos priėmimo ir apsaugos sąlygos yra užtikrinamos.
- Nestebėta sisteminių priėmimo ir apsaugos sąlygų problemų – užtikrinamos sąlygos daugiausiai priklausė nuo konkretaus pasienio padalinio pasirengimo priimti prieglobsčio prašytojus ir taikomų praktikų.
- 2025 m. nestebėta atvejų, kai prieglobsčio prašytojai pasienio padaliniuose būtų laikomi sulaikymo patalpose – daugeliu atvejų jie buvo apgyvendinti tam skirtuose kambariuose (išskyrus Druskininkų PU atvejį, kai prieglobsčio prašytojų atžvilgiu buvo taikoma intensyvi sulaikymo praktika – durų į konteinerinius namelius rakinimas ir nuolat budinti ginkluota apsauga).
- Pavieniais atvejais stebėta, kad neužtikrintos reikiamos higienos priemonės, ne visos patalpos pritaikytos prieglobsčio prašytojų apgyvendinimui, taikomos griežtos judėjimo ribojimo priemonės.

4. KITŲ UŽSIENIEČIŲ PRIĖMIMAS

Priešingai nei ankstesniais metais, 2025 m. nestebėta atvejų, kad Lietuvoje sulaikyti arba iš Lenkijos Lietuvai perduoti asmenys iš „antrinės migracijos iš Latvijos“ srauto, būtų ilgam sulaikomi pasienio padaliniuose. Pastaruosius dvejus metus tokiu būdu į Lietuvą atvykę asmenys pasienio padaliniuose kartais praleisdavo ir savaitę, ten jiems nebuvo užtikrinamos minimalios priėmimo sąlygos, neleidžiama naudotis telefonais, ne visada suteikiama galimybė pasinaudoti dušu ir nusiprausti. 2025 m. Pabradės PC kalbinti per Latviją į Lietuvą atvykę asmenys dažniausiai nurodydavo pasienio padaliniuose praleisdavę kelias valandas arba iki paros. Anot jų, pasienio padaliniuose jiems būdavo išduodami maisto paketai, tačiau dažnu atveju nebūdavo užtikrinamos higienos priemonės, neleidžiama naudotis telefonais. Po kelių valandų ar po paros perkėlus į užsieniečių apgyvendinimo arba sulaikymo centrus, greitai metu jiems būdavo atiduodami telefonai, nedelsiant išduodamos higienos priemonės, suteikiamas apgyvendinimas, kur prieinamas dušas ir pan. Taip pat pažymėtina, kad nuo 2025 m. įsteigus Agentūrą, iš Latvijos teritorijos į Lietuvą atvykę asmenys būdavo apgyvendinami (*de facto* sulaikomi) Agentūroje, o ne likdavo VSAT žinioje, todėl LRK turėjo nevaržomą prieigą prie šios tikslinės grupės asmenų (išskyrus atvejus, kai jiems būdavo taikomas karantino režimas). Daugiau informacijos apie šios asmenų grupės priėmimą – žr. skyriuje „Užsieniečių apgyvendinimo ir sulaikymo centrų stebėseną“.

Apibendrinimas

- Per Latviją į Lietuvą atvykę asmenys dažniausiai buvo apgyvendinami (*de facto* sulaikomi) Pabradės PC, o pasienio padaliniuose praleisdavo trumpą laiką.
- Visi kalbintieji nurodydavo, kad buvimo pasienio padaliniuose laikotarpiu asmenims nebuvo leidžiama naudotis telefonais.
- Asmens būdavo išduodami maisto paketai ir geriamas vanduo.

III. STEBĖSENA GYDymo ĮSTAIGOSE

2025 m. pasitaikė du atvejai, kai asmenys prieglobsčio pasiprašė gydymo įstaigose. Daugiau atvejų, kai iš karto po nereguliaraus sienos su Baltarusija kirtimo asmenys būtų hospitalizuojami Lietuvos gydymo įstaigose, LRK nėra žinoma.

Hospitalizacija dėl bendro išsekimo

Prieglobsčio prašytoja pasakojo, kad Lietuvos teritorijoje keliavo trijų žmonių grupėje – su savo giminaičiu ir kitu vyru, kuris kartu su jais išvyko iš kilmės šalies. Ieškodami vietos, kur būtų galima nereguliariai kirsti sieną, po Lietuvos ir Baltarusijos pasienio miškus jie klaidžiojo apie savaitę. Prieglobsčio prašytoja nurodė, kad po trijų parų baigėsi jų turimas vanduo ir maistas, todėl jie pradėjo ieškoti švaresnių vandens telkinių. Išgėrus vandens iš pelkės, po kiek laiko moteriai pašlijo sveikata, ji pradėjo vėmti. Laikui bėgant moters sveikata silpo, ji nebegalėjo paeiti. Visą laiką, kiek leido miške veikiantis interneto ryšys, asmenys kontaktavo su savo artimaisiais, esančiais kitoje ES šalyje, pasidalino su jais savo lokacija. Moteris nurodė, kad vienu metu, kai jai pasidarė bloga ir pradėjo netekti sąmonės, trečiasis asmuo nuo jų atsiskyrė ir liko vietoje, o moteris su giminaičiu judėjo toliau, ieškodami vandens. Prieglobsčio prašytoja nurodė, kad tuo metu ją nešė jos giminaitis. Po poros valandų juos surado VSAT pareigūnai. Moteris negalėjo pasakyti, kas jiems iškvietė pagalbą, nes tuo metu buvo prastos būklės. Viešojoje erdvėje randamuose straipsniuose nurodoma, kad informaciją apie asmenų lokaciją tarnyboms pranešė NVO Sienos grupė [32].

LRK stebėsenos vizito dieną prieglobsčio prašytojos palatoje budėjo 2 ginkluoti VSAT pareigūnai (vyras ir moteris), kurie nurodė nuolat būnantys palatoje. Ligoninėje prieglobsčio prašytojai buvo išduotos higienos priemonės ir drabužiai. Vietoje buvusi VSAT pareigūnė nurodė, kad minimalių higienos priemonių savo lėšomis nupirko patys pareigūnai, o ligoninės personalas nurodė išdavęs kažkiek drabužių.

Prieglobsčio prašytoja su savimi neturėjo asmeninio telefono. Anot jos, atliekant pirminę prieglobsčio apklausą (t. y. praėjus apytiksliai 3 paroms nuo jos pristatymo į gydymo įstaigą) jai buvo leista trumpam susisiekti su tuo metu viename iš pasienio padalinių buvusiu giminaičiu. Palatoje buvę VSAT pareigūnai nurodė, kad prieglobsčio prašytojai telefoną pristatė NVO Sienos grupė, tačiau juo naudotis moteriai nebuvo leidžiama.

[32] Žr. Pasienyje su Baltarusija rastas vyro kūnas: spėjama, kad tai – neteisėtas migrantas, lrytas.lt, 2025-09-08. Prieiga internete: <https://www.lrytas.lt/lietuvsdiena/nelaimes/2025/09/08/news/pasienyje-su-baltarusija-rastas-vyro-kunas-spejama-kad-tai-neteisetas-migrantas-39440517>

Tą pačią savaitę viešojoje erdvėje pasirodė informacija, kad netoli prieglobsčio prašytojos ir jos giminaičio suradimo vietos buvo aptikti žmogaus palaikai[33]. Po kurio laiko patvirtinta, kad tai kartu su prieglobsčio prašytojais keliavęs trečiasis asmuo.

Pėdų nušalimo atvejis

Prieglobsčio prašytojas nurodė apytiksliai 4 paras praleidęs Baltarusijos ir Lietuvos pasienio miškuose. Anot jo, dar pirmosiomis dienomis jis peršlapo batus, lauke temperatūra buvo pakankamai žema, jo kojos nuolat šalo ir drėko – prasidėjo pėdų skausmai. Nepaisant sveikatos būklės, prieglobsčio prašytojas nurodė visą laiką judėjęs savarankiškai. Prieglobsčio prašytojas nurodė pasienyje nesutikęs Baltarusijos ar kitų valstybių pareigūnų, nepatyręs „apgrėžimų“. Prieglobsčio prašytojas nurodė sieną su Lietuva kirtęs 4 asmenų grupėje. Kirtus sieną juos surado Lietuvos pareigūnai, kurie greitai pastebėjo sunkią jo sveikatos būklę. Anot prieglobsčio prašyto, jis buvo operatyviai įsodintas į automobilį ir nuvežtas į gydymo įstaigą. Prieglobsčio prašytojas nurodė nežinantis, kas nutiko kitiems kartu su juo sieną kirtusiems asmenims (į gydymo įstaigą su prieglobsčio prašytoju jie nugabenti nebuvo). Prieglobsčio prašytojas taip pat nurodė, kad tik jis susidūrė su sveikatos problemomis, o kiti kartu keliavę asmenys buvo sveiki.

Gydymo įstaigoje prieglobsčio prašytojui diagnozuotas pėdų nušalimas. LRK stebėsenos vizito metu asmuo patirdavo smarkius pėdų skausmus, dėl skausmo negalėjo vaikščioti. Medicinos personalas diagnozavo, kad galimai pėdas reikės bent dalinai amputuoti.

Gydymo įstaigoje prie prieglobsčio prašytojo palatos nuolat budėjo mažiausiai vienas VSAT pareigūnas. Nuo tos dienos, kai buvo registruotas asmens prieglobsčio prašymas (praėjus 5 dienoms po hospitalizavimo) prieglobsčio prašytojui atiduotas asmeninis telefonas, naudojimasis juo nebuvo ribojamas. VSAT atstovai nurodė, kad gydymo įstaiga prieglobsčio prašytojui buvo išdavusi drabužių ir higienos priemonių.

Po kurio laiko LRK pasiekė informaciją, kad asmeniui buvo amputuotos abiejų kojų pėdos. Tai yra vienintelis LRK žinomas galūnių amputacijos atvejis 2025 m.

Apibendrinimas

- **Prieglobsčio prašytojų priėmimo sąlygos gydymo įstaigoje priklauso individualiai nuo VSAT pasienio padalinio, kurio pareigūnai budi prie prieglobsčio prašytojų. Pvz., vienu atveju nebuvo užtikrinamas pacientės privatumas – VSAT pareigūnai, įskaitant vyrus, budėjo palatos viduje. Tuo tarpu kitu stebėtu atveju, priešingai, VSAT pareigūnai budėjo koridoriuje. Atitinkamai, skiriasi ir naudojimosi telefonu ribojimai: vienu atveju naudotis telefonu apskritai nebuvo leidžiama, kitu – naudojimasis nebuvo ribojamas.**
- **Kaip ir ankstesniais metais, nėra aišku, kas turi užtikrinti higienos priemonių, drabužių ar kitų būtinųjų priemonių suteikimą hospitalizuotiems prieglobsčio prašytojams. Abiem stebėtais atvejais elgtasi improvizuotai, t. y. priemonės užtikrino gydymo įstaigos personalas arba pavieniai VSAT pareigūnai asmenine iniciatyva. Pažymėtina, kad po Agentūros įkūrimo, būtinųjų priemonių užtikrinimas turėtų būti šios institucijos pareiga, tačiau tam, kad Agentūra galėtų atliepti asmens poreikius, pirmiausia, VSAT turėtų informuoti Agentūrą apie tam tikroje lokacijoje esantį prieglobsčio prašytoją ir poreikį užtikrinti priemones.**

[33] Žr. Ten pat.

IV. NELYDIMI VAIKAI

2025 m. stebėta išskirtinė situacija, kai Lietuvos teritorijoje buvo identifikuota daug nelydimų vaikų užsieniečių. Remiantis Agentūros pateiktais duomenimis, 2025 m. jos žinioje atsidūrė 377 nelydimi vaikai (312 berniukų ir 66 mergaitės). Palyginimui, 2024 m. tokių vaikų buvo 42[34] (apie ~89 proc. mažiau). Net 2021 m. smarkiai išaugus prieglobsčio prašytojų skaičiui, Lietuvoje buvo identifikuota du kartus mažiau nelydimų vaikų – 190[35]. 2025 m. Lietuvoje buvo identifikuota nelydimų vaikų iš 15 skirtingų kilmės šalių, daugiausiai – iš Somalio (309), Etiopijos (22) ir Afganistano (12). Atkreiptinas dėmesys, kad absoliuti dauguma nelydimų vaikų Lietuvoje atsidūrė po nereguliaraus sienos kirtimo iš Baltarusijos į Latviją. Dalis vaikų buvo sulaikyti Lietuvos teritorijoje, dalis – perduoti Lietuvai iš Lenkijos.

Informacija apie nelydimus vaikus užsieniečius, esančius Lietuvos teritorijoje, paprastai gaunama iš VSAT pasienio padalinių. Nustačius faktą, kad Lietuvos teritorijoje sulaikytas ir teisės būti neturintis užsienietis yra nepilnametis, apie tai yra informuojama Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnyba (toliau – VVTAJT), kurios atstovai kartu su valstybės paskirtu advokatu turi dalyvauti procesiniuose veiksmuose. Pagal veikiančią algoritmą VVTAJT priima sprendimą dėl nelydimo vaiko užsieniečio apgyvendinimo Agentūroje, konkrečiau – tam numatytame Ruklos PC.

LRK išaugusį nelydimų vaikų skaičių pastebėjo 2025 m. gegužės mėnesį, kai VSAT informavo LRK apie registruotus nelydimų vaikų prieglobsčio prašymus. Vėliau metų eigoje didžioji dalis nelydimų vaikų prieglobsčio prašymų buvo registruoti MD skyriuose. Pažymėtina, kad sąlyginai nedidelė nelydimų vaikų dalis pasiprašė prieglobsčio Lietuvoje – 41 iš 377 (mažiau nei 11 proc.)[36].

Atsižvelgus į išaugusį nelydimų vaikų srautą, metų eigoje buvo atlikti 2 tiksliniai stebėsenos vizitai į Ruklos PC, kurių metu vertintos išskirtinai nelydimų vaikų priėmimo ir apsaugos sąlygos. Papildomai nelydimų vaikų situacija vertinta ir dviejų reguliarios stebėsenos vizitų metu, t. y. detalios nelydimų vaikų situacija stebėta iš viso keturių vizitų metu (2025-05-15, 2025-08-06, 2025-09-03 ir 2025-11-24).

[34] Žr. Migracijos metraštis 2024, Migracijos departamentas prie Lietuvos Respublikos Vidaus reikalų ministerijos. Prieiga internete: <https://migracija.lrv.lt/public/canonical/1750415196/1330/MM%202024%20LT.pdf>

[35] Žr. Migracijos metraštis 2021, Migracijos departamentas prie Lietuvos Respublikos Vidaus reikalų ministerijos. Prieiga internete: [https://migracija.lrv.lt/uploads/migracija/documents/files/2021%20m_%20migracijos%20metra%C5%A1tis_skelbimui\(3\).pdf](https://migracija.lrv.lt/uploads/migracija/documents/files/2021%20m_%20migracijos%20metra%C5%A1tis_skelbimui(3).pdf)

[36] Agentūros pateikti duomenys.

1. PRIĖMIMO IR APSAUGOS SĄLYGOS RUKLOS PC

Viename iš Ruklos PC pastatų yra įrengtas specialiai nelydimų vaikų apgyvendinimui skirtas skyrius. Į šias patalpas ribojamas kitų gyventojų patekimas – durys į skyrių rakinamos, o specialūs raktai prieinami tik PC personalui ir nelydimiems vaikams. Nelydimų vaikų skyriuje yra specialiai jiems įkurta laisvalaikio patalpa, kurioje yra kompiuteris, televizorius, stalo žaidimų, taip pat prieinama papildoma rašytinė informacija, skirta būtent šiai tikslinei grupei. 2025 m. išaugus nelydimų vaikų skaičiams kilo iššūkių, kur ir kaip juos apgyvendinti Ruklos PC, kad būtų užtikrinami rekomenduotini apsaugos reikalavimai. Iš pradžių taikyta praktika, kai atskiriama pagal lytį – berniukus apgyvendinant minėtame nelydimų vaikų skyriuje, o mergaites – kitame pastate įrengtame vadinamame „aukų skyriuje“ (teoriškai skirtame prekybos žmonėmis aukoms apgyvendinti), kuris taip pat atskirtas nuo kitų gyvenamųjų patalpų ir turi atskirą įeigos kontrolę. Skaičiams augant to nepakako, todėl visi pilnamečiai PC gyventojai ir šeimos buvo perkelti gyventi į vieną iš pastatų, kitą pastatą paliekant tik nelydimų vaikų berniukų apgyvendinimui. Atsižvelgiant į tai, kad nelydimų mergaičių skaičiai buvo mažesni nei berniukų, mergaitės metų pabaigoje buvo paliktos gyventi aukų skyriuje. Sprendimas priimtas ir dėl to, kad mergaitės gyventų atskirai nuo berniukų, taip išvengiant galimų rizikų. Tuo tarpu sumažėjus nelydimų vaikų berniukų, neapgyvendintas jų pastato aukštas laikomas tuščias – rezervui.

Dviejų vizitų PC metu pastebėta, kad nelydimų vaikų apgyvendinimas neatitinka rekomenduotino EUAA standarto viename kambaryje apgyvendinti ne daugiau nei 6 pavienius asmenis. Vieno iš vizitų metu pasitaikė atveju, kai kambariuose maksimaliai gyveno po 8 asmenis, kito – po 12 asmenų. Dėl išaugusio gyventojų skaičiaus susidurta ir su kita problema – nepakankamu rakinamų spintelių kiekiu. Nors nelydimiems vaikams skirtame skyriuje buvo prieinamos rakinamos spintelės, viršijus rekomenduotiną viename kambaryje apgyvendinamų asmenų skaičių, nebebuvo galima užtikrinti, kad visi turėtų po rakinamą spintelę. Metų eigoje PC šią problemą išsprendė – paskutinio vizito metu buvo pristatyta naujų rakinamų spintelių.

Visi sutikti nelydimi vaikai nurodė, kad iš karto po pristatymo į PC jiems buvo išduota pagrindinių drabužių, avalynės, higienos priemonių, patalynės rinkinių, virtuvės rakandų ir kt. Nestebėta atveju, kad vaikams trūktų drabužių ar avalynės. Atsižvelgus į tai, kad PC nėra valgyklos, visi gyventojai maistą gaminasi savarankiškai (visi, išskyrus laikinosios apsaugos gavėjus, gauna mėnesinę išmoką maisto pirkimuisi). Pirmąją atvykimo į PC dieną nelydimiems vaikams išduodami iš anksto suruošti maisto paketai, kad vaikai turėtų ką valgyti iki kol jiems bus išmokėti pinigai maisto pirkimui, o vaikai apsipras ir galės savarankiškai nueiti į parduotuvę. Nelydimiems vaikams mokama 0,7 valstybės remiamų pajamų dydžio pašalpa maistui ir smulkioms išlaidoms, kas 2025 m. sudarė apie 154 Eur (nuo 2026 m. sausio 1 d. – apie 163 Eur). Apie tai koridoriuose yra prieinama spausdinta informacija. Metams įsibėgėjus pašalpos mokėjimas buvo organizuojamas 2 kartus per savaitę (pirmadieniais ir ketvirtadieniais), todėl, pvz., savaitgalį atvykę vaikai išmoką gaudavo jau pirmadienį, tačiau suma buvo mokama už visą mėnesį į priekį. Visi kalbinti vaikai patvirtino, kad išmoką gavo. Anot PC atstovės, atsižvelgus į dažnus nelydimų vaikų pasišalinimus, rudenį pradėta taikyta nauja išmokos išdavimo praktika, kai ji paskirstoma dalimis ir mokama 2 kartus per savaitę po mažesnę sumą, t. y. ne už visą mėnesį į priekį.

Po apgyvendinimo PC, nelydimiems vaikams iš esmės nedelsiant (išskyrus pristatymą savaitgalį, kai, pvz., nedirba socialinis personalas) atiduodami prieš tai VSAT paimti telefonai. Tiems, kurie neturi asmeninių telefonų, suteikiama galimybė pasinaudoti PC telefonais. Visame PC nuolat prieinamas WiFi ryšys. Nepaisant suteiktų techninių galimybių, dalis kalbintų nelydimų vaikų nurodydavo nepalaikantys kontakto su savo artimaisiais, nes artimieji kilmės valstybėse neturi prieigos prie interneto ryšio. Metų eigoje buvo atveju, kai prirėkė LRK teikiamų šeimos ryšių atkūrimo paslaugų, nes vaikai buvo praradę kontaktą su savo artimaisiais.

2025 m. didžioji dalis nelydimų vaikų pakankamai greitai pasišalindavo. Dėl šios priežasties pristačius vaikus į PC nebuvo iš karto kreipiamasi į ugdymo įstaigas. PC administracija nurodė, kad į ugdymo įstaigas būtų kreipiamasi tais atvejais, kai vaikai PC išbūtų bent mėnesį. Paskutinio vizito metu PC atstovai nurodė, kad ilgiausiai PC gyvenantis nelydimas vaikas centre praleido 2 mėn. Agentūros pateiktais duomenimis, 2025 m. iš Ruklos PC iš viso (be pakartotinių grįžimų) pasišalino 257 nelydimi vaikai, o Latvijai perduoti 94 nelydimi vaikai.

2025 m. nė vienas nelydimas vaikas, apgyvendintas Ruklos PC, nepradėjo lankyti ugdymo įstaigos[37]. Dėl greito pasišalinimo neretai nėra spėjama atlikti ir kompleksiško pažeidžiamumo vertinimo, neužbaigiama amžiaus nustatymo procedūra ir kt.

2. AMŽIAUS NUSTATYMO PROCEDŪRA

2025-05-27 buvo pakeistas tvarkos aprašas, reglamentuojantis užsieniečių amžiaus nustatymo tvarką[38], iš esmės Lietuvoje nustatant multidisciplininę amžiaus vertinimo procedūrą, atitinkančią rekomenduojamus standartus[39]. Remiantis atnaujintu aprašu, procedūrą sudaro 3 etapai: I. Užsieniečio pokalbis su socialiniu darbuotoju; II. Užsieniečio pokalbis su psichologu; III. Medicininė patikra. Priešingai nei anksčiau, asmens kaulų rentgenas amžiaus nustatymui naudojamas tik tokiu atveju, kai po prieš tai atliktų etapų išlieka pagrįstu abejonų, ar asmuo tikrai yra nepilnametis.

Agentūros pateiktais duomenimis, nuo 2025 m. birželio 6 d. buvo inicijuotos 92 amžiaus nustatymo procedūros, 36 iš jų buvo baigtos. 21 atveju patvirtinta, kad asmuo yra nepilnametis, 15 atvejų konstatuota, kad nepilnamečiu prisistatęs asmuo yra pilnametis. 5 amžiaus nustatymo tyrimai buvo atlikti Pabradės PC, didžioji dalis (87) – Ruklos PC. Agentūros pateiktais duomenimis, didžiąją dalį amžiaus nustatymo procedūrų inicijavo VSAT – 57, MD – 20, Agentūra – 15.

Neretai amžiaus nustatymo procedūra būdavo pradėta, tačiau nebaigta dėl nelydimų vaikų pasišalinimo iš Ruklos PC. Dalis pasišalinusių asmenų (ypatingai Lenkijai sugriežtinus patikrą pasienyje su Lietuva[40]) vėliau buvo sulaikyti bandant išvykti iš Lietuvos arba jau patekus į Lenkijos teritoriją. Pastebėta, kad neretai nelydimais vaikais pristatantiems užsieniečiams Lenkijos institucijos metų eigoje pradėjo atlikti amžiaus nustatymo procedūras (amžiaus nustatymui Lenkijoje taikomas išskirtinai kaulų rentgenas). Tokiu būdu Lietuvoje nepilnamečiais laikyti asmenys Lenkijoje būdavo pripažįstami suaugusiais ir, atitinkamai, readmisijos į Lietuvą metu jau būdavo traktuojami kaip pilnamečiai (nepriklausomai nuo to, kokį amžių Lietuvos pareigūnams nurodydavo patys asmenys). Dėl šios priežasties metų eigoje pasitaikė atvejų, kai Pabradės PC kartu su suaugusiais atsidurdavo ir asmenys, kurie teigėdavo esantys vaikai. Pažymėtina, kad, nors tokių atvejų LRK fiksavo nemažai, Pabradės PC buvo atlikti tik 5 amžiaus nustatymo tyrimai. Dažniausiai tyrimai nebūdavo pradėti, nurodant, kad VSAT turi duomenų, kurie patvirtina asmens amžių. Anot VSAT, tokiais atvejais neretai buvo remiamasi Lenkijoje atlikto amžiaus nustatymo tyrimo rezultatais. Dalis vaikais prisistačiusių ir Pabradės PC su suaugusiais apgyvendintų asmenų nurodė elektroniniu paštu kreipęsi ir į Vaiko teisių apsaugos kontrolieriaus įstaigą.

3. KITI PASTEBĖJIMAI

2025 m. stebėta situacija, kai nelydimus vaikus sulaikius Lietuvos teritorijoje arba perdavus iš Lenkijos, jie būdavo laikomi VSAT pasienio padalinuose. Dažniausiai nelydimi vaikai pasienio padalinuose praleisdavo iki paros (kartais tik keletą valandų ir ten nenakvodavo). Kalbinti vaikai nurodė, kad pasienio padalinuose gavo maisto, vandens, tačiau jiems nebuvo išduota higienos priemonių, dalis nurodė turėję priegią prie dušo ir karšto

[37] Pažymėtina, kad 3 ilgesnį laiką nepasišalinę nelydimi vaikai mokyklą pradėjo lankyti 2026 m. sausio mėn.

[38] Žr. Nelydimų nepilnamečių užsieniečių apgyvendinimo, nelydimų nepilnamečių užsieniečių, kurie nėra prieglobsčio prašytojai, šeimos narių ar kitų teisėtų atstovų paieškos, teisinės padėties nustatymo ir kitų su jais susijusių procedūrinių veiksmų atlikimo, užsieniečių amžiaus nustatymo tvarkos aprašas. Prieiga internete: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/3189fe70cc1a11e39b2ab5bbcc4f49fb/asr> [2025-05-27 redakcija]

[39] Žr. European Union Agency for Asylum, Practical Guide on Age Assessment. Prieiga internete: <https://www.euaa.europa.eu/publications/practical-guide-age-assessment-0>

[40] Žr. Lenkija laikinai įveda patikras prie Vokietijos ir Lietuvos sienų. 2025-07-07, lrt.lt. Prieiga internete: <https://www.lrt.lt/naujienos/eismas/7/2604167/lenkija-laikiniai-iveda-patikras-prie-vokietijos-ir-lietuvos-sienu>

vandens, dalis – ne. Visi be išimties nurodė, kad pasienio padaliniuose jiems nebuvo užtikrinta galimybė pasinaudoti telefonu, tačiau po perkėlimo į Ruklos PC telefonai buvo atiduoti arba užtikrinta galimybė pasinaudoti personalo išduotu telefonu.

- Visi kalbintieji nurodė iš kilmės šalių išvykę be tėvų ar kitų artimų šeimos narių – keliavę vieni arba su draugais.
- Nelydimi vaikai, kurie Lietuvoje nesiprašė prieglobsčio ir nepasišalino, dažniausiai buvo perduodami į Latviją readmisijos pagrindu.
- Tik nedidelė dalis Lietuvoje nustatytų nelydimų vaikų kreipėsi dėl prieglobsčio (41 iš 377)[41], o pasiprašę prieglobsčio dažniausiai pasišalindavo.
- Išaugus nelydimų vaikų srautui, kol buvo sprendžiamas jų perdavimo į Latviją klausimas, kurį laiką Ruklos PC personalo globa nebuvo skiriama ir, sprendžiant klausimą dėl readmisijos, buvo vadovaujama VVTAJT motyvuota nuomone dėl geriausių vaiko interesų užtikrinimo. Remiantis Agentūros pateiktais duomenimis, 2025 m. 265 nelydimiems vaikams (iš 377) buvo skirta laikinoji globa globėju paskiriant Ruklos PC. Pažymėtina, kad paskyrus globą, būtent globėjas turi teisę teikti motyvuotą nuomonę ar, jo vertinimu, vaiko perdavimas Latvijai atitinka geriausius vaiko interesus. Tuo tarpu globos nepaskyrus, šią nuomonę pateikdavo VVTAJT atstovai, kurie nebūtinai turėdavo tiesioginį kontaktą su vaiku.
- Nelydimi vaikai liudija apie pasienyje patirtą smurtą, neretai – ne tik iš Baltarusijos, bet ir iš Latvijos pareigūnų ar jiems talkinančių asmenų. Dalis nelydimų vaikų nurodė, kad prieš juos buvo siundomi tarnybiniai koviniai šunys, naudojamas elektrošokas. Neretai jie rodydavo ant rankų ar kojų esančius sužalojimus, kuriuos teigė patyrę bandant patekti į ES. LRK neturi galimybės patikrinti ir patvirtinti vaikų nurodomų aplinkybių ir jų patirtų sužalojimų kilmės, tačiau tokius atvejus dokumentuoja.

Apibendrinimas

- **Išaugus nelydimų vaikų skaičiui Ruklos PC stebėti neatitikimai rekomenduotiniams priėmimo ir apsaugos standartams. Nepaisant to, metų eigoje Ruklos PC personalas pakeitė apgyvendinimo organizavimo tvarką ir prisitaikė prie pokyčių, užtikrinant didesnę nelydimiems vaikams skirtą gyvenamojo ploto rezervą, taip pat užsakė papildomų baldų, kad rekomenduotini standartai būtų užtikrinti.**
- **Laikino buvimo VSAT pasienio padaliniuose metu priėmimo sąlygos buvo užtikrinamos tik minimaliai, tačiau identifikuoti nelydimi vaikai buvo greitai nukreipiami apgyvendinimui į tam pritaikytą Ruklos PC.**
- **Kai kuriais atvejais nelydimi vaikai buvo apgyvendinami Pabradės PC tarp suaugusių asmenų. Penkiais atvejais vaikais prisistačiusiems asmenims buvo atlikti amžiaus nustatymo tyrimai, o dviem LRK žinomais atvejais atlikus tyrimą buvo konstatuota, kad asmenys yra vaikai ir jie buvo perkelti į Ruklos PC. Taip pat stebėta atvejų, kai kartu su suaugusiais apgyvendintiems ir vaikais prisistatantiems asmenims nebuvo atliekami amžiaus nustatymo tyrimai.**
- **Išaugus nelydimų vaikų skaičiui, daliai jų nebuvo nustatyta laikinoji globa globėju paskiriant Ruklos PC. Tokiais atvejais su nelydimais vaikais betarpiškai ir nuolat dirbantis Ruklos PC personalas neturėjo tiesioginės įtakos vertinant geriausius vaiko interesus ir, pvz., sprendžiant jų perdavimo Latvijai klausimą.**

[41] Remiantis Agentūros pateiktais duomenimis.

V. UŽSIENIEČIŲ APGYVENDINIMO IR SULAIKYMŲ CĖNTRŲ STEBĖSENA

Kaip minėta, 2025 m. pasikeitė apgyvendinimo ir sulaikymo centrų struktūra. Įsteigus Agentūrą, buvę PPC centrai tapo Agentūros priėmimo centrais: Naujininkų PPC, be kita ko, pakeitė pavadinimą į Vilniaus PC, o Girionių PPC tapo Ruklos PC filialu. Didžiausi pokyčiai įvyko Pabradėje, kur VSAT URC dalį pastatų ir atsakomybių perleido Agentūrai. Nuo 2025 m. buvo įsteigtas Pabradės PC, o Pabradės URC žinioje liko tik teismo arba VSAT sprendimu sulaikyti užsieniečiai. Tad nuo 2025 m. Pabradėje veikia du atskiri centrai: VSAT administruojamas URC ir Agentūros administruojamas PC. Tarp dviejų institucijų buvo padalinti anksčiau URC priklausę pastatai: Agentūrai perleistas prieglobsčio prašytojų bendrabutis (toliau – PPB), pažeidžiamų asmenų bendrabutis (toliau – PAB), užsieniečių priėmimo pastatas (toliau – UPP) ir vienas iš multifunkcinių pastatų (toliau – MFC). Tuo tarpu URC žinioje liko sulaikytų užsieniečių bendrabutis (toliau – SUB), sulaikytų moterų bendrabutis (toliau – SMB) ir antrasis multifunkcinis pastatas. Priėmimo sąlygas tiek Agentūros patalpose apgyvendintiems asmenims, tiek URC sulaikytiems ir VSAT žinioje esantiems užsieniečiams užtikrina Agentūra, kuri yra atsakinga už drabužių ir avalynės, higienos priemonių tiekimą, medicinos ir psichologo paslaugų teikimą, esant poreikiui užsako vertėjus, nuperka baldus ir kitus daiktus / prietaisus, reikalingus užsieniečių gyvenamosiose patalpose ir kt. URC pareigūnai užtikrina sulaikymui skirtų pastatų perimetro apsaugą, yra atsakingi už asmenų supažindinimą su jų atžvilgiu priimamais sprendimais dėl judėjimo laisvės ribojimo. Tuo tarpu PC atsakomybė – supažindinti jų žinioje esančius užsieniečius su jų atžvilgiu priimamais MD sprendimais. Sulaikytuosius apie jų atžvilgiu priimtus MD sprendimus savo ruožtu informuoja URC pareigūnai.

2025 m. Pabradėje esantys URC ir PC buvo vieninteliai centrai, kuriuose apgyvendinami užsieniečiai su apribota judėjimo laisve. Atsižvelgiant į tai ir papildomas rizikas, kylančias asmenims, kurių judėjimo laisvė yra apribota (kaip antai visiškas priklausymas nuo paslaugų ir galimybių, kurios užtikrinamos centre), URC ir PC LRK stebėtojai 2025 m. lankėsi dažniau. Kiekvieną mėnesį (skaičiuojant nuo kovo iki metų pabaigos) LRK stebėtojai atliko po 2 atskirus vizitus į URC ir PC (atlikta po 9 priėmimo ir apsaugos sąlygų stebėsenos vizitus į URC ir PC). Daugiau papildomo dėmesio 2025 m. skirta ir Ruklos PC, kuriame apgyvendinami nelydimi vaikai. Viso centro priėmimo ir apsaugos sąlygų stebėsenos tikslais lankytasi 3 kartus, papildomai 2 kartus lankytasi išskirtinai nelydimų vaikų priėmimo ir apsaugos sąlygų stebėsenai. Rečiausiai lankytasi Vilniaus PC ir Ruklos PC filiale Girionyse – po 3 kartus. Didžiąją Vilniaus PC gyventojų dalį 2025 m. sudarė laikinosios apsaugos gavėjai (pabėgėliai iš Ukrainos), mažesnę dalį sudarė prieglobsčio prašytojai, neteisėtai šalyje esantys užsieniečiai ir prieglobsčio gavėjai. Girionių padalinys skirtas išskirtinai laikinosios apsaugos gavėjų apgyvendinimui, tuo tarpu Ruklos PC gyvena prieglobstį Lietuvoje gavę užsieniečiai, prieglobsčio prašytojai, laikinosios apsaugos gavėjai, neteisėtai šalyje esantys užsieniečiai, URC ir Pabradės PC – prieglobsčio prašytojai ir neteisėtai šalyje esantys užsieniečiai.

Žemiau pateikiama informacija apie kiekvieną iš apgyvendinimo ir sulaikymo centrų, papildomai išskiriant poskyrius, kuriuose atskirai pristatomi tam tikri svarbūs 2025 m. pastebėti gyvenimo centruose niuansai: 1) mokamas apgyvendinimas ir terminuotos nuomos sutartys; 2) *de facto* sulaikymas; 3) karantinas Pabradės PC.

1. RUKLOS PC

1. MATERIALINĖS PRIĖMIMO SĄLYGOS

- Pilnos apimties vizitų metu pastebėta, kad priėmimo sąlygos iš esmės atitinka rekomenduotinus standartus. Neatitikimai stebėti tik dviejų vizitų pas nelydimus vaikus metu, kai dalyje kambarių buvo apgyvendinta po 8 ir po 12 asmenų. Tokia situacija susidarė siekiant neapgyvendinti nelydimų vaikų šalia suaugusiųjų ir bandant išlaikyti bent minimalų šios pažeidžiamos grupės atskyrimą. Kaip minėta, metų pabaigoje šių neatitikimų nestebėta ne tik dėl sumažėjusio nelydimų vaikų srauto, bet ir dėl Ruklos PC administracijos priimtų sprendimų reorganizuoti apgyvendinimo tvarką vieną iš gyvenamųjų pastatų skiriant tik nelydimų vaikų apgyvendinimui, tokiu atveju turint rezervą priimti pakankamai didelį skaičių nelydimų vaikų.
- Dalies vizitų metu pastebėta, kad pasikeitus apgyvendinimo organizavimui – dėl išaugusių nelydimų vaikų srautų – prieš tai po vieną gyvenę vieniši suaugę asmenys buvo apgyvendinami po 2-4 asmenis, atsirado rakinamų spintelių poreikis. Prieš tai, kai daugelis vienišų suaugusiųjų kambariuose gyveno po vieną ir turėjo galimybę išvykdami užrakinti savo kambarius, rakinamų spintelių klausimas PC nebuvo aktualus. Pasikeitus praktikai pastebėta, kad spintelės užtikrinamos tik dalyje kambarių. Metų eigoje PC personalas į šią situaciją sureagavo ir paskutinio vizito metu PC jau buvo pristatyta naujų rakinamų spintelių. Visi kiti rekomenduotini baldai gyvenamuosiuose kambariuose buvo užtikrinti. Pastebėta, kad pagal galimybes ir poreikius gyventojams užtikrinami netgi tokie papildomi baldai kaip sofos ar foteliai, kas padeda jaukiau įsikurti gyvenamuosiuose kambariuose ir užtikrina, kad kambariai labiau primintų namus, o ne kolektyvinio apgyvendinimo vietą. Visi kambariai – rakinami, gyventojai gali užsirakinti būdami kambaryje arba užrakinti kambarį išeidami iš centro.
- Ruklos PC neteikiama maitinimo paslauga, todėl visiems gyventojams, išskyrus prieglobstį gavusius asmenis[42] ir laikinosios apsaugos gavėjus[43], kas mėnesį teikiama pašalpa maisto pirkimui. Nepasitaikė atveju, kad kalbinti gyventojai nurodytų negavę jiems priklausančios pašalpos, negavę jos laiku ar kt. Visi gyventojai gali naudotis bendro naudojimo virtuvėmis, kuriose prieinami maisto gaminimui skirti prietaisai (orkaitės, kaitlentės), šaldytuvus ir virdulius gyventojai turi ir savo gyvenamuosiuose kambariuose. Vasaros laikotarpiu gyventojams sudaryta galimybė maistą gaminti ir lauke – užtikrintos šašlykinės ir malkos. Pažymėtina, kad PC didelį dėmesį skyrė papildomos paramos gyventojams gavimui – 2 kartus per savaitę į centrą pristatomi NVO Maisto bankas išduodami produktai, kad gyventojai galėtų sutaupyti perkant maistą. Metų eigoje išaugus nelydimų vaikų skaičiui, didžioji dalis NVO Maisto bankas paramos buvo atiduodama būtent šiai pažeidžiamai grupei, todėl kiti PC gyventojai kurį laiką gavo mažiau papildomos paramos maistu. Vis dėlto, metų pabaigoje sumažėjus nelydimų vaikų srautams, parama maistu vėl pradėta intensyviau dalinti ir kitiems gyventojams.
- Visų vizitų metu pastebėta, kad gyventojai yra aprūpinami būtiniaisiais daiktais ir priemonėmis. Atvykus į PC visiems išduodami patalynės komplektai, virtuvės rakandai (komplektų sudėtis šiek tiek skiriasi priklausomai nuo teisinio statuso). Visiems gyventojams, išskyrus laikinosios apsaugos gavėjus, nedelsiant po atvykimo yra išduodamos pagrindinės higienos priemonės, drabužiai, avalynė.
- Visi gyventojai turi prieigą prie sanitarinių mazgų, kuriuose prieinami dušai, karštas vanduo ir kt. Gyventojai taip pat turi prieigą prie skalbimo ir džiovinimo mašinų.

[42] Remiantis Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2016 m. spalio 5 d. nutarimu Nr. 998 „Dėl Lietuvos valstybės paramos užsieniečių integracijai teikimo sąlygų ir tvarkos aprašo patvirtinimo“ (prieiga internete: <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/5c01c030913d11e69ad4c8713b612d0f/asr>), prieglobsčio gavėjai paramos integracijai laikotarpiu gauna įvairių tikslinių išmokų. Šiuo požiūriu jų padėtis yra nepalyginama su kitų Agentūros administruojamuose centruose apgyvendintų užsieniečių kategorijų situacija bei šios ataskaitos kontekste nėra vertinama.

[43] Ši kategorija asmenų yra išskirta, kadangi, skirtingai nei, pvz., prieglobsčio prašytojų ar neteisėtai Lietuvoje esančių užsieniečių atveju, galiojantis teisinis reguliavimas suteikia laikinosios apsaugos gavėjams daugybę valstybės ir savivaldos lygiu užtikrinamų socialinių garantijų, t. y. jų padėtis socialinės apsaugos požiūriu yra mažiau pažeidžiama ir jie mažiau priklauso nuo Agentūros teikiamų paslaugų.

2. APSAUGA

2.1. Prieiga prie medicinos ir psichologo paslaugų

- PC prieinamas medicinos kabinetas, kuris dirba visomis darbo dienomis. Nepasitaikė atvejų, kad vizitų metu kalbinti asmenys nurodytų negaunantys jiems reikiamų medicinos paslaugų. Paslaugos medicinos punkte prieinamos visiems gyventojams nepriklausomai nuo jų teisinio statuso. Esant poreikiui patekti pas gydytojus specialistus, gyventojai naudojasi PC šeimos gydytojos išrašytais siuntimais ir papildomas paslaugas gauna už PC ribų. Visiems PC gyventojams, išskyrus laikinosios apsaugos gavėjus, esant poreikiui yra suteikiama pavėžėjimo iki gydymo įstaigos paslauga.
- PC dirba psichologė, kuri teikia paslaugas visiems PC gyventojams nepriklausomai nuo jų teisinio statuso. Įprastai vizitų metu kalbinti asmenys nurodydavo, kad turi prieigą prie psichologės paslaugų ir, esant poreikiui, jomis naudojasi. Paskutinio vizito metu buvo pastebėta, kad prieiga prie paslaugų laikinai apribota, nes psichologė buvo išėjusi atostogų, o vėliau išėjo iš darbo, todėl metų pabaigoje paslaugos nebuvo prieinamos.

2.2. Prieiga prie informacijos ir vertėjų

- PC išsiskiria viešai prieinamos rašytinės, vaizdinės ir garsinės informacijos gausa bei įvairove. PC deda pastangas, kad gyventojams aktuali informacija būtų prieinama jiems suprantamu būdu, dažnai pasitelkiamos vizualizacijos, informacija pateikiama skirtingomis aktualiomis kalbomis. Priešingai nei kituose Agentūros centruose, Ruklos PC bendro naudojimo patalpose nuolat įjungtas informacinis filmukas skirtingomis kalbomis apie įvairius Lietuvoje esantiems užsieniečiams aktualius klausimus. Taip pat ne tik bendro naudojimo patalpose, bet ir gyvenamuosiuose kambariuose arba kambarių blokuose prieinama vizualinė informacija, pvz., kaip išsikviesti pagalbą gaisro, smurto ar kitu atveju.
- Kaip ir kituose Agentūros centruose, fiziškai Ruklos PC dirbančių vertėjų nėra, tačiau, esant poreikiui, vertėjai pasitelkiami nuotoliniu būdu. Pastebėta, kad dažniausiai vertėjai pasitelkiami psichologo konsultacijose, atliekant gyventojų pažeidžiamumo vertinimą ar kitas procedūras. Tuo tarpu kasdieniam bendravimui su gyventojais socialinis ir medicinos personalas dažniau naudojasi internetinėmis vertimų programėlėmis. Nepaisant to, kad vertėjai pasitelkiami ne kiekvieno bendravimo metu, LRK vizitų metu kalbinti asmenys daugeliu atvejų nurodydavo esantys patenkinti komunikacija su PC personalu. Anot gyventojų, jie buvo aiškiai supažindinti su PC vidaus tvarkos taisyklėmis (toliau – VTT), žino, kur kreiptis norint gauti vienokias ar kitokias paslaugas.

2.3. Apgyvandinimo organizavimas

- Metų eigoje praktika dėl asmenų apgyvendinimo PC pasikeitė. Atsižvelgiant į tai, kad PC gyvena sąlyginai nedaug žmonių, pirmoje metų pusėje dar buvo taikyta praktika, kai vieniši asmenys kambariuose apgyvendinami po vieną, šeimos – kartu. Daliai didesnių šeimų buvo skirta po 2 šalia esančius kambarius, kad asmenys galėtų patogiau gyventi. Vis dėlto, situacija pakito išaugus nelydimų vaikų skaičiui, todėl atsirado poreikis atlaisvinti tam tikrus aukštus, o vėliau ir visą pastatą būtent nelydimų vaikų apgyvendinimui. Atsižvelgiant į situaciją pradėta taikyti praktika, kai vieniši asmenys apgyvendinti kartu su kitais vienišais asmenimis. Visais atvejais moterys buvo apgyvendinamos su moterimis, o vyrai – su vyrais.
- Dalyje PC kambarių yra atskiri sanitariniai mazgai, dalis gyventojų sanitariniu mazgu dalinasi su kitų kambarių, kurie priskirti tam pačiam blokui, gyventojais. PC nėra sanitarinių mazgų, kurie būtų skirti, pvz., visam aukštui. Atitinkamai, sanitariniai mazgai nėra sužymėti pagal lytį, nes naudojimas jais priklauso ne nuo lyties, o nuo to, kuriame kambaryje asmuo gyvena. Įprastai stebėta praktika, kad viename kambarių bloke apgyvendinti tik vyrai arba tik moterys, todėl naudojimas sanitariniu mazgu atitiko apsaugos standartus. Vis dėlto, stebėta ir pavienių atvejų, kai viename kambarių bloke (skirtinguose kambariuose) buvo

apgyvendinti vieniši vyrai ir vienišos moterys arba šeimos ir vieniši vyrai, kas lėmė, kad tuo pačiu sanitariniu mazgu dalinosi šeiminiiais ryšiais nesusiję vyrai ir moterys.

- Viename kambaryje buvo apgyvendinama ne daugiau kaip po 4 pavienius asmenis. Kaip minėta ataskaitos dalyje apie nelydimus vaikus, išaugus nelydimų vaikų skaičiui, jie kambariuose buvo apgyvendinami ir po 8-12 asmenų, tačiau srautams sumažėjus tokia praktika taikoma nebuvo.

3. KITA

- PC gyventojams siūloma įvairių užimtumo veiklų: kolektyviai švenčiamos šventės, organizuojamos ekskursijos, rusakalbiamis vedamos Lietuvos istorijos / kultūros pamokos, metų eigoje prieglobsčio prašytojams pradėtos organizuoti lietuvių kalbos pamokos, įvairios NVO vykdo užimtumo veiklas vaikams. PC taip pat yra prieinamos laisvalaikio erdvės vaikams ir suaugusiems: vaikų žaidimų kambarys, laipiojimo sienomis patalpa, biblioteka, laisvalaikio kambariai (dalyje jų yra kompiuterių, stalo žaidimų ir kt.), lauke prieinamos žaidimų aikštelės, sporto aikštynas, šiltnamiai, pavėsinės ir kt.

1.1. PADALINYS GIRIONYSE

Girionių padalinyje 2025 m. gyveno tik laikinosios apsaugos gavėjai, visi – Ukrainos piliečiai. Atsižvelgus į tai, kad Agentūroje gyvenantiems laikinosios apsaugos gavėjams neišduodami higienos paketai, skalbimo priemonės, nemokama mėnesinė pašalpa ir kt., LRK stebėtojai Girionių padalinį stebi mažesne apimtimi nei likusius Agentūros centrus, todėl situacija šiame padalinyje aprašoma bendrais bruožais.

- Materialine prasme Girionių padalinys turi naujausias gyvenamasis patalpas – kambariai ir bendro naudojimo patalpos mažiausiai nudėvėti, įrengti pagal rekomenduotinus standartus. Gyventojams prieinamos laisvalaikio erdvės pastato viduje, įskaitant atskirą vaikų laisvalaikio erdvę ir metų pabaigoje įrengtą suaugusiųjų laisvalaikio patalpą.
- Metų eigoje Girionių padalinys išliko vieninteliu Agentūros padaliniu, kuriame vieniši asmenys apgyvendinami po vieną kambaryje (išskyrus pavienius išimtinus atvejus, kai, pvz., 2 asmenys apgyvendinti bendrame kambaryje, nes abu turi judėjimo problemų ir poreikį gyventi pirmame pastato aukšte).
- Kadangi visi padalinio gyventojai yra laikinosios apsaugos gavėjai, jiems nėra išduodamos higienos priemonės, drabužiai, pinigai maistui ar pan., tačiau metų pradžioje buvo organizuojamas papildomų maisto produktų iš NVO Maisto bankas pristatymas, kartais papildomų maisto produktų (vaisių, daržovių) gyventojams atveža vietos apylinkių gyventojai.
- Padalinyje nuolat prieinamos Agentūros psychologės paslaugos (pati psychologė yra laikinosios apsaugos gavėja ir gyvena padalinyje), materialinės infrastruktūros taisymu / pakeitimu rūpinasi padalinyje dirbantis ūkvedys. Įprastai Girionių padalinyje būdavo prieinama ir socialinė darbuotoja, tačiau metų eigoje išaugus nelydimų vaikų skaičiui, kurį laiką socialinė darbuotoja didžiąją laiko dalį dirbo Ruklos PC. Metų pabaigoje ji vėl grįžo pilnu pajėgumu dirbti į Girionių padalinį. Pirmoje metų pusėje padalinyje taip pat dirbo koordinatorė, kuri iš esmės ėjo vaikų anglų kalbos mokytojos pareigas, tačiau paskutinio LRK vizito metu ji padalinyje nebedirbo.
- Girionių padalinyje nuolat užtikrinamos įvairios užimtumo veiklos. Metų pradžioje buvo vedamos Lietuvos istorijos / kultūros paskaitos, reguliariai organizuojamos įvairios bendruomeniškos veiklos – talkos, švenčių minėjimai ir kt. Gyventojai skatinami užsiimti kūrybiškomis veiklomis – buvo gaminami inkilai, ruošiamos kalėdinės ir velykinės dekoracijos ir kt. Vasarą visi norintys vaikai buvo vežami į stovyklą, suaugusiems kartas nuo karto organizuojamos ekskursijos.

- Atsižvelgus į tai, kad visi Girionių padalinio gyventojai yra senbuviai, dar nuo metų pradžios jie mokėjo naujai įvestą mokestį už gyvenimą Agentūroje (daugiau apie tai – žr. *Mokamas apgyvendinimas ir terminuotos nuomos sutartys*). Naujiena dėl mokėjimo gyventojai priėmė pakankamai geranoriškai, buvo iš anksto informuoti apie pasikeitusią tvarką. Vis dėlto, metų eigoje gyventojai buvo informuoti, kad 2026 m. vasario pabaigoje jų sutartys dėl gyvenimo Agentūroje baigs galioti ir jiems teks išsikraustyti. Minėta naujiena gyventojams sukėlė daug streso ir nepasitenkinimo, didžioji dalis jų nurodė neturintys galimybės išsikelti, nes trūksta pajamų savarankiškam gyvenimui, būsto nuomai ir pan. Pažymėtina, kad daugiau nei pusė padalinio gyventojų yra pensinio amžiaus (60+) arba turintys negalią. Paskutinio LRK stebėtojų vizito metu gyventojai nurodė dar neturintys problemos sprendimo būdų. Gyventojai nurodė kreipęsi į Kauno raj. savivaldybę dėl galimybės gauti socialinį būstą ar kitokią paramą, tačiau jiems nebuvo pasiūlyta jokių alternatyvių variantų. Girionių padalinio darbuotojai nurodė dedantys pastangas padėti gyventojams susirasti nuomojamus būstus už prieinamą kainą, susisiekti su kitų miestų savivaldybėmis dėl galimo priėmimo ir pan.

Apibendrinimas

- **Metų eigoje neplanuotai išaugus nelydimų vaikų srautui, didžioji dalis resursų skirta šios tikslinės grupės priėmimui, todėl eigoje šiek tiek sumažėjo suaugusiems siūlomų laisvalaikio veiklų, Ruklos PC ir Girionių padalinyje laikinai nutrūko papildomos paramos maistu tiekimas.**
- **Nepaisant kilusių iššūkių dėl smarkiai išaugusio ir greitai besikeičiančio nelydimų vaikų srauto, Ruklos PC sugebėjo operatyviai reaguoti į situaciją ir prisitaikyti prie pakitusios situacijos. Net ir išaugus gyventojų skaičiui visiems asmenims buvo užtikrintas pakankamas kiekis drabužių, higienos priemonių ir kitų būtinųjų daiktų.**
- **Tiek Ruklos PC, tiek Girionių padalinyje didelis dėmesys skiriamas gyventojų užimtumui, siūlomos įvairios ekskursijos, gyventojai bendruomeniškai mini šventes, jiems organizuojami edukaciniai bei meniniai užsiėmimai ir kt.**
- **Ruklos PC taikomos gerosios praktikos dėl gyventojų informavimo – ne tik informuojama žodžiu, bet prieinama daug įvairiais formatais pateiktos informacijos skirtingomis kalbomis.**
- **Rekomendacijos teiktos tik dėl apgyvendinimo organizavimo kambarių blokuose, kai vieno bloko gyventojai turi naudotis bendru sanitariniu mazgu, t. y. kad bloke gyventų tik vienos šeimos nariai arba vienos lyties vieniši asmenys, bei dėl rakinamų spintelių užtikrinimo, kai viename kambaryje apgyvendinami šeiminiiais ryšiais nesusiję asmenys.**

2. VILNIAUS PC

1. MATERIALINĖS PRIĖMIMO SĄLYGOS

- Visų stebėsenos vizitų metu konstatuota, kad materialinės priėmimo sąlygos Vilniaus PC atitinka rekomenduotinus standartus. Gyventojai kambariuose apgyvendinami ne daugiau nei po 6 asmenis, kambariai aprūpinti reikalingais baldais. Pastebėta, kad, esant galimybei, gyventojams pasiūloma ir papildomų baldų, kurie nenumatyti rekomenduotiniuose standartuose, tačiau prisideda prie jaukesnės namus primenančios atmosferos kūrimo. Taip pat pastebėta, kad gyventojams kambariuose leidžiama įsikurti taip, kad būtų jaukiau, pvz., pasitiesti kilimų, pasikabinti papildomų užuolaidų ar kt. Visus kambarius galima užrakinti iš vidaus ir išorės. Metų viduryje pastebėta nauja praktika, kad dėl didelio gyventojų skaičiaus vieniši gyventojai pradėti kambariuose apgyvendinti po 2, todėl dalyje kambarių atsirado poreikis užtikrinti rakinamas spinteles, kuriose gyventojai galėtų saugiai palikti vertingus daiktus. Stebėtais atvejais po 2 kambariye gyvenantys asmenys nurodė turintys rakinamas spinteles.
- PC nėra užtikrinama maitinimo paslauga – visiems gyventojams (išskyrus laikinosios apsaugos gavėjus) kiekvieną mėnesį mokama pašalpa maisto įsigijimui, gyventojai savarankiškai perkasi ir gamina maistą. Visuose gyvenamuosiuose aukštuose yra prieinamos bendro naudojimo virtuvės, kuriose užtikrinami pagrindiniai maisto gamybai reikalingi prietaisai. Visiems naujai į PC atvykusiems asmenims įteikiamas pagrindinių virtuvės rakandų rinkinys.
- PC gyventojams (išskyrus laikinosios apsaugos gavėjus) kiekvieną mėnesį įteikiamas higienos priemonių paketas (pritaikomas pagal lytį ir amžių), pagal poreikį ir sezoną išduodami drabužiai ir batai. Visiems gyventojams bendram naudojimui išduodamos būtinės chemijos priemonės.

2. APSAUGA

2.1. Prieiga prie medicinos ir psichologo paslaugų

- Vilniaus PC veikia medicinos kabinetas, kuriame prieinamos šeimos gydytojo paslaugos. Paslaugos teikiamos visiems PC gyventojams. Šeimos gydytoja, esant poreikiui, gali išrašyti siuntimus į gydymo įstaigas už PC ribų, taip pat skirti receptus vaistų įsigijimui. Esant poreikiui, dėl papildomų medicinos paslaugų gavimo gyventojai vyksta į mieste veikiančias gydymo įstaigas (gyventojams (išskyrus laikinosios apsaugos gavėjus) pagal poreikį gali būti suteikta pavėžėjimo iki gydymo įstaigos paslauga). Vizitų metu nepasitaikė atvejų, kad kalbinti gyventojai būtų nurodę neturėję prieigos prie jiems reikiamų medicinos paslaugų.
- Vilniaus PC dirba psichologė, kuri teikia paslaugas visiems centro gyventojams nepriklausomai nuo jų teisinio statuso. Visi vizitų metu kalbinti gyventojai žinojo apie galimybę gauti psichologės paslaugas, tačiau nedažnas jomis naudojosi. Suinteresuoti asmenys nurodydavo turintys psichologės kontaktus ir galintys individualiai susitarti dėl tinkamo konsultacijų laiko.

2.2. Prieiga prie informacijos ir vertėjų

- Įprastai kalbinti gyventojai nurodydavo, kad jiems suteikiama visa aktuali informacija apie gyvenimą PC, teikiamas paslaugas, VTT. Nepaisant to, vieno iš vizitų metu atkreiptas dėmesys, kad galimai ne visi naujai apgyvendinti asmenys buvo išsamiai supažindinti su PC apgyvendinimo tvarka ir VTT. Kito vizito metu pastebėta, kad PC atstovai atsižvelgė į LRK teiktus pastebėjimus ir parengė informacinį lankstinuką naujai atvykusiems gyventojams (lankstinukai prieinami lietuvių, anglų ir rusų kalbomis), kuriame nurodoma, kokios paslaugos teikiamos PC, kokiais kontaktais galima susisiekti su skirtingais PC personalo atstovais, taip pat, pvz., MD ir NVO kontaktai, skubios pagalbos numeris 112, nurodyti artimiausios maisto parduotuvės, vaistinės adresai.

- Nors įprastai informacinės lentos PC būdavo tvarkingos ir rekomendacijų dėl skelbimų lentų pertvarkymo LRK neteikdavo, paskutinio vizito metu pastebėta, kad PC skyrė dėmesį informacinių lentų peržiūrai – jose pateikiama tik aktuali informacija, prieinama pagrindinėmis rusų ir anglų kalbomis, informacija patraukia dėmesį, yra lengvai pastebima ir suprantama.
- Didžioji dalis PC gyventojų LRK stebėtojų vizitų metu galėjo bendrauti rusiškai ir angliškai (su retomis išimtimis, kai gyventojai kalbėjo, pvz., prancūzų kalba, tačiau šiose šeimose buvo bent po vieną angliškai, rusiškai arba lietuviškai kalbantį asmenį), todėl PC personalas su gyventojais įprastai susikalba tiesiogiai – vertėjų poreikis nebuvo pastebėtas.

2.3. Apgyvandinimo organizavimas

- Pirmoje metų pusėje PC stebėta praktika, kai visi vieniši gyventojai kambariuose apgyvendinami po vieną, tačiau maždaug metų viduryje praktika pakito, kad PC būtų galima priimti daugiau gyventojų (pirmiausia, po kelis kambariye pradėti apgyvendinti laikinosios apsaugos gavėjai). Su pakitusia apgyvendinimo tvarka naujai į PC atsikeliantys asmenys buvo supažindinami iš anksto. Tuo tarpu šeimos liko gyventi atskiruose kambariuose (esant galimybei, didesnėms šeimoms skiriama po 2 vienas šalia kito esančius kambarius, kad būtų užtikrinamas rekomenduotinas gyvenamasis plotas).
- Abejuose PC pastatuose gyventojai naudojami bendrais sanitariniai mazgais (t. y. kambariai arba kambarių blokai neturi atskirų sanitarinių mazgų), todėl apgyvendinimo organizavimas neturi įtakos, koku sanitariniu mazgu asmuo naudosis. Visi bendro naudojimo sanitariniai mazgai yra aiškiai atskirti pagal lytį, ant sanitarinių mazgų durų neretai pakabinti ir papildomi perspėjimai, kad moterų sanitariniai mazgais gali naudotis tik moterys, o vyrų – tik vyrai. Savavališkas sanitarinių mazgų pasiskirstymas tarp gyventojų, kaip buvo stebima ankstesniais metais, neleidžiamas.

3. KITA

- Vilniaus PC siūloma įvairių užimtumo veiklų, gyventojai raginami kartu minėti įvairias šventes, prieinamos skirtingos laisvalaikio leidimo erdvės: laipiojimo sienelės, sporto salė, biblioteka, mokinių klasė, siuvimo patalpa. Šiltuoju laikotarpiu gyventojai lauke gali naudotis šiltnamiais ir augalų darželiais. Paskutinio vizito metu pastebėta, kad PC viduje siūlomų užimtumo veiklų sumažėjo, tačiau informacinėse lentose atsirado papildoma informacija apie Vilniaus mieste vykiančius renginius, o gyventojai nurodė neįdomių veiklų trūkumo ir užimtumu pasirūpinantys savarankiškai.
- PC naudojama vadinamo *info desk* praktika – reguliariai pagal grafiką PC atstovai yra pasiekiami tam paskirtoje patalpoje, kur gyventojai gali ateiti ir išsakyti savo poreikius. *Info desk* daugiausiai naudojamas informavimui apie sulūžusius / sugedusius daiktus ir prietaisus, registracijai pas gydytojus ir kitiems einamiesiems poreikiams spręsti.

Apibendrinimas

- **Vilniaus PC iš esmės buvo užtikrinamos rekomenduotinos priėmimo ir apsaugos sąlygos.**
- **Gyventojams prieinama visa aktuali informacija, ji pateikta suprantamomis kalbomis, naudojant paveikslėlius, spalvas – atkreipia dėmesį. Metų eigoje buvo sukurti informaciniai lankstinukai, kurie naujai atvykusiems gyventojams padeda patogiai rasti visą aktualią informaciją vienoje vietoje.**
- **Didelis dėmesys skiriamas tam, kad gyventojai kuo labiau jaustųsi kaip namuose, o ne kolektyvinio apgyvendinimo vietoje – užtikrinama galimybė kambariuose turėti papildomų baldų, lauke prieinami šiltnamiai ir augalų darželiai, skatinamas bendruomeniškumas tarp gyventojų, bendras švenčių minėjimas.**

3. PABRADĖS PC IR VSAT URC

Kaip minėta, nuo 2025 m. Pabradėje veikia du skirtingų institucijų administruojami centrai: Pabradės PC ir VSAT URC. Dalį paslaugų URC esantiems asmenims užtikrina Agentūra, dalį informacijos sklaidos funkcijų PC atlieka URC personalas. 2025 m. LRK stebėtojai kas mėnesį lankėsi abejuose centruose. Atsižvelgiant į tai, kad stebėtos priėmimo ir apsaugos sąlygos skyrėsi priklausomai nuo to, kuriame pastate asmenys buvo apgyvendinti / sulaikyti, informacija šioje ataskaitos dalyje pateikiama ją skaidant pagal pastatus, o ne pagal centrus: 1) SUB; 2) SMB; 3) MFC; 4) PAB; 5) PPB.

3.1. Bendro pobūdžio informacija

- Pabradės PC veikia medicinos punktas, kuriame visiems PC ir URC gyventojams (nepriklausomai nuo jų teisinio statuso) teikiamos pirminės medicinos paslaugos, išrašomi siuntimai pas gydytojus specialistus, receptai, išduodami vaistai. Medicinos punktas dirba visomis darbo dienomis, o bent viena medicinos personalo atstovė iš dalies būna prieinama ir savaitgaliais.
- Pabradės PC dirba 2 psichologės, kurios pagal poreikį paslaugas teikia visiems PC ir URC gyventojams, nepriklausomai nuo jų teisinio statuso.
- Pabradės PC yra vienintelis Agentūros padalinys, kuriame veikia valgykla. PC ir URC gyventojams tiekiamas maistas tris kartus per dieną, todėl nei vienai gyventojų kategorijai nėra mokama mėnesinė pašalpa maistui. 2025 m. pradžioje buvo pasamdyta dietologė, kuri sudarė naują valgyklos meniu, dėl kurio dalis gyventojų reiškė nepasitenkinimą (nepakankama įvairovė, per mažas druskos, cukraus kiekis patiekaluose ar pan.). Gyventojai gali pasirinkti 1 iš 3 galimų maitinimosi tipų: 1) tradicinį (teikiami mėsos patiekalai, įskaitant kiaulieną); 2) alternatyvų (teikiami mėsos patiekalai, išskyrus kiaulieną); 3) vegetarinį (mėsa netiekama). Nepasitaikė atvejų, kad gyventojai būtų nurodę negaunantys, pvz., jų religiją atitinkančio maisto. Stebėtas atvejis, kai diabetu sergančiai moteriai nebuvo pritaikytas specialus maitinimas. PC atstovai nurodė, kad tiekiamas maistas negali būti pritaikomas pagal kiekvieno individualius medicininius poreikius. Vėliau PC atstovai nurodė, kad, pvz., diabetu sergantiems asmenims teikiami vaistai, todėl nėra poreikio pritaikyti specialų maitinimą.

3.2. Pabradės PC skaičiai ir faktai[44]

2025 m. Pabradės PC iš viso buvo apgyvendinta 1 040 užsieniečių (unikalių asmenų), iš jų:

- 228 asmenys buvo prieglobsčio prašytojai.
- 126 asmenys PC apgyvendinti teismo sprendimu (104 iš jų skirta alternatyvi sulaikymui priemonė – apgyvendinimas laikino apgyvendinimo vietoje, nustatant pareigą neišvykti iš laikino apgyvendinimo vietai priklausančios teritorijos be laikino apgyvendinimo vietos vadovo ar jo įgalioto asmens leidimo (toliau – „alternatyva sulaikymui, įpareigojant neišvykti be leidimo“).
- 770 asmenų PC apgyvendinti (*de facto* sulaikyti) VSAT sprendimu.
- 144 asmenys PC apgyvendinti MD sprendimu.

Per 2025 m. iš Pabradės PC pasišalino ir negrįžo 77 asmenys (44 iš jų buvo taikomi judėjimo laisvės apribojimai ir už PC teritorijos ribų jie galėjo išeiti tik gavus centro vadovo leidimą).

[44] Tokia statistinė informacija žinoma tik apie Pabradės PC ir ji neapima URC statistikos. Toliau pateikiami duomenys pagal Agentūros LRK pateiktą informaciją.

3.3. SUB

SUB naudojamas išskirtinai pilnamečių vyrų sulaikymui (teismo sprendimu arba VSAT sprendimu iki 48 val.). I a. yra naudojamas VSAT karantino poreikiams, kur naujai į URC pristatyti asmenys praleidžia sąlyginai trumpą laikotarpį. Tuo tarpu ilgesnės trukmės sulaikymui naudojamas II ir III pastato aukštai, kiekvienas aukštas suskirstytas į 3 sektorius, kurie vienas nuo kito atskirti grotomis. Įprastai prieglobsčio prašytojai – vienintelė sulaikytų užsieniečių kategorija, su kuria leidžiama susitikti LRK stebėtojams[45] – 2025 m. būdavo sulaikyti II aukšte, todėl toliau pateikiama informacija iš esmės atspindi SUB II a. priėmimo ir apsaugos sąlygas.

Materialinės priėmimo sąlygos

- Dažniausiai kambariuose prieglobsčio prašytojai būdavo apgyvendinti po 1-2 asmenis. Kambariuose iš vidaus galima užsirakinti, juose užtikrinami pagrindiniai baldai (lovos, stalai, kėdės, spintos), ant langų pakabintos žaliuzės, ant sienų primontuoti televizoriai. Metų eigoje stebėta problematika, kad kambariuose esančios individualios spintos neužsirakina. Nors jose įmontuoti užraktai, dalis spintų durų buvo išlūžusios, o gyventojai neturėjo raktų, kad galėtų užsirakinti vertingus daiktus. Pažymėtina, kad SUB I a. prieinamos bendros rakinamos spintelės, kuriomis sulaikytieji gali paprašyti pasinaudoti, tačiau gyventojai dažniausiai neturėjo informacijos apie tokią galimybę.
- Gyvenamuosiuose sektoriuose įrengtos bendro naudojimo poilsio patalpos, kuriose yra šaldytuvas, virdulys, mikrobangų krosnelė, televizorius. Poilsio patalpose įprastai prieinamas ribotas kiekis laisvalaikio leidimo priemonių, pvz., dėlionės ir šaškės. Sektoriuose gyventojams taip pat prieinami bendro naudojimo sanitariniai mazgai, kuriuose yra dušai su karštu vandeniu, tualetai ir praustuvai. Tik viename iš II a. sektorių prieinama skalbykla, kuria naudojasi visų trijų sektorių gyventojai. Virtuvės sektoriuose nėra prieinamos, bendro naudojimo virtuvė yra SUB I a.
- Sulaikyti prieglobsčio prašytojai įprastai nurodydavo esantys aprūpinti pagrindinėmis higienos priemonėmis, drabužiais, avalyne, skalbimo priemonėmis. Išskirtiniais atvejais asmenys nurodydavo daugiau nei mėnesį negavę higienos priemonių arba negaunantys tam tikrų drabužių, pvz., apatinių.
- Sulaikytiesiems 2 kartus per savaitę organizuojama apipirkimo parduotuvėje paslauga[46]. Kalbintieji kartais nurodydavo, kad apipirkimas nevyksta sklandžiai, nes poreikius surenkantis PC personalas bendraujant su gyventojais nesinaudoja vertėjais, todėl gyventojai negali tiksliai nurodyti, kokie produktai jiems reikalingi.
- Sulaikytiems užsieniečiams ribojama galimybė pabūti lauke – į lauką jie išleidžiami tik nurodytomis valandomis ir tik į ribotą teritoriją (aplink pastatą aptvertą teritoriją arba stadioną). Remiantis patvirtinta URC dienotvarka, į lauką sulaikytieji turėtų būti išleidžiami 3 kartus per dieną po 2 val. Sulaikytiesiems teikiamų paslaugų grafike nurodyta, kad vienas iš išėjimų į lauką yra apsilankymas stadione (kitais kartais sulaikytieji išleidžiami į aplink pastatą aptvertą teritoriją). Nepaisant to, metų eigoje kalbinti asmenys nurodydavo, kad galimybė 3 kartus per dieną išeiti į lauką jiems nėra suteikiama. Įprastai asmenys nurodydavo į lauką galintys išeiti 1 kartą per dieną (dažniausiai – į stadioną) ir ten praleisti 1 val. Kalbintų asmenų teigimu, priklausomai nuo URC apsaugos personalo, tam tikromis dienomis jiems nebūdavo leidžiama išeiti į lauką, kartais apsaugos personalas neišleidimą aiškino blogu oru arba lydinčio Agentūros personalo trūkumu, kartais priešastys nebūdavo nurodomos.

[46] Pabradės PC socialinis personalas 2 kartus per savaitę surenka sulaikytųjų poreikius ir parneša jų prašytų prekių. Prekės perkamos už prieglobsčio prašytojų lėšas, todėl neturint asmeninių lėšų nėra galimybės pasinaudoti šia paslauga.

Apsauga

- Norint patekti pas gydytojus arba gauti psichologo paslaugas, sulaikytieji turi parašyti rašytinį prašymą ir perduoti jį apsaugos personalui arba gali paskambinti medicinos personalui nuolat prieinamu stacionariu telefonu (URC ir PC personalo kontaktai iškabinti prie telefonų). Metų eigoje nepastebėta, kad kiltų problemų su prieiga prie medicinos personalo ar psichologo paslaugų. Pastebėta, kad tarp sulaikytų prieglobsčio prašytojų reguliariai atsirasdavo asmenų, kuriems buvo reikalingos gydytojo psichiatro paslaugos ar net stacionarus gydymas psichiatrijos ligoninėje. Metų eigoje keli sulaikyti prieglobsčio prašytojai buvo paskelbę bado streiką. Minėtais atvejais stebėta, kad badaujantiems suteikiama medicininė priežiūra, pas juos kasdien lankydavosi medicinos personalas.
- Remiantis Sulaikytų užsieniečių laikymo VSAT prie LR VRM sąlygų ir tvarkos aprašu, sulaikytiesiems kas antrą dieną ne ilgiau kaip 1 val. sudaromos sąlygos pasinaudoti asmeniniu mobiliojo ryšio įrenginiu, o įvertinus individualią situaciją centro viršininkas gali leisti mobiliojo ryšio įrenginiu pasinaudoti ir dažniau. Tuo tarpu asmeninio telefono neturintiems asmenims suteikiama galimybė pasinaudoti NVO telefonu[47]. LRK stebėtojų vizitų metu pastebėta, kad sulaikytieji mobiliaisiais telefonais gali pasinaudoti minėtame apraše nurodytomis sąlygomis. Metų eigoje stebėtas vienas atvejis, kai atsižvelgus į individualius poreikius asmeniui telefonu leista naudotis dažniau. Kalbinti prieglobsčio prašytojai neretai nurodydavo, kad laikas, skirtas pasinaudoti telefonu, nėra pakankamas, jiems neužtenka laiko palaikyti ryšį su keletu artimųjų, todėl neretai užsieniečiai išsirenka tik vieną artimąjį, su kuriuo palaiko nuolatinį kontaktą. Neretai artimieji kilmės valstybėse turi ribotą prieigą prie interneto, taip pat aktualus laiko skirtumas, todėl susisiekti su jais specifiniu metu yra sudėtinga ir ne visada pavyksta.
- Kalbinti sulaikyti prieglobsčio prašytojai neretai nurodydavo, kad jie nebuvo suprantama kalba supažindinti su URC VTT. Anot jų, neretai VTT būdavo įteikiamos jiems nesuprantama kalba. URC atstovai nurodė, kad supažindinimas žodžiu nėra praktikuojamas, naujai atvykusiems asmenims įteikiamos rašytinės VTT. Pažymėtina, kad 2025 m. įsteigus Agentūrą ir pasikeitus URC teikiamų paslaugų apimtimis, pirmoje metų pusėje buvo atnaujintos URC VTT. Antroje metų pusėje URC atstovai patvirtino, kad naujos VTT buvo išverstos į 16 skirtingų kalbų (iki tol buvo prieinamos anglų, rusų ir lietuvių kalbomis). Metų eigoje naujos rašytinės VTT SUB patalpose II a. nebuvo prieinamos, bendro naudojimo patalpose buvo prieinamos tik senos URC VTT.
- SUB skelbimų lentose prieinama daug rašytinės informacijos – LRK, UNHCR, valstybės garantuojamos teisinės pagalbos (toliau – VGTP) kontaktai, dienotvarkės grafikai, skirtingų valstybių ambasadų kontaktai, URC inspektorių kontaktai, informacija savižudybės prevencijos tematika ir kt. Dalis informacijos pateikta tik rusų ir anglų kalbomis, dalis – ir kitomis kalbomis.
- Esant poreikiui išsikviesti pagalbą gyventojai tai gali padaryti pasinaudodami stacionariu telefonu arba atkreipiant į save dėmesį per bendro naudojimo patalpose įrengtas kameras. Budintis apsaugos personalas SUB prieinamas 24/7.

Kita

- Sulaikyti prieglobsčio prašytojai po perkėlimo į URC paprastai atsidurdavo karantine. Kalbinti sulaikytieji įprastai nurodydavo, kad pirmąsias dienas praleisdavo SUB I a. esančiose karantino patalpose, vėliau būdavo perkelti į III a., iš kur nukreipiami į atitinkamus sektorius pagal teisinį statusą. Karantinas įprastai tęsdavosi iki savaitės ar truputį ilgiau. LRK stebėtojai metų eigoje I a. karantinui skirtose patalpose lankėsi 2 kartus (pirmoje ir antroje metų pusėje). Pastebėta, kad priėmimo sąlygos karantinui skirtose patalpose neatitinka rekomenduotinių standartų. Pvz., dviejuose tarpusavyje susijungiančiuose kambariuose (be durų)[48] įrengta

[47] Žr. Sulaikytų užsieniečių laikymo Valstybės sienos apsaugos tarnyboje prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos sąlygų ir tvarkos aprašas, X skyrius. Prieiga internete: <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.416A9F142BD3/asr> [2025-02-07 redakcija].

[48] Atsižvelgiant į tai, kad patalpos yra sujungtos ir pagal poreikį negali būti atskirtos durimis ar kt., minėti du kambariai traktuojami kaip viena bendra patalpa, kurioje neturėtų būti apgyvendinta daugiau nei 6 pavieniai asmenys.

12 miegamųjų vietų, visi asmenys naudojami vienu sanitariniu mazgu (prieinamas vienas dušas, tualetas ir praustuvas)[49]. Taip pat pastebėta, kad sanitariniame mazge esantis tualetas įrengtas prie pat lango, kurio nėra galimybės uždenkti, todėl lauke esantys asmenys gali matyti sanitariniu mazgu besinaudojančius asmenis.

- Sulaikytiems užsieniečiams metų eigoje nebuvo organizuojamos užimtumo veiklos, tik suteikta galimybė tam tikromis veiklomis užsiimti savarankiškai. Remiantis teikiamų paslaugų grafiku, sulaikytiesiems turėtų būti suteikta galimybė kasdien užsiimti maisto gaminiu (2 val. pasinaudoti SUB I a. esančia virtuve), apsilankyti SUB I a. esančioje laisvalaikio patalpoje (1 val.) arba treniruoklių salėje (1 val.), o 3 kartus per savaitę pasinaudoti biblioteka. SUB I a. laisvalaikio patalpoje yra stalo tenisas, stacionarus kompiuteris su prieiga prie interneto ir kitų laisvalaikio leidimo priemonių. Nepaisant grafiko, metų eigoje kalbinti sulaikytieji nurodydavo, kad virtuve pagal poreikį gali pasinaudoti ne daugiau nei 2-3 kartus per savaitę. Į laisvalaikio patalpą sulaikytieji nurodydavo įprastai galintys nueiti kasdien, tačiau dalis VSAT apsaugos personalo dėl nežinomų priežasčių kartais neišleisdavo ir į laisvalaikio patalpą.
- Sulaikytiesiems iš anksto parašius prašymus leidžiama susitikti su jais lankančiais asmenimis. Susitikimas organizuojamas specialiai tam skirtoje patalpoje, kuri įrengta kitame URC pastate.

3.3. SMB

SMB skirtas teismo arba VSAT sprendimu sulaikytoms moterims, sutuoktiniams (poroms) ir šeimoms su vaikais. Metų eigoje SMB buvo mažiausiai LRK stebėtojų lankomas pastatas, nes neretai SMB nebūdavo sulaikytų moterų prieglobsčio prašytojų, todėl LRK stebėtojams nebūdavo leidžiama apsilankyti minėtame pastate. Priėmimo ir apsaugos sąlygos SMB stebėtos tik trijų paskutinių LRK stebėtojų URC vizitų metų (rugsėjo, spalio ir gruodžio mėnesiais). Pastatą sudaro 2 aukštai, kuriuose įrengti gyvenamieji kambariai. LRK stebėtojai lankėsi tik I a., kuriame buvo apgyvendintos prieglobsčio prašytojos, todėl toliau pateikiama informacija atspindi situaciją tik šiame SMB aukšte. Informacijos apie šiame pastate 2025 m. sulaikytas prieglobsčio prašytojų šeimas su vaikais neturima.

Materialinės priėmimo sąlygos

- Stebėtais atvejais prieglobsčio prašytojos kambariuose buvo apgyvendintos po 1-3. Kiekviename kambaryje yra įrengti atskiri sanitariniai mazgai, kuriuose yra dušas, praustuvas, tualetas. Kambariuose galima užsirakinti iš vidaus. Kambariuose prieinami pagrindiniai rekomenduotini baldai (lovos, spintelės, kėdės, stalas), ant langų pakabintos žaliuzės. Gyvenamuosiuose kambariuose taip pat pakabinti televizoriai, kuriuose prijungtas WiFi ryšys, todėl gyventojos galėjo naudotis YouTube ar kitomis televizoriuje prieinamomis internetinėmis programėlėmis.
- Prieglobsčio prašytojos gali nevaržomai naudotis bendro naudojimo virtuve, laisvalaikio patalpa, maldos kambariu, skalbimo patalpa. Laisvalaikio patalpoje prieinamas stalo futbolas, televizorius, šiek tiek spalvinimo / užduočių knygelių. Maldos kambaryje yra meldimosi kilimėlis, o virtuvėje užtikrinami pagrindiniai maisto gaminiui reikalingi įrankiai ir rakandai.

[49] Remiantis EUAA rekomendacijomis: 1) viename kambaryje neturėtų būti apgyvendinta daugiau nei 6 pavieniai asmenys; 2) dešimčiai asmenų tenka ne mažiau kaip vienas praustuvas ir tualetas. Žr. EUAA gairės dėl priėmimo sąlygų: veiklos standartai ir rodikliai 6 ir 8 standartai. Prieiga internete: <https://www.euaa.europa.eu/sites/default/files/Guidance-on-ReceptionConditions-LT.pdf>

- Stebėtis atvejais prieglobsčio prašytojos nurodė gavusios pagrindinių higienos priemonių, skalbimo priemonių ir drabužių. Papildomi maisto produktai ar kitos priemonės gali būti nupirktos pasinaudojus 2 kartus per savaitę užtikrinama apipirkimo parduotuvėje paslauga.
- SMB I a. gyventojų išėjimas į lauką į aplink pastatą aptvertą teritoriją nėra ribojamas, tačiau išeiti už aptvertos teritorijos ribų gyventojos negalėjo (pvz., galimybė nueiti į stadioną nepasiūlyta ir neužtikrinta).

Apsauga

- SMB taikoma tokia pat registravimosi medicinos ar psichologo paslaugoms gauti tvarka, kaip ir SUB – reikia parašyti prašymą ir perduoti nuolat prieinamam URC apsaugos personalui. Vizitų metu stebėta atvejų, kai prieglobsčio prašytojos nežinojo, kaip užsiregistruoti pas gydytoją arba psichologę, jas su taikytina tvarka supažindino LRK atstovai stebėsenos vizito metu.
- Su socialinėmis darbuotojomis ir psichologe bendravusios prieglobsčio prašytojos nurodė, kad bendraujant nebuvo pasitelkti vertėjai, todėl komunikacija buvo nekokybiška.
- Kalbintos prieglobsčio prašytojos nurodė, kad SMB ne visada gerbiamas jų privatumas – keičiantis apsaugos personalo pamainai vykdomo gyventojų patikrinimo (dažnai, kai gyventojos dar miega) metu pareigūnai (įskaitant vyrus) neretai įeina į kambarį nepasibeldę arba nesulaukę leidimo įeiti.
- Sulaikytos prieglobsčio prašytojos telefonais gali pasinaudoti tokia pačia tvarka, kaip ir vyrai – kas antrą dieną po 1 val.
- Kaip ir vyrų atveju, sulaikytos prieglobsčio prašytojos nebuvo supažindinamos su URC VTT žodžiu. Dviejų paskutinių stebėsenos vizitų į URC metu SMB skelbimo lentose buvo prieinamos atnaujintos URC VTT anglų ir rusų kalbomis.
- Rugsėjo mėn. vykusio stebėsenos vizito SMB metu pastebėta, kad skelbimų lentose pateikiama pasenusi ir neaktuali informacija. Kitų vizitų metu pastebėta, kad atsirado naujos informacijos, įskaitant minėtas atnaujintas VTT, skirtingomis kalbomis pateiktus Agentūros plakatus apie teises ir socialines garantijas neteisėtai šalyje esantiems užsieniečiams, Tarptautinės migracijos organizacijos plakatus apie savanorišką grįžimą į kilmės šalį.

Kita

- Kaip ir sulaikyti vyrai, sulaikytos moterys pirmąsias dienas URC turėtų praleisti karantine. Kalbintas URC personalas nurodė, kad moterų ir šeimų karantinui naudojamas SMB II a., kurį galima užrakinti ir tokiu būdu atskirti nuo I a., kad nebūtų gyventojų tarpusavio sąveikos. Nepaisant to, kalbintos prieglobsčio prašytojos nurodė nuo pirmosios perkėlimo į URC dienos gyvenusios tame pačiame kambaryje I a. Išskirtinių karantino sąlygų jos nurodė nepajutusios, išskyrus tai, kad nebuvo leidžiama eiti į valgyklą, o maistas buvo pristatomas į gyvenamąsias patalpas.
- Kaip ir sulaikytiems vyrams, sulaikytoms moterims nebuvo organizuojamos užimtumo veiklos. Pažymėtina, kad pasitaikė atvejų, kai kurį laiką SMB gyveno tik viena moteris, kuri neturėjo galimybės bendrauti su kitais gyventojais ir užsiimti veiklomis su PC personalu. Dėl vienišumo ir veiklų trūkumo moteris nurodė patyrusi psichologinių sunkumų.

3.5. MFC

MFC apgyvendinami asmenys, kuriems teismo sprendimu paskirta alternatyva sulaikymui, įpareigojant neišvykti be leidimo, ir asmenys, kurių atžvilgiu priimamas VSAT sprendimas dėl apgyvendinimo laikino apgyvendinimo vietoje, nesuteikiant teisės laisvai judėti Lietuvos teritorijoje (toliau – apgyvendinti VSAT sprendimu). Metų eigoje skirtingų pastato aukštų paskirtis kito. Pirmoje metų pusėje I ir IV a. buvo naudojami pažeidžiamų asmenų, šeimų ir moterų apgyvendinimui bei karantinui, II a. – vienišų suaugusių vyrų apgyvendinimui, III a. – suaugusių vyrų karantinui. Nuo rugsėjo mėnesio pakitus karantino praktikoms, karantino režimo MFC pastate nebeliko, tačiau gyventojų paskirstymas pagal lytį ir / ar pažeidžiamumą nepakito. Apie priėmimo ir apsaugos sąlygas karantino laikotarpiu daugiau pristatoma skyrelyje „*Karantinas Pabradės PC*“.

Materialinės priėmimo sąlygos

- MFC yra naujausias Pabradės PC pastatas, baigtas statyti tik 2024 m. Atitinkamai, gyvenamosios erdvės įrengtos vadovaujantis rekomenduotinais standartais – visuose kambariuose įrengta ne daugiau nei po 6 miegamąsias vietas (įprastai – 3 dviaukštės lovos), 6 rakinamos spintelės prie lovų ir 6 didesnės rakinamos spintos, kėdės, stalai. Visuose kambariuose langus galima pridengti žaliuzėmis. Kaip ir kituose pastatuose, metų eigoje stebėta, kad gyventojai neturi raktų nuo spintelių ir spintų ir negali jose užsirakinti asmeninių daiktų. Dėl to kilo problemų – vienu laikotarpiu MFC gyveno asmuo, kuris vogdavo kitų gyventojų daiktus, o gyventojai neturėjo galimybės jų saugiai palikti, pvz., išeinant į valgyklą arba gavus leidimą laikinai išvykti iš centro.
- MFC II a. ir III a. kambariuose asmenys apgyvendinami pakankamai ankštai, neretai ir po 6 asmenis viename kambaryje. Vieno iš vizitų metu stebėta, kad viename kambaryje gyveno daugiau asmenų nei rekomenduotina (8 asmenys). PC atstovai nurodė, kad asmenys į vieną kambarį persikėlė ne personalo sprendimu, o savavališkai.
- Kiekviename kambaryje yra atskiras sanitarinis mazgas: prieinamas dušas, praustuvas ir tualetas.
- Visuose aukštuose įrengtos bendro naudojimo skalbyklos, virtuvės, maldos kambariai ir poilsio kambariai. Vieno iš vizitų metu pastebėta, kad tuo metu naujai eksploatuoti pradėtame I a. gyventojai neturi prieigos prie virtuvės ir skalbyklos. Patalpos buvo užrakintos, todėl gyventojai neturėjo galimybės ne tik pasigaminti papildomo maisto, bet ir pasidaryti arbatos ar kt., nes neturėjo prieigos prie virdulio, o drabužius skalbėsi rankomis. Kitų vizitų metu minėtos patalpos buvo atrakintos, gyventojai galėjo naudotis virduliu. Kituose aukštuose tokio pobūdžio problemų nestebėta. Vis dėlto, paskutinio vizito į PC metu pastebėta, kad III a. virtuvėje neprieinami jokie virtuvės rakandai (puodai, prikaistuviai ir kt.), o ten esantys virduliai sugedę, todėl gyventojai karštus gėrimus virė skardinėse nuo konservuotų daržovių. Anot PC atstovų, virtuvės rakandai asmenims buvo užtikrinti, tačiau gyventojai patys pasirenka vandenį kaisti skardinėse arba indus pasiima kiti gyventojai ir visiems neužtenka. Kituose MFC aukštuose ir kituose PC pastatuose nepastebėta, kad gyventojai savo noru gamintų maistą / gėrimus tokiu būdu.
- Kalbinti MFC gyventojai įprastai nurodydavo, kad jiems kas mėnesį įteikiamos pagrindinės higienos ir skalbimo priemonės. Vieno stebėtu atveju MFC I a. gyventojai buvo nurodę, kad jiems neišduotos skalbimo priemonės, todėl drabužius teko skalbti su indų plovikliu ar kitomis priemonėmis. Vėlesnių vizitų metu tokios problemos nestebėta.

- Metų eigoje MFC stebėtas didelis drabužių ir avalynės naujai atvykusiems gyventojams (įprastai –iš Latvijos teritorijos atvykusiems asmenims) trūkumas. MFC gyventojai teigėdavo, kad atvykus į PC jiems nebuvo išduota jokių drabužių ir batų. Stebėta atvejų, kai asmenys vaikščiojo apsijuosę rankšluosčiais, nes nurodydavo neturintys pakaitinių drabužių, todėl išskalbus vienintelius turimus drabužius tekdavo prisidengti rankšluosčiais. Tam tikrais atvejais gyventojai teigė apsijuosiantys rankšluosčiais, nes neturi megztinių ar kitų šiltesnių drabužių. Įprastai visi kalbintieji nurodydavo gavę šlepetes, kurios neretai būdavo vienintele jų turima avalyne. Pvz., rugsėjo ir spalio mėnesiais lankantis PC, kai lauke buvo fiksuojama žema temperatūra, didžioji dalis MFC gyventojų taip pat vaikščiojo su šlepetėmis ir nurodė neturintys šiltesnės avalynės. PC atstovai buvo nurodę, kad metų pradžioje standartinį drabužių ir avalynės komplektą įteikdavo visiems naujai atvykusiems asmenims, tačiau pastebėjo, kad neretai gyventojai gautus drabužius išmeta, todėl nuspręsta praktiką pakeisti ir drabužius išduoti tik asmenims išreiškia poreikį. Vis dėlto, kalbinti gyventojai LRK neretai nurodydavo išreiškę atitinkamus poreikius personalui arba teikę rašytinį prašymą, tačiau drabužiai vis tiek nebūdavo išduodami. Problema dėl drabužių ir batų trūkumo išspręsta lapkričio antroje pusėje, kai į PC buvo pristatyta nauja drabužių siunta, kuri buvo išdalinta MFC gyventojams.
- MFC gyventojams leidžiama nevaržomai išeiti į lauką į aplink pastatą aptvertą teritoriją (I a. ir IV a. – į vieną aptvertą kiemelį, II a. ir III a. – į kitą). Atsižvelgus į MFC gyventojams skirtus judėjimo laisvės apribojimus MFC gyventojai turi teisę laikinai išeiti iš centro gavus centro vadovo leidimą. Metų eigoje stebėtos skirtingos laikino išleidimo iš apgyvendinimo vietos praktikos. Pirmoje metų pusėje gyventojai galėdavo laikinai išvykti iš centro tik su PC personalo palyda (dažniausiai išėjimas apsiribodavo nuėjimu iki artimiausios parduotuvės), vėliau gyventojai pradėti išleisti be personalo palydos. Metų eigoje stebėta, kad ne visi gyventojai žinojo apie galimybę gauti leidimą laikinai išvykti iš centro, todėl kai kurie jų neteikė tokių prašymų. Rudens vizitų metu pastebėta, kad vis daugiau MFC gyventojų nuogaustauja, jog išeiti iš centro jiems neleidžiama, o neišleidimo priežastys nėra paaiškinamos. Daugiau apie MFC gyventojams taikomus judėjimo laisvės apribojimus – žr. skyrelyje „De facto sulaukymas“.
- Neturint galimybės išeiti PC personalas įprastai užtikrindavo papildomo apipirkimo parduotuvėje paslaugą. Vis dėlto, pasitaikė atvejų, kai gyventojai nurodė tokios paslaugos nesulaukę, todėl turėdavo pagalbos prašyti iš kitų gyventojų, kuriems buvo leidžiama laikinai išvykti iš centro. Taikant tokią praktiką pasitaikydavo nesutarimų, nes, anot kalbintųjų, apiperkantys asmenys ne visuomet parnešdavo likusią gražą arba prašydavo atlygio už suteiktą paslaugą.

Apsauga

- Pirmoje metų pusėje stebėta situacija, kai PC trūko personalo, o nuolat MFC turintis būti budintis personalas būdavo prieinamas retai. Atsižvelgus į tai, kad dalis gyventojų tuo metu būdavo užrakinti savo kambariuose (karantine III a.) arba negalėjo laisvai išeiti iš aptvertos pastato teritorijos (II a.), gyventojų saugumo klausimas buvo itin aktualus, t. y. nutikus nelaimei gyventojai negalėtų savarankiškai palikti gyvenamosios vietos ir neturėtų galimybės išsikviesti pagalbą. Nemažai gyventojų teigė nesijaučiantys saugūs. PC atstovai sureagavo į kylančias grėsmes ir atskiruose aukštuose įrengė pagalbos iškvietimo mygtukus, o karantinui naudojamose patalpose specialūs budinčiojo iškvietimo prietaisai įrengti kiekviename kambaryje. Antroje metų pusėje taip pat buvo įdarbinta daugiau personalo ir budintieji dažniau būdavo fiziškai prieinami. Koridoriuose taip pat prieinami stacionarūs telefonai, prie kurių nurodyti personalo kontaktai.
- Daugelyje MFC kambarių galima užsirakinti iš vidaus, tačiau III a. naudojant kaip karantiną ir laikant gyventojus užrakintus kambariuose, durų spynos buvo perdarytos taip, kad jų nebūtų galima užsirakinti iš vidaus. Pasak PC administracijos, kambarių raktai gyventojams nebuvo išduodami, nes neretai viename kambaryje gyveno pakankamai didelis skaičius asmenų. Pasitaikė pavienių atvejų, kai kambariuose asmenys gyvendavo po vieną ir išreiškus poreikį raktas jiems būdavo išduodamas.

- MFC metų eigoje stebėtas rašytinės informacijos trūkumas. Pirmųjų vizitų metu MFC koridoriuose nebuvo iš esmės jokios rašytinės informacijos, ilgainiui jos daugiau atsirado II a. ir I a. Karantinui naudotame III a. ir IV a. informacija atsirado tik metų pabaigoje. Tik paskutinio vizito metu pastebėta, kad MFC atsirado rašytinės informacijos apie VGTP, socialines ir teisines garantijas neteisėtai šalyje esantiems užsieniečiams. Metų eigoje situacija pagerėjo, tačiau pateikiamos informacijos apimtys priklausė nuo konkretaus MFC aukšto, o jos gausa bet kuriuo atveju nesiekė tokio lygio, kaip kituose Agentūros padaliniuose ar net kituose Pabradės PC pastatuose. Pažymėtina, kad platesnis rašytinės informacijos prieinamumas MFC buvo itin aktualus, nes kalbinti gyventojai įprastai nurodydavo, kad žodžiu aktuali informacija jiems nėra pateikiama, todėl tenka remtis informacinėse lentose pateikta informacija arba iš seniau gyvenančių asmenų pasidalintomis žiniomis.
- Kalbinti gyventojai nurodydavo turintys ribotą prieigą prie vertėjų į jiems suprantamas kalbas. Pirmiausia, gyventojų teigimu, jiems įteikiami sprendimai dėl judėjimo laisvės ribojimų nebūdavo išverčiami ar išaiškinami jiems suprantama kalba. Už supažindinimą atsakingo URC atstovai nurodė, kad vertimas / išaiškinimas žodžiu nėra praktikuojamas, asmenims turėtų pakakti raštu išverstos rezoliucinės sprendimo dalies. Pažymėtina, kad minėtas rašytinis sprendimo rezoliucinės dalies vertimas pateikiamas vos į keletą užsienio kalbų, kurias gyventojai nebūtinai supranta. Kalbinti gyventojai nurodydavo, kad vertėjai nėra pasitelkiami ir kasdien bendraujant, pvz., su socialiniu personalu. Darbuotojai dažniausiai su jais bendraudavo daugeliui jų nesuprantama rusų kalba (tokias praktikas vizitų metu stebėjo ir LRK stebėtojai). Anot gyventojų, neretai, pvz., konsultacijos su psychologėmis taip pat vykdavo anglų arba rusų kalbomis, kurių gyventojai nesupranta arba supranta minimaliai. Pasitaikė atvejų, kad gyventojai nenorėjo tęsti konsultacijų, nes negalėjo susikalbėti su psichologe. Metų pabaigoje PC atstovai nurodė, kad įsigijo elektroninių vertimo priemonių, kurios turėtų palengvinti kasdienį bendravimą su gyventojais.
- Kalbinti gyventojai nurodydavo gaunantys reikiamas medicinos paslaugas. Dažniausiai gyventojai nurodydavo, kad medicinos personalas reguliariai lankosi MFC, klausia gyventojų, ar jie turi kokių nors poreikių, pristatydavo reikiamų medikamentų, atlikdavo pirminę apžiūrą ir kitas einamąsias procedūras. Gyventojų teigimu, esant poreikiui, jie būdavo vežami į gydymo įstaigas už PC ribų, kur jiems buvo atliktos operacijos ar kitos medicininės intervencijos. Nei medicinos paslaugos už PC ribų, nei skirti medikamentai gyventojams nekainuoja. Pagrindinė gyventojų įvardinta probleminė sritis – ribotos susikalbėjimo su medicinos personalu galimybės. Anot gyventojų, medicinos personalas dažniausiai taip pat nepasitelkia vertėjų ir stengiasi susikalbėti anglų ar rusų kalbomis.
- MFC II a. yra įrengtas psychologės kabinetas, ją neretai galima fiziškai rasti kabinete ir tokiu būdu užsirašyti konsultacijai. Psichologės kontaktai taip pat yra pateikti skirtinguose MFC aukštuose. Nors prieigą prie psychologės paslaugų gyventojai nurodydavo turintys, kaip minėta, neretai konsultacijų metu nebūdavo užtikrintas vertėjo dalyvavimas. Atitinkamai, dažniau konsultacijomis patenkinti buvo rusiškai arba angliškai kalbantys asmenys.
- Naudojimasis telefonais gyventojams nėra ribojamas, koridoriuose prieinamas WiFi ryšys. Kambariuose ryšio kokybė yra prastesnė, o tam tikrais atvejais WiFi ryšys apskritai nebuvo prieinamas. Metų eigoje buvo imamasi papildomų priemonių ryšio kokybei gerinti.

Kita

- Metų pradžioje NVO Artscape atstovai lankydavosi MFC ir su gyventojais užsiimdavo įvairiomis meninėmis veiklomis, tačiau metų eigoje veiklą nutraukė ir atnaujino tik metams baigiantis. MFC reguliariai lankosi NVO Caritas atstovai. Metų pradžioje gyventojai nurodydavo, kad Caritas atstovai su jais nuolat bendrauja, teiraujasi dėl poreikių, pagal galimybes atneša drabužių, kartais išeina kartu pažaisti futbolo ar pan. Antroje metų pusėje išaugus MFC gyventojų skaičiui, ypač atsiradus daugiau moterų, Caritas MFC pradėjo organizuoti ir daugiau laisvalaikio veiklų, pvz., „diskotekas“. Išaugus moterų skaičiui laikinai šiai tikslinei grupei meninius ir terapinius užsiėmimus vedė ir LRK savanoriai bei psychologės. Gyventojai taip pat nurodydavo kartas nuo

karto dalyvaujantys PC psichologės terapiniuose užsiėmimuose (pvz., spalvinime). Pirmoje metų pusėje PC darbuotoja keletą kartų organizavo MFC gyventojų ekskursijas į Vilnių. Paskutinio LRK vizito metu stebėta, kad NVO Vilnius Social Club MFC gyventojams organizuoja futbolo treniruotes. MFC I a. įrengta treniruoklių salė, kuri įprastai būna užrakinta, tačiau į ją galima patekti paprašius personalo.

- Norint gauti leidimą laikinai išvykti iš centro, paprašyti papildomų drabužių ar užsiregistruoti į medicinos punktą, MFC gyventojai turi parašyti prašymą ir įteikti jį personalui. Metų eigoje viena opiausių MFC gyventojų išreikštų problemų – grįžtamojo ryšio trūkumas. Anot gyventojų, įteikus prašymą jie nebūdavo tikri, ar prašymas pasiekė atsakingus asmenis, dėl kokių priežasčių prašymas nėra patenkinamas arba negaunamas formalus atsakymas. Dalis gyventojų nurodė nebeteikiantys prašymų, nes nemano, kad šis prašymų teikimo mechanizmas veikia efektyviai.

3.6. PAB

PAB iš esmės naudojamas pažeidžiamų asmenų (pvz., LGBTQ+ asmenų, negalią turinčių ir kt.), vienišų moterų ir šeimų apgyvendinimui. Tam tikrais atvejais PAB buvo apgyvendinami asmenys, kurių judėjimo laisvė yra apribota – skirta alternatyva sulaikymui, įpareigojant neišvykti be leidimo, tačiau dažniausiai PAB naudotas asmenų, kurie turi teisę be papildomo leidimo laikinai išvykti iš centro, apgyvendinimui.

Materialinės priėmimo sąlygos

- Dažniausiai viename kambaryje buvo apgyvendinti vienos šeimos nariai arba ne daugiau nei 3 pavieniai asmenys (tos pačios lyties). Kiekviename kambaryje yra atskiras sanitarinis mazgas su dušu, praustuviu ir tualetu. Kiekviename kambaryje yra reikiamų baldų (lovų, stalų, kėdžių, spintų), ant langų yra žaliuzės. Nors PAB esančios spintos nėra rakinamos, PAB gyventojai gali pasinaudoti galimybe vertingus daiktus laikyti PPB I a. esančiose bendro naudojimo rakinamose spintelėse.
- PAB yra bendro naudojimo virtuvė ir laisvalaikio patalpa. Virtuvėje prieinami pagrindiniai maisto gamimui skirti indai, rakandai, prietaisai. Laisvalaikio patalpoje yra vaikiškų žaislų, spalvinimo knygelėlių, vaikiškų knygų, dėlionių ir pan.
- Pokalbių su LRK stebėtojais metu PAB gyventojai nurodydavo, kad jiems reguliariai išduodamos higienos ir skalbimo priemonės. Įprastai kalbinti gyventojai nurodydavo, kad jiems buvo išduoti ir drabužiai bei avalynė.
- PAB nėra aptvertas atskira tvora, todėl šio pastato gyventojų judėjimas PC teritorijoje nėra apribotas tik jų pastatui priklausančia teritorija (išskyrus papildomai aptvertas teritorijas aplink UPP ir MFC), nepriklausomai nuo to, ar / kokie judėjimo laisvės apribojimai jiems yra taikomi. Kaip minėta, tam tikrais atvejais PAB būdavo gyventojų, kuriems skirta alternatyva sulaikymui, įpareigojant neišvykti be leidimo. Tokiu atveju prieš išvykdamą gyventojai turėdavo parašyti prašymą ir gauti PC vadovo leidimą laikinai išvykti. LRK stebėtais atvejais problemų gaunant leidimus laikinai išvykti nekildavo (dažniausiai taikyta šeimoms).

Apsauga

- Naudojimas telefonais PAB nėra ribojamas, pastate nuolat prieinamas WiFi ryšys.
- Kalbinti gyventojai nurodydavo turintys prieigą prie medicinos personalo ir psichologo paslaugų. Medicinos punktas įsikūręs PPB I a., į kurį PAB gyventojai gali lengvai patekti, todėl medicinos punkto darbo metu

gyventojai gali ten patys nueiti ir paprašyti reikiamos pagalbos. Pažymėtina, kad vienu metu PAB gyveno vežimėliu judantis asmuo. Atsižvelgus į jo situaciją prie įėjimo į PPB buvo pastatytas pandusas, kad minėtas asmuo galėtų savarankiškai patekti į medicinos punktą.

- Skelbimų lentose prieinama gyventojams aktuali rašytinė informacija, pateikiama skirtingomis kalbomis. Lentose galima rasti įvairių NVO ir VGTP kontaktus, metų pabaigoje atsirado informacija apie neteisėtai šalyje esantiems užsieniečiams priklausančias teises ir socialines garantijas (pateikiama įvairiomis kalbomis) ir kt.

Kita

- Metų eigoje nepastebėta, kad PC personalas PAB gyventojams (įskaitant vaikus) organizuotų kokias nors užimtumo veiklas. Skelbimų lentose prieinamas vaikų užimtumo grafikas, tačiau jame nurodytos veiklos iš esmės apsiriboja prieiga prie tam tikro užimtumo inventoriaus, kaip antai kasdienė prieiga prie sporto ir vaikų žaidimų aikštelių, vaikų bibliotekos, taip pat 5 kartus per savaitę yra galimybė pasinaudoti kompiuterių klase, 1 kartą per savaitę pagal poreikį gali būti išduoti žaislai ir 1 kartą per savaitę vykdoma vienintelė reali užimtumo veikla – relaksacija su PC psichologe (suaugusiųjų užimtumo grafike relaksacija su psichologe numatyta tą pačią dieną ir tuo pačiu metu, kaip ir vaikams). Taip pat skelbimų lentose būdavo prieinamas ir suaugusiems skirtas veiklų grafikas, kuriame kartą per savaitę numatyta minėta relaksacijos veikla, terapinė veikla su psichoterapeute, Korano skaitymas moterims, Islamo religiniai užsiėmimai, o 2 kartus per savaitę – lietuvių kalbos pamokos ir rytinė mankšta moterims. Metų eigoje PAB ir PPB gyventojai nenurodė turėję galimybę užsiimti grafike nurodytomis veiklomis. Antroje metų pusėje pastebėta, kad PAB ir PPB gyvenantiems prieglobsčio prašytojams organizuotos lietuvių kalbos pamokos, tačiau greitai jos buvo nutrauktos, nes, pasak PC administracijos, nesudarė minimalaus dydžio besimokančiųjų grupę (MFC gyvenantiems prieglobsčio prašytojams galimybė lankyti šias pamokas nebuvo sudaryta). Panaši situacija susiklostė ir su kineziterapijos užsiėmimais, kurie nesulaukė gyventojų dėmesio.

3.7. PPB

PPB naudojamas pilnamečių vyrų, kuriems skirta alternatyvi sulaikymui priemonė – apgyvendinti užsienietį laikino apgyvendinimo vietoje netaikant judėjimo laisvės apribojimų, apgyvendinimui. Kadangi šiame pastate apgyvendinami išskirtinai vieniši pilnamečiai vyrai, kurių judėjimo laisvę nėra apribota (dažniausiai tie, kuriems nenustatytas pažeidžiamumas, tačiau nebūtinai), LRK stebėtojų vizitų metu PPB gyventojai nenurodydavo beveik jokių probleminių aspektų (išskyrus bendrą dalies gyventojų tvarkos taisyklių nesilaikymą, pvz., virtuvėse, sanitariniuose mazguose, taip pat poilsio režimo nesilaikymą). Atsižvelgiant į tai, LRK stebėtojai PPB lankėsi rečiau ir surinko kokybiškai mažiau informacijos apie priėmimo ir apsaugos sąlygas nei kituose pastatuose.

Materialinės priėmimo sąlygos

- Didžioji dalis gyventojų apgyvendinami pakankamai laisvai – po 1-2 asmenis kambaryje. Kambariuose užtikrinami visi pagrindiniai baldai, langus galima pridengti žaliuzėmis. Visi gyventojai turi savo kambarių raktus, gali užsirakinti tiek iš vidaus, tiek iš išorės. Nors kambariuose nėra rakinamų spintelių, esant poreikiui gyventojai gali pasinaudoti I a. esančiomis bendro naudojimo rakinamomis spintelėmis. Be to, nemaža dalis asmenų kambariuose gyveno po vieną, todėl kambarius gali užrakinti.
- Gyventojai naudojami bendrais sanitariniais mazgais, skalbyklomis ir virtuvėmis. Sanitariniai mazgai nesuskirstyti pagal lytį, nes pastate gyvena tik vyrai. Sanitariniuose mazguose prieinami dušai, praustuvai, tualetai. Vizitų metu nepastebėta, kad sanitarinių mazgų kiekis neatitiktų rekomenduotinių standartų. Virtuvėse prieinami pagrindiniai maisto gaminimui reikalingi prietaisai.

- Kalbinti gyventojai nurodydavo gaunantys pagrindinių higienos priemonių, drabužių, avalynės, taip pat skalbimo priemonių.
- PPB nėra aptvertas atskira tvora, todėl šio pastato gyventojų judėjimas PC teritorijoje nėra apribotas tik jų pastatui priklausančia teritorija ir asmenys gali nevaržomai vaikščioti visoje PC teritorijoje (išskyrus papildomai aptvertas teritorijas aplink UPP ir MFC). PPB gyventojai taip pat gali be papildomo leidimo laikinai išvykti iš centro.

Apsauga

- Stebėtos apsaugos sąlygos PPB yra identiškos PAB (žr. *aukščiau*).

Kita

- PPB I a. įrengta užimtumo patalpa, kurioje prieinama nedidelė biblioteka, kompiuteriai. Patalpa įprastai būna užrakinta, tačiau pasikreipus į personalą gyventojai įleidžiami pasinaudoti biblioteka ar kompiuteriu.
- Situacija su užimtumo veiklomis PPB yra identiška PAB (žr. *aukščiau*).

Apibendrinimas

- **Infrastruktūros prasme materialinės priėmimo sąlygos Pabradės PC ir URC su nedideliais nuokrypiais atitiko rekomenduotinus standartus – gyvenamieji kambariai neperpildyti, jų įrengimas atitinka rekomenduotinus standartus. Pagrindinis stebėtas trūkumas – rakinamų spintelių (dažniau – raktų nuo spintelių) trūkumas ir neužtikrinta galimybė saugiai palikti asmeninius daiktus – buvo aktualus visuose pastatuose. Lyginant su 2024 m. stebėta situacija, PPB ir SUB atsirado naujų žaliuzių, tačiau jų vis dar trūko SUB karantino patalpų sanitariniame mazge, kuriame neužtikrinamas gyventojų orumas.**
- **Išaugus gyventojų srautams, ilgą laiką stebėtas didelio masto drabužių ir avalynės trūkumas, kuris tęsėsi ir atvėsus orams. Problema labiausiai išryškėjo MFC, kur gyventojai neretai turėdavo tik vieną komplektą drabužių ir neturėjo galimybės jų pasikeisti. Vis dėlto, metų pabaigoje situacija buvo išspręsta, didžioji dalis gyventojų buvo aprūpinti drabužiais ir batais.**
- **Daugiau problemų kilo su apsaugos sąlygomis – nuo vertėjų ir informacijos trūkumo iki fizinio saugumo užtikrinimo spragų MFC. Dalis stebėtų probleminių aspektų metų eigoje buvo išspręsti, pvz., įrengti personalo iškvietimo įrenginiai ir pasamdyta papildomo personalo, kas padėjo užtikrinti fizinį saugumą. Taip pat metų eigoje po truputį daugėjo gyventojams prieinamos rašytinės informacijos. Nepaisant to, su vertimu susijusios problemos išliko ir metų pabaigoje – paskutinių LRK vizitų metu nepastebėta, kad budintieji, socialinis personalas, psichologės ar medicinos personalas dažniau pasitelktų vertėjus ir gyventojams pateiktų informaciją jiems suprantama kalba. Tas pats pasakytina ir apie grįžtamojo ryšio trūkumą. Ypatingai MFC gyventojai metų eigoje nuogaustadavo, kad su jais nesidalinama aktualia informacija, nepateikiami atsakymai į jų klausimus ir rašytines užklausas.**
- **Metų eigoje didesni resursai skirti MFC gyventojų užimtumo veiklų plėtrai, kas yra sveikintina. Vis dėlto, sulaikytiems asmenims (SUB ir SMB), kurie negali reguliariai naudotis telefonais ir kurių savarankiško užimtumo veiklos yra dar labiau ribotos, metų eigoje užimtumo veiklų itin trūko. Iš esmės buvo apsiribojama tik reta bendrai gaminamo maisto veikla ir papildomu apipirkimu.**

4. LAIKINOSIOS APSAUGOS GAVĖJAI – MOKAMAS APGYVENDINIMAS IR TERMINUOTOS APGYVENDINIMO SUTARTYS

Remiantis Tarybos direktyvos 2001/55/EB[50] 13 straipsnio 1 dalimi, valstybės narės privalo užtikrinti, kad asmenys, kurie naudojami laikinąją apsaugą, turėtų teisę į tinkamas apgyvendinimo sąlygas arba prireikus teisę gauti lėšas būstui įsigyti. Įgyvendinant šį reikalavimą, iki 2024 m. lapkričio 15 d. Lietuvos Respublikos įstatymo dėl užsieniečių teisinės padėties (toliau – UTP) 94 straipsnio 1 dalies 2 punkte buvo numatyta, kad užsieniečiai, kurie turi teisę gauti laikinąją apsaugą, iki sprendimo dėl laikinosios apsaugos suteikimo (nesuteikimo) priėmimo, tačiau ne ilgiau kaip laikinosios apsaugos laikotarpiu, turi teisę nemokamai gyventi valstybės ir savivaldybių įstaigų apgyvendinimo vietose. Ši teisė nebuvo papildomai ribojama laike ar kitomis sąlygomis. Vis dėlto, praėjus keleriems metams nuo Rusijos Federacijos pradėtos vykdyti karinės agresijos prieš Ukrainą ir užsitęsus laikinosios apsaugos mechanizmo taikymui, minėta UTP nuostata buvo pakeista, nustatant, kad teisę nemokamai gyventi valstybės ir savivaldybių įstaigų apgyvendinimo vietose laikinosios apsaugos gavėjai turi ne ilgiau kaip 6 mėnesius nuo atitinkamo asmens prašymo išduoti leidimą gyventi užregistravimo Lietuvos migracijos informacinėje sistemoje (MIGRIS) dienos. Taip pat buvo nustatyta, kad pasibaigus nemokamo apgyvendinimo terminui valstybės ar savivaldybių įstaigų apgyvendinimo vietose, teisė gyventi jose išlieka, jeigu už apgyvendinimą jose mokama šių įstaigų valdytojų ir naudotojų nustatyta tvarka. Siekiant sušvelninti šių pokyčių poveikį, įstatymų leidėjas numatė, kad pakeistos UTP 94 straipsnio 1 dalies 2 punkto nuostatos užsieniečiams, kurie turi teisę gauti laikinąją apsaugą ar kuriems suteikta laikinoji apsauga ir kurie apgyvendinti valstybės ar savivaldybių įstaigų apgyvendinimo vietose iki šių nuostatų įsigaliojimo dienos, taikomos praėjus 3 mėnesiams nuo įstatymo pakeitimų įsigaliojimo dienos (t. y. nuo 2025 m. vasario 15 d.)[51].

Vis dėlto, minėta išlyga nereiškia, kad nustatytas 6 mėnesių laikotarpis tokiems asmenims būtų skaičiuojamas tik nuo 2025 m. vasario 15 d., kadangi atskaitos taškas visiems lieka tas pats – prašymo užregistravimo MIGRIS diena. Praktikoje tai reikštų, kad jeigu, pvz., laikinosios apsaugos gavėjo prašymas išduoti leidimą gyventi buvo registruotas 2024 m. kovo mėn. ir nuo to laiko jis gyveno laikino apgyvendinimo vietoje, UTP nustatytas maksimalus nemokamo apgyvendinimo terminas būtų laikomas pasibaigęs 2024 m. rugsėjo mėn. (t. y. dar iki UTP pakeitimo), tačiau palikti laikino apgyvendinimo vietą toks asmuo turėtų tik 2025 m. vasario 15 d., praėjus 3 mėnesiams nuo UTP pakeitimų įsigaliojimo dienos. Atitinkamai, jeigu laikinosios apsaugos gavėjas prašymą išduoti leidimą gyventi pateikė bei laikino apgyvendinimo vietoje apsigyveno, pvz., 2024 m. rugsėjo mėn., UTP nustatytas 6 mėnesių laikotarpis jam pasibaigtų 2025 m. kovo mėn. ir jis iškart turėtų išsikelti.

Paminėtina, kad minėto UTP pakeitimo projektą lydinčiame aiškinamajame rašte buvo nurodyta, kad laiką, kurį laikinosios apsaugos gavėjams leidžiama nemokamai gyventi valstybės ir savivaldybių įstaigų apgyvendinimo vietose, tikslinga apriboti *inter alia* dėl to, kad didžioji dalis (62,3 proc.) MIGRIS užregistruotų laikinosios apsaugos gavėjų dirba, todėl teisė nemokamai gyventi pasiūlytose apgyvendinimo vietose arba teisę gauti būsto nuomos mokesčio dalies kompensaciją nevertinant jų pajamų ir turimo turto neužtikrina efektyvaus ir teisingo valstybės biudžeto lėšų naudojimo[52]. Vis dėlto, teisė nemokamai gyventi valstybės ir savivaldybių įstaigų apgyvendinimo vietose buvo apribota visiems laikinosios apsaugos gavėjams, o ne tik dirbantiems, o jų gaunamų pajamų ir turimo turto vertinimas šiame kontekste pakeistame įstatyme apskritai nėra minimas. Kitas aiškinamajame rašte pateiktas argumentas, pagrindžiantis poreikį apriboti laikinosios apsaugos gavėjų galimybę nemokamai gyventi valstybės ir savivaldybių įstaigų apgyvendinimo vietose, buvo tai, kad besąlyginis ir ilgalaikis paramos teikimas neskatina tokių užsieniečių socialinės integracijos, integracijos į darbo rinką, neskatina imtis iniciatyvos apsirūpinimo būstu klausimą spręsti savarankiškai.

[50] Žr. 2001 m. liepos 20 d. Tarybos direktyva 2001/55/EB dėl minimalių normų, suteikiant perkeltiesiems asmenims laikiną apsaugą esant masiniam srautui, ir dėl priemonių, skatinančių valstybių narių tarpusavio pastangų priimančioms tokius asmenis ir atsakant už tokio veiksmo padarinius pusiausvyra. Prieiga internete: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/?uri=celex:32001L0055>

[51] Žr. Lietuvos Respublikos įstatymo „Dėl užsieniečių teisinės padėties“ Nr. IX-2206 62, 63 ir 94 straipsnių pakeitimo įstatymas. Prieiga internete: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/c7fb95429d4611ef955ff95815eb5ce5>

[52] Žr. AIŠKINAMASIS RAŠTAS dėl įstatymo „Dėl užsieniečių teisinės padėties“ Nr. IX-2206 94 straipsnio pakeitimo įstatymo projekto. Prieiga internete: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAK/06dec3f02fa011efb121d2fe3a0eff27>

2024 m. gruodžio 30 d. Lietuvos Respublikos Vyriausybė nustatė, kad laikinosios apsaugos gavėjui leidžiama laikinai apsigyventi laikino apgyvendinimo vietose neatlygintinai, kai toks užsienietis, pasibaigus UTPĮ 94 straipsnio 1 dalies 2 punkte nustatytam laikotarpiui, staiga netenka gyvenamosios vietos dėl stichinės nelaimės ar dėl kitos nuo jo nepriklausančios priežasties ir jo su darbo santykiais Lietuvos Respublikoje susijusios pajamos yra mažesnės kaip 3 valstybės remiamų pajamų dydžiai, – ne ilgiau kaip 1 mėnesį nuo jo apgyvendinimo laikino apgyvendinimo vietoje dienos, o jeigu užsienietis yra pažeidžiamas užsienietis, – ne ilgiau kaip 3 mėnesius nuo jo apgyvendinimo laikino apgyvendinimo vietoje dienos. Taip pat Vyriausybė įgaliojo Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministeriją nustatyti, be kita ko, atvejus, kai užsieniečiams, įskaitant laikinosios apsaugos gavėjus, savo lėšomis gali būti leista laikinai apsigyventi laikino apgyvendinimo vietose, jeigu jose yra laisvų vietų[53].

2025 m. sausio 3 d. Socialinės apsaugos ir darbo ministerija patvirtino tvarką, kuria remiantis laikinosios apsaugos gavėjams gali būti leista apsigyventi laikino apgyvendinimo vietose jų lėšomis, jeigu per minėtą Vyriausybės nustatytą terminą, kurio metu jie galėjo gyventi neatlygintinai, šiems užsieniečiams nepavyksta susirasti gyvenamojo būsto ir jį išsikelti – ne ilgiau kaip 3 mėnesius nuo Vyriausybės nustatyto termino pabaigos. Taip pat laikinosios apsaugos gavėjui leidžiama ne ilgiau kaip 3 mėnesius apsigyventi laikino apgyvendinimo vietose savo lėšomis, jeigu jis staiga neteko gyvenamosios vietos dėl stichinės nelaimės ar dėl kitos nuo jo nepriklausančios priežasties[54].

Apibendrinus minėtą teisinį reguliavimą, laikinosios apsaugos gavėjas, kuris yra pažeidžiamas asmuo (pvz., pensinio amžiaus ar negalią turintis nedarbingas asmuo, gyvenantis iš gaunamos pensijos arba pašalpy) ir kurio pajamos yra mažesnės kaip 3 valstybės remiamų pajamų dydžiai, gali ne ilgiau kaip 6 mėnesių laikotarpiui, skaičiuojant nuo jo prašymo išduoti leidimą gyventi užregistravimo MIGRIS dienos, nemokamai apsigyventi valstybės ir savivaldybių įstaigų apgyvendinimo vietoje pagal UTPĮ 94 straipsnio 1 dalies 2 punktą, po to papildomam 3 mėnesių laikotarpiui neatlygintinai apsigyventi Agentūros administruojamoje laikino apgyvendinimo vietoje pagal Vyriausybės nutarimą (su sąlyga, kad gyventi savarankiškai jis negali dėl „nuo jo nepriklausančios priežasties“), po to dar 3 mėnesius pasilikti laikino apgyvendinimo vietoje, mokėdamas už apgyvendinimą (jeigu nepavyksta susirasti gyvenamojo būsto ir išsikelti), ir, galiausiai, dar 3 mėnesius mokėti už apgyvendinimą (jeigu išsikelti negali dėl „nuo jo nepriklausančios priežasties“).

Vertinant šių teisės aktuose numatytų garantijų visumą iš sveiko, darbingo asmens perspektyvos, beveik neabejotina, kad teikiamos paramos laikotarpis, kurio metu žmogus gali įsidarbinti, užtikrinti sau pajamų šaltinį, savarankiškai susirasti būstą bei palikti laikino apgyvendinimo vietą, kurioje gyveno lengvatinėmis sąlygomis, yra daugiau negu pakankamas. Kita vertus, vertinant šias garantijas iš socialiai pažeidžiamo asmens perspektyvos, kurio pažeidžiamumas yra sąlygotas nesikeičiančiomis aplinkybėmis (pvz., amžius ar negalia) bei kurio galimybė savarankiškai patenkinti turimus poreikius išlieka itin ribota nepriklausomai nuo laiko faktoriaus, kyla natūralus klausimas – o kas (kaip, kur) toliau?

2025 m. eigoje buvo stebima, kokią įtaką pakitęs teisinis reglamentavimas turėjo Agentūros padaliniuose gyvenantiems laikinosios apsaugos gavėjams. Atsižvelgus į pasikeitusį reguliavimą, visiems iš anksčiau Agentūros administruojamose laikino apgyvendinimo vietose gyvenusiems laikinosios apsaugos gavėjams metų pradžioje sutartys dėl apgyvendinimo buvo pratęstos terminuotam laikui. Nebeturintiems teisinio pagrindo gyventi laikino apgyvendinimo vietose neatlygintinai asmenims sutartyse buvo nustatytas mokestis už gyvenimą Agentūroje. Mokesčio dydis apskaičiuojamas Socialinės apsaugos ir darbo ministro nustatyta tvarka[55] bei skyrėsi priklausomai nuo konkretaus padalinio, tačiau visur siekė apytiksliai 50 eurų už asmenį (už nepilnamečius vaikus

[53] Žr. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2024 m. gruodžio 30 d. nutarimas Nr. 1094 „Dėl įgaliojimų suteikimo ir atvejų, kai užsieniečiams leidžiama apsigyventi laikino apgyvendinimo vietoje neatlygintinai“. Prieiga internete: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/f32f9810c6a911ef940bca4d136e126f>

[54] Žr. Užsieniečių apgyvendinimo laikino apgyvendinimo vietose sąlygų bei tvarkos ir laikino išvykimo iš laikino apgyvendinimo vietų tvarkos aprašas, patvirtintas Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro 2025 m. sausio 3 d. įsakymu Nr. A1-2 „Dėl Lietuvos Respublikos įstatymo „Dėl užsieniečių teisinės padėties“ įgyvendinimo“. Prieiga internete: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/29fe52d5ca1211efb81fa0211f8edf4d/asr>

[55] Žr. Apmokėjimo už gyvenimą laikino apgyvendinimo vietose tvarkos aprašas, patvirtintas Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro 2025 m. sausio 3 d. įsakymu Nr. A1-2 „Dėl Lietuvos Respublikos įstatymo „Dėl užsieniečių teisinės padėties“ įgyvendinimo“. Prieiga internete: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/29fe52d5ca1211efb81fa0211f8edf4d/asr>

mokama pusė sumos). Metų pradžioje buvo baiminasi gyventojų neigiamos reakcijos į permainas, todėl visų Agentūros padalinių gyventojai buvo iš anksto perspėti apie besikeičiančią tvarką, jiems suteikta laiko sukaupti lėšų, apsvaistyti galimybę išsikraustyti savarankiškam gyvenimui ir kt. LRK stebėtojai vizitų į Agentūros padalinius metu nesusidūrė su nepasitenkinimu dėl naujai įvedamo mokesčio, gyventojai žinių priėmė pakankamai ramiai. Anot jų, mokėtina suma, lyginant su įprastomis būsto nuomos kainomis didesniuose miestuose, nėra didelė ir visi gyventojai nurodė galėję sau leisti mokėti minėtą mokesťį.

Agentūros padaliniuose gyvenančių laikinosios apsaugos gavėjų nuotaikos pradėjo kisti antroje metų pusėje, kai gyventojai buvo informuoti, kad jų pasirašytos nuomos sutartys nebus atnaujintos ir 2026 m. vasario pabaigoje centrų senbuviai turės išsikraustyti, nes, remiantis teisiniu reglamentavimu, nebeliks pagrindo, kuriuo jie galėtų ir toliau gyventi Agentūros administruojamose laikino apgyvendinimo vietose net ir tuo atveju, jei moka už apgyvendinimą. Pažymėtina, kad nemažą dalį Agentūros padaliniuose ilgą laiką gyvenančių laikinosios apsaugos gavėjų sudarė pensinio amžiaus ir negalią turintys asmenys (t. y. nedarbingi asmenys, gyvenantys iš gaunamos pensijos arba pašalpu), kurie nurodė negalintys savarankiškai išsinuomoti būsto. Metų eigoje stebėta, kad Agentūros padalinių atstovai dėjo pastangas randant alternatyvius laikinosios apsaugos gavėjų apgyvendinimo būdus, tačiau paskutinių LRK stebėtojų vizitų į Vilniaus PC ir Ruklos PC (įskaitant Girionių padalinį) metu šis klausimas iki galo dar nebuvo išspręstas. Tarp galimų alternatyvų buvo minima galimybė nustatyta tvarka gauti būsto nuomos mokesčio dalies kompensaciją, taip pat vienkartinę išmoką įsikurti, būsto išlaikymo (šildymo) kompensaciją, tačiau bent jau daliai centrų gyventojų būsto nuoma rinkos kainomis vis tiek reikštų išlaidas, viršijančias jų finansines galimybes. Taip pat buvo minima galimybė apsigyventi panašiomis sąlygomis, tik atokesnėse vietovėse, tačiau patys gyventojai nepalankiai vertino perspektyvą keltis toliau nuo didmiesčių. Galiausiai, pasak Agentūros atstovų, kai kurie iš centruose gyvenančių laikinosios apsaugos gavėjų turi giminių, kurie remia juos finansiškai bei galėtų priglauti pas save.

LRK vertinimu, 2025 m. įvesta nustatyto dydžio mokesčio už apgyvendinimą mokėjimo sistema leido Agentūrai suteikti tinkamas apgyvendinimo sąlygas laikinosios apsaugos gavėjams, atsižvelgiant į jų pažeidžiamumą bei įvertinus jų galimybę patenkinti savo poreikius. Vis dėlto, beveik neabejotina, kad 2026 m. vasario mėn. tokių socialiai pažeidžiamų asmenų poreikiai, jų galimybė savarankiškai patenkinti šiuos poreikius, bei jų teisinė padėtis ir su tuo susiję valstybės įsipareigojimai išliks nepakitę (asmenims iš Ukrainos suteikta laikinoji apsauga pratęsta iki 2027 m. kovo mėn.). 2026 m. LRK planuoja toliau stebėti šių žmonių situaciją bei reaguoti pagal poreikį. Atsižvelgus į Agentūros personalo geranoriškas pastangas ieškant centrų gyventojams priimtinių sprendimų, norisi tikėti, kad nė vienas iš jų neliks be pastogės ir nebus paliktas likimo valiai.

5. DE FACTO SULAIKYMAS

Galiojantis teisinis reglamentavimas numato kelias prieglobsčio prašytojų *de facto* sulaikymo būdus: 1) teismo sprendimu paskirta alternatyvi sulaikymui priemonė – apgyvendinimas laikino apgyvendinimo vietoje nustatant pareigą neišvykti iš laikino apgyvendinimo vietai priklausančios teritorijos be laikino apgyvendinimo vietos vadovo ar jo įgalioto asmens leidimo (toliau šioje dalyje – „alternatyvi sulaikymui priemonė“); 2) asmens atžvilgiu priimamas VSAT sprendimas dėl apgyvendinimo laikino apgyvendinimo vietoje, nesuteikiant teisės laisvai judėti Lietuvos teritorijoje. Tiek vienu, tiek kitu atveju asmenys įprastai apgyvendinami Pabradės PC, apgyvendinimui naudojant MFC, kurio perimetrą juosia aukštos spygliuotos tvoros, bei atsiduria toje pačioje faktinėje situacijoje – jie gali išeiti tik į aplink gyvenamąjį pastatą aptvertą teritoriją, o iš Pabradės PC teritorijos be leidimo ar palydos išeiti apskritai negali. 2022 m. birželio 30 d. sprendime byloje C-72/22[56] ES Teisingumo Teismas konstatavo, kad asmuo, „apgyvendintas“ centre, iš kurio teritorijos jis negali išeiti be leidimo ir palydos, laikytinas atskirtu nuo kitų gyventojų ir netekusiu judėjimo laisvės, t. y. laikytinas asmeniu, kuriam taikomas „sulaikymas“, kaip tai suprantama pagal ES teisę. Vis dėlto, Lietuvos institucijos, įskaitant teismus, nuosekliai atsisako laikyti minėtas judėjimo laisvės suvaržymo priemones „sulaikymu“.

[56] Europos Sąjungos Teisingumo Teismo 2022 m. birželio 30 d. sprendimas byloje C 72/22 PPU, ECLI:EU:C:2022:505

Per visus 2025 m. Pabradės PC buvo apgyvendinta / *de facto* sulaikyta 1040 užsieniečių (unikalių asmenų), iš jų 104 asmenims skirta minėta „alternatyvi sulaikymui priemonė“, o 770 asmenų PC „apgyvendinti“ VSAT sprendimu – t. y. 84 proc. visų gyventojų buvo taikomas *de facto* sulaikymas.

5.1. „Alternatyvi sulaikymui priemonė“

Remiantis EUAA 2024 m. gruodį išleistomis „*Alternatyvų sulaikymui gairėmis*“[57], ES teisėje sąvoka „alternatyvi sulaikymui priemonė“ nėra apibrėžta, tačiau plačiai sutariama, kad alternatyvos sulaikymui yra su laisvės atėmimu nesusijusios priemonės, taikant mažesnio laipsnio prievartą nei sulaikymo atveju. Tokios priemonės taikomos tik tuo atveju, kai yra įstatyme numatytas pagrindas sulaikyti asmenį bei turi būti mažiau ribojančios nei laisvės atėmimas. Jeigu, taikant atitinkamus apribojimus, sudaroma situacija, panaši į laisvės atėmimą, tokios priemonės negali būti laikomos alternatyva sulaikymui, o veikia alternatyviomis sulaikymo formomis arba *de facto* (faktiniu) sulaikymu, neatsižvelgiant į tai, kaip jos įvardijamos nacionalinėse teisinėse sistemose.

Lietuvoje *de facto* sulaikymas buvo įteisintas 2021 m. kovo mėn., įsigaliojus dar 2020 m. (t. y. iki „masinio užsieniečių antplūdžio iš Baltarusijos Respublikos“) priimtiems UTPĮ pakeitimams. UTPĮ 115 straipsnio („Alternatyvios sulaikymui priemonės“) 2 dalis buvo papildyta 5 punktu, kuriame buvo nustatyta kokybiškai nauja „alternatyvi sulaikymui priemonė“: *apgyvendinti užsienietį Valstybės sienos apsaugos tarnyboje nustatant teisę judėti tik apgyvendinimo vietai priklausančioje teritorijoje*.

„Alternatyvios sulaikymui priemonės“ taikymas pakito 2023 m. birželio 7 d. Lietuvos Respublikos Konstituciniam Teismui priėmus nutarimą Nr. KT53-A-N6/2023 „Dėl Lietuvos Respublikos įstatymo „Dėl užsieniečių teisinės padėties“ nuostatų atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai“. Šiame nutarime, be kita ko, Teismas konstatavo, kad UTPĮ 115 straipsnio 2 dalies 5 punkte nustatyta alternatyvi sulaikymui priemonė (apgyvendinti užsienietį Valstybės sienos apsaugos tarnyboje nustatant teisę judėti tik apgyvendinimo vietai priklausančioje teritorijoje), įvertinus šios priemonės taikymo aplinkybes, prilyginama asmens sulaikymui. Atsižvelgus į tai, UTPĮ 115 straipsnio 2 dalies 5 punkto nuostata buvo pakeista (pakeitimai įsigaliojo nuo 2023 m. gruodžio 30 d.), numatant tokią „alternatyvią sulaikymui priemonę“: *„apgyvendinti užsienietį Valstybės sienos apsaugos tarnyboje nustatant pareigą neišvykti iš apgyvendinimo vietai priklausančios teritorijos be apgyvendinimo vietos vadovo ar jo įgalioto asmens leidimo“*. Kartu 115 straipsnis buvo papildytas 6 dalimi, nustatančia, kad jeigu užsieniečiui skirta minėta priemonė, *„jam apgyvendinimo vietos vadovo ar jo įgalioto asmens leidimu gali būti leista laikinai išvykti iš apgyvendinimo vietos, kai yra valdoma pasišalinimo iš apgyvendinimo vietos rizika“*.

Remiantis įstatymo pakeitimo projektą lydinčiu aiškinamuoju raštu[58] minėti pakeitimai buvo padaryti atsižvelgus *inter alia* į 2013 m. birželio 26 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2013/33/ES, kuria nustatomos normos dėl tarptautinės apsaugos prašytojų priėmimo, 8 straipsnio 4 dalį, kurioje kaip alternatyvios sulaikymui priemonės pavyzdys nurodoma pareiga neišvykti iš nustatytos vietos (angl. *obligation to stay at an assigned place*). Pažymėtina, kad jau minėtose EUAA 2024 m. „*Alternatyvų sulaikymui gairėse*“ ši alternatyvi sulaikymui priemonė paaiškinama kaip pareiga gyventi konkrečioje valdžios institucijų nurodytoje vietoje – nuo privačių gyvenamųjų namų iki prieglaudų ar priėmimo centrų. Jei asmuo nori pakeisti gyvenamąją vietą, reikalingas išankstinis atsakingos institucijos sutikimas. Gairėse nurodyta, kad ši alternatyvi sulaikymui priemonė kartais taikoma kartu su kitomis priemonėmis, pvz., su pareiga reguliariai prisistatyti į atitinkamas institucijas, taip pat kaip pareigos gyventi nustatytoje vietoje pavyzdys, aprašoma apgyvendinimo atviruose centruose praktika. Beveik neabejotina, kad šiame kontekste „*obligation to stay at an assigned place*“ reiškia pareigą gyventi tam tikroje vietoje ir nekeisti gyvenamosios vietos be leidimo, bet ne įpareigojimą nuolat fiziškai būti tokioje vietoje be galimybės iš jos išeiti be leidimo. Kitaip tariant, ši alternatyvi sulaikymui priemonė yra siejama su

[57] Žr. European Union Agency for Asylum, Guidelines on alternatives to detention – December 2024, Publications Office of the European Union, 2024. Prieiga internete: <https://data.europa.eu/doi/10.2847/2645998>

[58] AIŠKINAMASIS RAŠTAS dėl įstatymo „Dėl užsieniečių teisinės padėties“ Nr. IX-2206 5, 79, 113, 115, 125, 126, 140(8), 140(10), 140(13), 140(14) ir 140(19) straipsnių pakeitimo įstatymo projekto. Prieiga internete: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAK/2a7d78a04aeb11ee8185e4f3ad07094a>

draudimu be leidimo keisti gyvenamąją vietą, o ne judėti už jos ribų. Be to, primintinas ir jau minėtas ES Teisingumo Teismo sprendimas byloje C-72/22, kuriame Teismas pakankamai aiškiai nurodė, kad asmuo, apgyvendintas atitinkamame centre, iš kurio teritorijos jis negali išeiti be leidimo ir palydos, laikytinas atskirtu nuo kitų gyventojų ir netekusiu judėjimo laisvės, t. y. asmeniu, kuriam taikomas sulaikymas, o ne alternatyvi sulaikymui priemonė.

Iki 2025 m. sausio 1 d., kai tokie asmenys buvo VSAT žinioje, jie įprastai buvo apgyvendinami URC SUB (vyrai) arba SMB (moterys). Patekimas į lauką ir buvimo lauke laikas nebuvo varžomas, tačiau jie galėjo išeiti tik į aplink atitinkamą gyvenamąjį pastatą aptvertą teritoriją. Lyginant su teismo sprendimu sulaikytųjų apgyvendinimo sąlygomis, buvo pastebėti šie skirtumai: prieglobsčio prašytojai, kuriems buvo skirta aptariama „alternatyvi sulaikymui priemonė“, galėjo nevaržomai naudotis asmeniniais telefonais bei be apribojimų išeiti į lauką ir būti lauke, tuo tarpu sulaikyti prieglobsčio prašytojai tiek telefonais, tiek galimybe išeiti į lauką galėjo naudotis tik ribotą laiką pagal grafiką. Kaip minėta, 2023 m. gruodžio 30 d. UTPĮ buvo įtvirtinta galimybė prieglobsčio prašytojams, kuriems skirta aptariama „alternatyvi sulaikymui priemonė“, gauti leidimą laikinai išvykti iš apgyvendinimo vietai priklausančios teritorijos. Remiantis URC pateikta informacija, per visus 2024 metus centro administracija sulaukė vos 6 prieglobsčio prašytojų prašymų leisti laikinai išvykti iš centro ir nė vienas jų nebuvo patenkintas. Viena iš nurodomų priežasčių, kodėl tokie prašymai nebuvo tenkinami – pareigūnų, reikalingų palydai organizuoti, trūkumas[59].

Nuo 2025 m. sausio 1 d., kai užsieniečiai, kuriems taikoma aptariama „alternatyvi sulaikymui priemonė“, atsidūrė Agentūros žinioje, jie įprastai apgyvendinami Pabradės PC MFC (vyrai) arba PAB (moterys). Patekimas į lauką ir buvimo lauke laikas nėra varžomas, tačiau MFC apgyvendinti asmenys gali išeiti tik į aplink gyvenamąjį pastatą aptvertą teritoriją. Naudojimasis asmeniniais telefonais tokiems asmenims nėra ribojamas.

Remiantis Pabradės PC administracijos teikiama informacija, leidimų laikinai išvykti iš centro teritorijos suteikimo sistema veikia ir asmenys ja aktyviai naudojasi, tačiau pastebėta, kad praktika keičiasi. Pvz., 2025 m. rugsėjo pradžioje administracija informavo, kad nuo metų pradžios buvo gauta 518 prašymų laikinai išvykti iš centro, tik 19 iš jų (arba mažiau negu 4 proc.) nebuvo patenkinti. Pasibaigus 2025 m. Agentūros atstovai pateikė informaciją, kad per visus 2025 m. Pabradės PC buvo gauti 1566 prašymai laikinai išvykti iš centro, 1416 atvejų leidimas laikinai išvykti suteiktas (t. y. leidimas nesuteiktas ~9,6 proc. prašiusiųjų). Pateikti duomenys suponuoja, kad paskutiniame metų ketvirtyje padažnėjo atvejų, kai asmenims buvo atsisakoma leisti laikinai išvykti iš centro. Agentūros atstovai nurodė, kad priimant sprendimus neleisti laikinai išvykti iš centro buvo remiamasi pasišalinimo rizika, išėjimo laikui dubliuojantis su teismo posėdžiais ar apklausomis, VTT pažeidimais, VSAT prašymais neišleisti dėl vykdytinų grąžinimų ar perdavimų.

Absoliuti dauguma prašymų laikinai išvykti iš centro buvo susiję su poreikiu apsipirkti netoli centro esančioje maisto parduotuvėje. 2025 m. pradėta taikyti praktika, kai užsieniečiams, kurie apgyvendinti nustatant pareigą neišvykti iš centro be vadovo leidimo, pateikus atitinkamą prašymą buvo leidžiama 2 kartus per savaitę išeiti apsipirkti į artimiausią parduotuvę. Remiantis surinkta informacija, gavus leidimą buvo leidžiama laikinai išvykti iš centro ir kitais pagrindais, pvz., pasinaudoti bankomatu, lankytis bažnyčioje, nueiti į vaistinę ar pan. Moteriai su vaikais buvo leista laikinai išvykti iš centro laisvalaikio praleidimui, taip pat fiksuotas atvejis, kai vyrui buvo leista laikinai išvykti į Vilnių susitikti su NVO atstovais. Iš pradžių asmenis į parduotuvę grupėmis lydėjo Pabradės PC personalas, tačiau 2025 m. vasaros pabaigoje pastebėta, kad personalas iš centro laikinai išleidžiamų asmenų nebelydi. Vis dėlto, 2025 m. pabaigoje surinkti duomenys rodo, kad faktinė situacija yra dinamiška ir besikeičianti, taip pat buvo nuolat fiksuojami atvejai, kai tam tikriems asmenims nesuteikiamas leidimas laikinai išvykti iš centro, nepaaiškinant atsisakymo priežasčių. Anot PC administracijos, dėl išaugusio gyventojų skaičiaus jie neturėjo galimybės individualiai pakomentuoti kiekvieno asmens prašymo netenkinimo priežasčių.

[59] Žr. (1) Lietuvos Raudonasis Kryžius. (2024 m. vasaris). 2023 m. stebėsenos ataskaita. Prieiga internete: <https://redcross.lt/wp-content/uploads/2024/10/2023-LRK-METINE-STEBESENOS-ATASKAITA.pdf>; (2) Lietuvos Raudonasis Kryžius. (2025 m. balandis). 2024 m. stebėsenos ataskaita. Prieiga internete: <https://redcross.lt/wp-content/uploads/2024/10/LRK-metine-stebesenos-ataskaita-2024-1.pdf>

2025 m. spalio pabaigoje didžioji dalis kalbintų Pabradės PC gyventojų, kurių judėjimo laisvė buvo apribota, nurodė neturintys galimybės laikinai išvykti iš centro. Keli naujai į centrą atvykę asmenys nurodė vieną kartą per savaitę galėję nueiti į parduotuvę, neretai gyventojai nurodė galėję išeiti kartą ar du per mėnesį. Keli asmenys nurodė, kad seniau jiems buvo leista išvykti iš centro, tačiau vėliau prašymai nebuvo tenkinami. Absoliuti dauguma kalbintųjų nurodė, kad jiems niekada nebuvo leista išeiti iš centro – dalis rašė prašymus ir jie nebuvo patenkinti, dalis nurodė prašymų net nerašę, nes pastebėję kitų gyventojų situaciją neturėjo vilties, kad jiems galėtų būti leista laikinai išeiti iš centro. 2025 m. rudenį Pabradės PC nustatė ir išplatino tokias prašymo laikinai išvykti iš centro pateikimo taisykles:

1. *Prašymai palikti centro teritoriją priimami antradieniais ir ketvirtadieniais iki 12 val.*
2. *Prašymai nagrinėjami individualiai.*
3. *Prašymai, pateikti po 12 val., nebus priimami.*
4. *Tas pats asmuo gali pateikti prašymą išvykti iki trijų kartų per savaitę (kiti atvejai bus peržiūrimi individualiai).*
5. *Vidaus tvarkos pažeidimo atveju prašymai išvykti gali būti apriboti iki vieno karto per savaitę arba iš viso netenkinami (asmuo bus informuotas iš anksto).*
6. *Išvykimo priešastis turi būti aiškiai nurodoma.*
7. *Nuo prašyme nurodyto laiko asmuo gali būti už centro teritorijos iki 8 val. per dieną.*
8. *Iš centro teritorijos išvykęs asmuo turi grįžti prašyme nurodytu laiku (jeigu asmuo grįžta vėliau, tolesni prašymai išvykti gali būti netenkinami).*
9. *Prašyme nurodytas grįžimo laikas negali būti vėlesnis nei 21 val.*
10. *Viename prašyme gali būti nurodyta tik viena data. Jeigu prašyme yra kelios datos, jis nebus registruojamas.*

2025 m. gruodžio pradžioje vykdyto stebėsenos vizito metu, be kita ko, pastebėta, kad MFC III a. skelbimų lentose iškabinta informacija, kad III a. gyventojams savaitę nebus leidžiama laikinai išvykti iš centro dėl VTT nesilaikymo ir netvarkos virtuvėje – viso aukšto gyventojams pritaikyta kolektyvinė baudmė. PC atstovas nurodė, kad, nors skelbime nurodyta vienaip, praktikoje gyventojai vis tiek buvo išleidžiami laikinai išvykti iš centro. Tuo tarpu kalbinti MFC III a. gyventojai nurodė kurį laiką nebeturintys galimybės laikinai išvykti, dalis gyventojų nurodė nė karto neturėję galimybės išvykti, nors centre gyveno 1-1,5 mėn.

Aprašyta laikino išvykimo iš Pabradės PC sistema metų eigoje iš esmės veikė ir dalis asmenų, kuriems skirta aptariama „alternatyvi sulaikymui priemonė“, sugeba ja pasinaudoti. Šiuo požiūriu dalies asmenų, kuriems taikoma aptariama „alternatyvi sulaikymui priemonė“, situacija pasikeitė ir metų eigoje stebėta, kad gavę leidimą, jie gali, kad ir tik trumpam laikui išeiti iš centro be palydos. Kita vertus, nepaisant kelis kartus performuluotos įstatyminės nuostatos, kitų asmenų, kuriems skiriama ta pati „alternatyvi sulaikymui priemonė“, situacija iš esmės nepasikeitė – iš centro teritorijos jie gali išeiti tik su leidimu, kurio negauna. Tokia situacija, anot ES Teisingumo Teismo, vadinama sulaikymu. Jeigu konkrečiu atveju, „valdant pasišalinimo iš laikino apgyvendinimo vietos riziką“, tam tikram asmeniui laikinai išeiti iš centro teritorijos faktiškai neleidžiama, tuomet, beveik neabejotina, tokiomis sąlygomis „apgyvendintas“ asmuo laikytinas atskirtu nuo kitų gyventojų ir netekusiu judėjimo laisvės, t. y. laikytinas asmeniu, kuriam taikomas „sulaikymas“, kaip tai suprantama pagal ES teisę.

5.2. VSAT sprendimas dėl „apgyvendinimo“

Nors aptartos „alternatyvios sulaikymui priemonės“ praktiniame taikyme pastebima daug taisytinių aspektų ir pats judėjimo laisvės apribojimas tam tikrais atvejais prilygsta *de facto* sulaikymui, svarbu nepamiršti, kad ją skiria teismai, turintys įgaliojimus spręsti dėl sulaikymo, ir tik tais atvejais, kai egzistuoja įstatyme įtvirtintas sulaikymo pagrindas. Kitaip tariant, vietoj aptartos „alternatyvios sulaikymui priemonės“ tas pats teismas tam pačiam asmeniui tomis pačiomis aplinkybėmis galėtų visiškai teisėtai ir pagrįstai skirti sulaikymą – griežtesnį judėjimo laisvės suvaržymą. Problema su *de facto* sulaikymu šiuo atveju yra tik tai, kad jo pasirinkimas leidžia net nesvarstyti kitų prieinamų alternatyvų sulaikymui bei iškreipia sulaikytų asmenų statistiką.

Visai kitokia situacija susidaro, kai *de facto* sulaikymą skiria institucijos, neturinčios įgaliojimų spręsti dėl sulaikymo, ir daro tai nesant įstatyme įtvirtinto sulaikymo pagrindo. 2021 m., susidūrusios su stipriai išaugusiu prieglobsčio prašytojų srautu, Lietuvos institucijos uždarė tūkstančius užsieniečių, įskaitant nepilnamečius vaikus, tam tikslui įvairiose vietose spontaniškai kuriamose stovyklose, kurių tuo momentu atsirado virš 30. Nors taikytinos teisės normos reikalauja, kad sulaikymas būtų vykdomas tik griežtai apibrėžtais pagrindais bei individualiai vertinant kiekvieną atvejį, be to – tik raštišku sprendimu ir tik teismo arba užtikrinant skubią teisminę peržiūrą, buvo pasirinktas pragmatinis sprendimas – šiuo atveju sulaikymas tiesiog nebuvo vadinamas „sulaikymu“. Įvardinus prieglobsčio prašytojų laikymą izoliuotai tam tikroje vietoje, kur jų judėjimo laisvė yra atimta, kaip „apgyvendinimą nesuteikiant teisės laisvai judėti Lietuvos Respublikos teritorijoje“, buvo sukurtas teisinis modelis, leidžiantis stovyklose uždarytų žmonių nelaikyti sulaikytais ir apskritai esančiais Lietuvos teritorijoje, bei tokiu būdu nepaisyti teisės normų, reglamentuojančių asmenų sulaikymą. Aprašytas *de facto* sulaikymas buvo taikytas vadovaujantis bendro pobūdžio įstatymine nuostata, nevertinant individualių aplinkybių ir nepriimant individualių sprendimų. Tokiomis aplinkybėmis žmonės galėjo būti laikomi uždaroje stovyklose iki 6 mėnesių, o šiam laikui pasibaigus – dar iki 6 mėnesių, bet jau MD arba VSAT priimant atitinkamus administracinius sprendimus[60]. Paminėtina, kad šiuo metu Europos Žmogaus Teisių Teismas nagrinėja net kelis skundus prieš Lietuvą dėl minėtos judėjimo laisvės suvaržymo praktikos taikymo.

Kaip ir pirmiau aptartos „alternatyvios sulaikymui priemonės“ atveju, situacija pasikeitė 2023 m. birželio 7 d. Lietuvos Respublikos Konstituciniam Teismui priėmus nutarimą Nr. KT53-A-N6/2023 „Dėl Lietuvos Respublikos įstatymo „Dėl užsieniečių teisinės padėties“ nuostatų atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai“. Įvertinęs galiojusi reglamentavimą bei jo taikymo praktiką, Teismas konstatavo, kad UTPĮ nuostatos, pagal kurias užsieniečiai privalėjo būti apgyvendinami nurodytose vietose, nesuteikiant jiems teisės laisvai judėti Lietuvos Respublikos teritorijoje, kai toks apgyvendinimas galėjo trukti iki 6 mėnesių, kompetentingai institucijai nepriėmus sprendimo, kurį būtų galima skųsti teismui, prieštarauja Lietuvos Respublikos Konstitucijos 20 straipsniui. Atkreiptinas dėmesys į aibę Teismo paminėtų atsargių „saugiklių“, kurie neturi nieko bendro su „sulaikymo“ apibrėžimu pagal Europos Sąjungos teisę, kaip antai „apgyvendinimo“ trukmė – iki 6 mėnesių; individualių sprendimų nepriėmimas; apskundimo galimybės nesuteikimas. Įgyvendinant minėtą Teismo sprendimą, teisėkūros subjektai pasirinko iš esmės išlaikyti tą patį „apgyvendinimo nesuteikiant teisės laisvai judėti Lietuvos Respublikos teritorijoje“ modelį, tik numatant, kad jis gali trukti nebe iki 6 mėnesių, o „tik“ iki 5 mėnesių, ir kompetentingai institucijai (MD arba VSAT) priimant atitinkamus administracinius sprendimus, kuriuos galima skųsti teismui. Šiuo klausimu papildomai paminėtina, kad užsieniečiams, norintiems apskųsti minėtus administracinius sprendimus teismui, UTPĮ nenumato galimybės tuo tikslu pasinaudoti valstybės garantuojama teisine pagalba, nors, turint omeny, kad „apgyvendinimas“ priskirtinas prie materialinių priėmimo sąlygų, bent jau prieglobsčio prašytojams tokią galimybę garantuoja ES teisė[61].

Iš esmės, Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2023 m. birželio 7 d. nutarimas neturėjo įtakos praktikai, kuomet *de facto* sulaikymas nelaikomas „sulaikymu“, kaip tai suprantama pagal ES teisę, ir, atitinkamai, taikomas nesant ES teisėje nustatytų sulaikymo pagrindų bei nesilaikant ten pat numatytų procedūrinių garantijų. Atkreiptinas dėmesys, kad Teismas konstatavo galiojusio teisinio reglamentavimo prieštaravimą Lietuvos Respublikos Konstitucijos 20 straipsniui. Šis straipsnis nustato bendras taisykles, taikomas „sulaikymo“ ir „laisvės atėmimo“ atveju. Tuo atveju, jeigu „apgyvendintų“ asmenų faktinė situacija neprilygtų „sulaikymui“ ar „laisvės atėmimui“, jiems, labai tikėtina, nebūtų taikytinos Lietuvos Respublikos Konstitucijos 20 straipsnyje numatytos garantijos, t. y. šio straipsnio nuostatos būtų neaktualios Teismo nagrinėjamoje byloje. Atitinkamai, vien tai, kad pakeistas teisinis reglamentavimas tariamai nebeprieštarauja Lietuvos Respublikos Konstitucijos 20 straipsniui, reikštų tik tiek, kad laikomasi sulaikytiems asmenims Konstitucijoje nustatytų procedūrinių garantijų, bet ne tai, kad *de facto* sulaikyti asmenys nebelaikomi „sulaikytais“ Lietuvos Respublikos Konstitucijos 20 straipsnio kontekste. Bet kuriuo atveju, šiuo metu galiojantis teisinis reglamentavimas[62] vis dar suteikia MD ir VSAT

[60] Plačiau apie aprašytą praktiką aktualiu laikotarpiu: Lietuvos Raudonasis Kryžius. (2023 m. vasaris). Teisinė apžvalga #9. Prieiga internete: <https://redcross.lt/wp-content/uploads/2024/10/TEISINE-APZVALGA-9.pdf>

[61] Žr. 2013 m. birželio 26 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2013/33/ES, kuria nustatomos normos dėl tarptautinės apsaugos prašytojų priėmimo, 26 straipsnio 1 ir 2 dalis.

[62] Žr. Lietuvos Respublikos įstatymo dėl užsieniečių teisinės padėties 140^a str. 3-4 d. (taikytinos paskelbtos ekstremaliosios situacijos metu), taip pat 5 str. 3^l d. (netaikytina paskelbtos ekstremaliosios situacijos metu). Prieiga internete: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.232378/asr> [2025-01-01 - 2025-12-31 redakcija]

įgaliojimus savo sprendimu „laikinais apgyvendinti“ užsieniečių nesuteikiant jam teisės laisvai judėti Lietuvos Respublikos teritorijoje laikotarpiui iki 5 mėnesių, t. y. *de facto* sulaikyti asmenį administraciniu (o ne teismo) sprendimu nesant įstatyminio sulaikymo pagrindo.

2025 m. stebėtais atvejais, VSAT sprendimu užsieniečiai buvo „apgyvendinami“ nevertinant jokių individualių aplinkybių, ši *de facto* sulaikymo priemonė buvo taikoma visiems iš Latvijos teritorijos atvykusiems asmenims, kol jie laukdavo readmisijos į Latviją. Atitinkamai, VSAT sprendimu žmogus būdavo *de facto* sulaikytas iki tol, kol būdavo išsiaiškinama, pvz., kad jo nepavyks perduoti Latvijai, tokiu atveju VSAT jau kreipdavosi į teismą su teikimu dėl sulaikymo.

Nuo 2025 m. sausio 1 d. užsieniečiai, kuriems taikomas tokio pobūdžio „laikinas apgyvendinimas“, atsiduria Agentūros žinioje bei įprastai laikomi Pabradės PC tokiomis pačiomis sąlygomis, kaip ir užsieniečiai, kuriems taikoma pirmiau aptarta teismo skirta „alternatyvi sulaikymui priemonė“. Kaip ir pastariesiems, šios kategorijos užsieniečiams laikino apgyvendinimo vietos vadovo ar jo įgalioto asmens leidimu gali būti leidžiama laikinai išvykti iš laikino apgyvendinimo vietos, kad gautų medicinos, socialines, švietimo, maitinimo ir (ar) kitas paslaugas, psichologinę pagalbą ar įsigytų maisto produktų, kai tokios paslaugos neteikiamos apgyvendinimo vietoje bei yra valdoma pasišalinimo iš laikino apgyvendinimo vietų rizika[63]. Taigi, kai kurie „laikinais apgyvendinti“ asmenys, gavę leidimą, gali laikinai išeiti iš centro be palydos. Visgi, dalis tokių asmenų neretau atveju leidimo laikinai išeiti iš centro teritorijos negauna. ES Teisingumo Teismo vertinimu, tokiomis sąlygomis „laikinais apgyvendintas“ asmuo laikytinas atskirtu nuo kitų gyventojų ir netekusiu judėjimo laisvės, t. y. laikytinas asmeniu, kuriam taikomas „sulaikymas“, kaip tai suprantama pagal ES teisę.

6. KARANTINAS PABRADĖS PC

Bendro pobūdžio informacija

Tęsiant *de facto* sulaikymo problematikos aptarimą, neįmanoma išvengti ir privalomojo medicininio izoliavimo (karantino) klausimo. 2025 m. pradžioje Pabradės PC stebėta identiška karantino, kaip *de facto* sulaikymo be teismo sprendimo, naudojimo praktika, kokia buvo stebėta ir 2023-2024 m. VSAT URC. URC VTT buvo ir yra įtvirtinta, kad kiekvienas naujai į centrą atvykęs ar pristatytas asmuo iš pradžių laikomas atskirai nuo kitų užsieniečių (t. y. karantine)[64]. Tuo tarpu Agentūros VTT, kurios yra bendros visiems Agentūros padaliniais, apie tokio pobūdžio visiems privalomą karantiną nieko nenurodyta. Nepaisant to, Pabradės PC karantino režimas pirmoje metų pusėje buvo naudojamas visiems be išimties naujai į centrą pristatytiems asmenims. Anot Pabradės PC atstovų, karantinas PC apgyvendintiems asmenims buvo taikomas vadovaujantis Tuberkulioze sergančių asmenų išaiškinimo ir atvejo valdymo tvarkos aprašo 3.5 ir 3.7. papunkčiais, kuriuose nurodyta, kad asmenys, gyvenantys uždaruose kolektyvuose (slaugos ir globos įstaigose, nakvynės namuose ir pan.), bei asmenys, atvykę iš šalių, kuriose didelis sergamumas tuberkulioze (didesnis nei 50 atvejų 100 000 gyventojų) yra priskiriami rizikos sirgti tuberkulioze asmenų grupėms. Vis dėlto, LRK vizitų metu pastebėta, kad karantinas buvo taikomas visiems naujai PC apgyvendinamiems asmenims, nepriklausomai nuo to, iš kokios valstybės jie atvyko, ar jiems buvo neseniai tikrinta sveikata ir kt. Pz., karantino režimas buvo taikomas netgi tiems užsieniečiams, kurie prieš juos apgyvendinant Pabradės PC teisėtai gyveno Lietuvoje, arba remiantis Dublino III reglamentu Lietuvai perduotiems asmenims, kurie prieš skrydį buvo praėję privalomąją sveikatos patikrą kitoje valstybėje.

Išskirtinai ilgas karantinas buvo taikytas „antrinės migracijos iš Latvijos“ asmenims, kurie laukė readmisijos į minėtą šalį. Tokiais atvejais karantine dalis asmenų praleisdavo mėnesį ar ilgiau. Pastebėta, kad šiems asmenims neretai netgi nebuvo atliekamas rentgenas tuberkuliozei nustatyti (po kurio, nenustačius lygos požymių, kitiems gyventojams karantinas įprastai būdavo nutraukiamas), argumentuojant tuo, kad asmenims atsidūrus Latvijoje

[63] Žr. Lietuvos Respublikos įstatymo dėl užsieniečių teisinės padėties 140⁸ str. 6 d. Prieiga internete: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.232378/asr> [2025-01-01 - 2025-12-31 redakcija]

[64] Žr. Valstybės sienos apsaugos tarnybos prie Lietuvos Respublikos Vidaus reikalų ministerijos užsieniečių registracijos centro vidaus tvarkos taisyklės, 15.4 papunktis. Prieiga internete: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/d94e6d600a8111f0a1c6f244a8c21f99>

jiems, tikėtina, vėl bus atliekamas rentgenas, o per dažnas jo atlikimas kenkia žmogaus sveikatai. Tokiu būdu karantinas readmisijos laukiantiems asmenims tapo neribotu, t. y. trukdavo iki kol asmuo būdavo perduodamas Latvijai. Poreikis izoliuoti tokius asmenis dėl tariamai medicininių priežasčių buvo glaudžiai susijęs su readmisijos proceso perspektyvumu, t. y. paaiškėjus, kad Latvija atsisako perimti užsienietį, kartu išnykdavo ir poreikis taikyti jam privalomąjį medicininį izoliavimą. Remiantis stebėta praktika, labai tikėtina, kad karantinas tokiems atvejais buvo naudojamas kaip būdas sulaikyti asmenis be teismo sprendimo, užtikrinant, kad jie nepasišalins iki readmisijos, bei izoliuojant juos nuo bet kokių kontaktų su išore, įskaitant LRK stebėtojus ar, pvz., teisinę pagalbą užsieniečiams teikiančius asmenis.

Kitiems PC gyventojams karantinas įprastai trukdavo nuo paros iki kelių dienų, kol būdavo atliekamas rentgenas ir gaunamas neigiamas tyrimo rezultatas. Ilgesnis karantino laikotarpis taikytas išimtiniais atvejais, turint pagrįstų įtarimų, kad asmuo serga užkrečiamomis ligomis.

Priėmimo ir apsaugos sąlygos karantino laikotarpiu

Dalis PC gyventojų karantino laikotarpį praleisdavo specialiai tam pritaikytame užsieniečių priėmimo pastate (toliau – UPP), dalis – MFC. Dažniausiai būtent iš Latvijos teritorijos atvykę asmenys karantino laikotarpį praleisdavo MFC (moterys / šeimos / pažeidžiami asmenys – I a. arba IV a., o vyrai – III a.). LRK stebėtojams nebuvo leidžiama lankytis pas karantine esančius asmenis, todėl informacija apie karantino sąlygas buvo surinkta elektroniniu paštu (kai karantine esantys asmenys patys susisiekdavo su LRK atstovais) ir vėliau gyvų pokalbių su gyventojais metu (pvz., kai asmenų nepavykdavo perduoti Latvijai ir jie būdavo perkeltami iš karantinui skirtų patalpų į kitas patalpas).

Dalis kalbintųjų nurodė, kad karantino laikotarpį vienoje patalpoje praleido su asmenimis, su kuriais jie kartu nekelia ir nebuvo pažįstami, t. y. prieš karantiną fizinio kontakto neturėję asmenys izoliuojami drauge, tokiu būdu sukeldami riziką, kad sirgimo atveju izoliacijos metu vieni gyventojai užkrėstų vieni kitus.

Remiantis gyventojų pasidalintomis patirtimis, MFC III a. ir IV a. karantiną praleidusiems asmenims kurį laiką nebūdavo leidžiama išeiti į lauką (gyventojai nurodė 2 savaites ir daugiau praleidę patalpose be galimybės išeiti į lauką), antroje metų pusėje MFC III a. gyventojai nurodė į lauką galėję išeiti „kartais“ (aiškaus grafiko nebuvo, dalis gyventojų nurodė galėdavę išeiti 1 kartą per 3 dienas, kiti – kartą per savaitę). Tuo tarpu MFC I a. karantine buvusiems asmenims išėjimas į lauką į aplink pastatą aptvertą teritoriją nebuvo ribojamas, o UPP užsieniečiams būdavo leidžiama kelis kartus per dieną keliolikai minučių išeiti į vidinį kiemelį (metų eigoje praktika kito – iš pradžių žmonės nurodydavo galėję išeiti į lauką 5 min. laikotarpiui, vėliau – 15 min., antroje metų pusėje – ir ilgesniam laikui).

Pirmoje metų pusėje stebėta praktika, kai MFC III a. karantine buvę asmenys kambariuose buvo laikomi užrakinti, jiems neleidžiama išeiti net į koridorių ir, pvz., pasinaudoti virtuve. Užrakinimas kambariuose sumažino galimybes palaikyti kontaktą su artimaisiais – MFC nuolat kyla problemų su WiFi ryšiu dėl specifinės statinio struktūros, sienų storio ir pan., WiFi įprastai prieinamas tik koridoriuje, į kurį gyventojai negalėjo patekti. Pažymėtina, kad naudojimas telefonais karantino laikotarpiu nebuvo ribojamas nei MFC, nei UPP. Praktikos dėl užrakinimo kambariuose MFC III a. pokyčiai pastebėti liepos mėn. – gyventojų kambariai buvo atrakinti (tokia praktika taikyta ir kituose MFC aukštuose). Tuo tarpu UPP visi karantine esantys asmenys ir toliau būna užrakinti kambariuose.

Atsižvelgus į tai, kad metų pradžioje PC nebuvo pakankamai budinčio personalo, o didelė dalis karantine buvusių asmenų užrakinti kambariuose, LRK kėlė klausimą dėl gyventojų saugumo užtikrinimo ir galimybės, esant poreikiui, išsikviesti personalą. Reaguojant į rekomendacijas, PC MFC III a. ir UPP visuose kambariuose įrengė prietaisus, kuriuos paspaudus galima paskambinti budinčiam personalui ir išsakyti savo poreikius.

Karantine esantiems asmenims ne tik nebuvo organizuojamos jokios užimtumo veiklos, bet ir neišduota jokių savarankiškam laisvalaikio leidimui reikalingą priemonių (dėlionių, stalo žaidimų, knygų ar kt.). Kalbinti gyventojai nurodydavo, kad karantino laikotarpiu personalas jiems užtikrindavo papildomo apipirkimo parduotuvėje paslaugas.

MFC III a. ir IV a. karantino laikotarpį asmenys praleisdavo neturėdami prieigos iš esmės prie jokios aktualios rašytinės informacijos – informacinių lentų šiuose aukštuose nebuvo arba jos buvo tuščios.

Pokyčiai antroje metų pusėje

Karantino praktika Pabradės PC pasikeitė rugsėjo mėn. viduryje po konsultacijų su Nacionaliniu visuomenės sveikatos centru dėl karantino praktikos taikymo privalomumo. Agentūros atstovai informavo, kad karantinas nebebus privalomas visiems be išimties naujai į centrą pristatytiems asmenims ir bus vykdomas tik tais atvejais, kai yra indikacijų, kad asmuo gali sirgti ligomis, kuriomis sergant turėtų būti taikoma izoliacija.

Dar rugsėjo pabaigoje vykdyto LRK stebėsenos vizito metu pastebėta, kad karantino praktika iš esmės pasikeitė – visi MFC aukštai buvo atverti, gyventojams leidžiama nevaržomai išeiti į lauką ir judėti tarp aukštų (moterims / šeimoms / pažeidžiamiems asmenims prieinami MFC I a. ir IV a., o suaugusiems vyrams – II a. ir III a.). Atitinkamai, LRK stebėtojams leista nevaržomai lankytis visuose MFC aukštuose.

Nuo rudens karantinui naudojamas tik specialiai tam pritaikytas UPP pastatas, o pats karantinas dažniausiai trunka nuo kelių valandų iki paros – iki kol asmuo praeina pirminį medicinos personalo patikrinimą. Kaip ir seniau, visiems PC gyventojams atliekamas tuberkuliozės tyrimas – rentgenas, tačiau šios procedūros gyventojai gali laukti būdami bendrai su kitais gyventojais. Pirminio medicinos personalo patikrinimo metu kilus pagrįstų įtarimų, kad asmuo gali sirgti užkrečiamomis ligomis arba tokias ligas identifikavus vėliau, asmuo paliekamas ilgesnei izoliacijai, kuri vykdoma minėtame UPP. Nuo rugsėjo mėn. antros pusės nestebėta atveju, kad karantinas Pabradės PC būtų naudojamas be objektyvaus pagrindo, t. y. kaip būdas apriboti asmens judėjimo laisvę.

Apklauso pabaiga	09:08	10:33	9:15 įgavo įrašą pradėti įrašą įrašą atskleidė
Apklauso dalyviai	Ar dalyvis buvo pristatytas?	Ar buvo nurodytas dalyvavimo apklausoje tikslas	Ar dalyviai nuotoliniu būdu gyvai?
Pareigūnas(-ė)	✓		
Prieglobsčio prašytojas(-a)	✓		
Stebėtojas(-a)	✓		
Vertėjas(-a) 1 LT-EN	✓		
Vertėjas(-a) 2 EN-SOM	✓		
Ruklos PC	✓		
„b. teir. steb.“	✓		

VI. APKLAUSŲ STEBĖSENA

2025 m. LRK stebėtojai iš viso atliko 7 pirminių prieglobsčio prašytojų apklausų, kurias vykdė VSAT pareigūnai, stebėseną. Didžioji dalis apklausų stebėtos VSAT URC (4), po vieną stebėsenos vizitą atlikta Vilniaus OU PU, Ruklos PC[65] ir Druskininkų PU. 4 stebėtos apklausos buvo vykdomos vyrams, 2 – moterims, 1 – nelydimam vaikui. Visos stebėtos apklausos atliktos skirtingų kilmės šalių piliečiams: Indijos, Irako, Irano, Maroko, Somalio, Sudano ir Ukrainos.

Kaip ir ankstesniais metais, apklausos dažniausiai buvo organizuojamos mišriu būdu, kai dalis apklausos dalyvių apklausoje dalyvauja gyvai, dalis – nuotoliniu. Dažniausiai nuotoliniu būdu prisijungia vertėjas (-ai), apklausos metu organizuojamas nuotolinis vaizdo skambutis. Visais stebėtais atvejais apklausose buvo naudojami du atskiri kompiuteriai – vienu naudojasi apklausą vedantis pareigūnas (-ė) ir suveda informaciją į Lietuvos migracijos informacinę sistemą (MIGRIS), kitas kompiuteris padedamas priešais prieglobsčio prašytoją bei įjungiamas vaizdo skambutis. Tokia praktika iš esmės atitinka mišraus apklausos būdo vedimo standartus (itin svarbu užtikrinti, kad visi apklausos dalyviai vieni kitus matytų).

Trijų stebėsenų metu nepastebėta neatitikimų rekomenduotiniams apklausų vedimo standartams. Dviejų apklausų metu pastebėti minimalūs neatitikimai, po kurių pateikta po vieną rekomendaciją: 1) vienu atveju pareigūnas neinformavo prašytojo apie apklausos konfidencialumą; 2) kitu atveju pareigūnė neįvardijo vertėjo pareigų apklausos metu, o vertėjas apklausos eigoje ne kartą išsakė savo nuomonę apie prieglobsčio prašytojo pateiktą informaciją. Dviejų apklausų metu identifiukuota daugiau neatitikimų rekomenduotiniams standartams: 1) pasirinktas netinkamas apklausos dalyvių susodinimas (dalis apklausos dalyvių sėdėjo už prašytojo nugaros); vertėjas, atliekantis vertimą į prieglobsčio prašytojo gimtąją kalbą, apklausos metu nebuvo įsijungęs kameros; pareigūnė neatsiklausė, ar prieglobsčio prašytojas neprieštarauja LRK stebėtojo dalyvavimui apklausoje; prieglobsčio prašytojas nebuvo supažindintas su apklausos eiga, apklausos pabaigoje nesupažindintas su apklausos metu užrašyta informacija ir nesuteikta galimybė ją pakoreguoti / papildyti; prieglobsčio prašytojas nesupažindintas su tolimesniais procedūriniais veiksmais; 2) prieglobsčio prašytoja neinformuota apie galimybę padaryti pertrauką; apklausos pradžioje apklausą vykdęs pareigūnas neinformavo, koks yra apklausos tikslas, numatoma struktūra, eiga, neinformavo, kad apklausa yra konfidenciali (informacija apie konfidencialumą pateikta apklausos eigoje, kai pati prieglobsčio prašytoja išskėlė klausimą dėl konfidencialumo).

Pažymėtina, kad didžioji dalis stebėtų apklausų vyko VSAT URC (neretai stebint to paties pareigūno atliekamas apklausas). Apklausas vykdo ir VSAT pasienio rinktinių Migracijos skyrių pareigūnai, tačiau atliekant prieglobsčio prašytojų apklausas pasienio padaliniuose LRK stebėtojai dažniausiai neturėjo galimybės suspėti į apklausų stebėseną. Atsižvelgus į tai, apibendrintų 2025 m. apklausų stebėsenos duomenų LRK stebėtojai nelaiko reprezentatyviais ir atspindinčiais bendrą situaciją VSAT padaliniuose.

[65] Ruklos PC nelydimam vaiko pirminę apklausą ir kitus pirminius veiksmus atliko VSAT Vilniaus PR Migracijos skyriaus pareigūnai.

IŠVADOS IR REKOMENDACIJOS

52

2025 m. visos migracijos srityje dirbančios suinteresuotos šalys turėjo geras galimybes išbandyti, kaip veikti sudėtingomis sąlygomis išaugus pažeidžiamų užsieniečių srautui, kaip efektyviai bendradarbiauti kelioms institucijoms teikiant paslaugas tai pačiai tikslinei grupei asmenų ir pan. 2025 m. pradėta taikyti naują amžiaus nustatymo tvarką, pareikalavusią įsivertinti turimus resursus, pajėgumus, veikimo algoritmus ir gebėjimus reaguoti laiku.

Nors 2025 m. nebuvo itin daug prieglobsčio prašytojų, laikinai apgyvendintų VSAT pasienio padaliniuose, stebėta, kad gerėjo prieglobsčio prašytojų priėmimo ir apsaugos sąlygos pasienyje. Pirma, nebenaudojamos sulaikymui skirtos patalpos. Net ir tais atvejais, kai buvo taikomos intensyvios judėjimo laisvės ribojimo priemonės (pvz., durų rakinimas, asmenų lydėjimas į sanitarinius mazgus, negalėjimas bendrauti su kitais asmenimis ir kt.), beveik visi prieglobsčio prašytojai gyveno patalpose, atitinkančiose standartus. Tik pavieniais atvejais stebėta infrastruktūrinių neatitikimų, kurių VSAT pasienio padalinių atstovai, objektyviai vertinant, neturi galimybės pašalinti (pvz., langų ar natūralios dienos šviesos nebuvimo). Antras svarbus aspektas – visiems prieglobsčio prašytojams buvo leidžiama pasinaudoti telefonu, užtikrinama prieiga prie spausdintos rašytinės informacijos jiems suprantama kalba. Tiesa, pasikeitęs reguliavimas, kuriuo įtvirtinta prievolė registruoti visas naujas išankstinio mokėjimo SIM korteles, kėlė iššūkių užtikrinant prieglobsčio prašytojų komunikaciją su išoriniu pasauliu, ypač tais atvejais, kai asmenys su savimi neturi dokumentų arba, pvz., dokumentai yra laikinai paimti po jų apgyvendinimo / sulaikymo.

Vertinant situaciją užsieniečių apgyvendinimo ir sulaikymo centruose, 2025 m. stebėtos gana skirtingos praktikos.

Mažiausiai kintanti situacija priėmimo ir apsaugos sferoje stebėta Vilniaus PC, kur gyventojų kaita buvo sąlyginai nedidelė, dėl ko kilo mažiau su komunikacija ir organizaciniais priėmimo klausimais susijusių iššūkių. Bene didžiausi iššūkiai metų eigoje buvo susiję su Vilniaus PC gyvenančių senbuvių persikirstymu siekiant priimti naujai atvykstančius asmenis, kas lėmė vienišų asmenų apgyvendinimą kartu po du asmenis ar daugiau.

Ruklos PC savo ruožtu turėjo didelę tikslinės grupės – nelydimų vaikų – kaitą. Pastebėtina, kad Ruklos PC personalas sugebėjo susitvarkyti su išaugusiu nelydimų vaikų srautu: operatyviai atliko infrastruktūros pokyčius, užtikrino materialinį aprūpinimą, prieigą prie informacijos ir vertėjų, įskaitant retų ir iki tol mažai praktikoje naudotų kalbų.

Turbūt labiausiai sudėtinga situacija buvo Pabradės PC, Agentūrai perėmus dalį VSAT URC pastatų. Į Pabradės PC pristatant vis daugiau naujų gyventojų, centre metų eigoje trūko kelių esminių aspektų: (1) papildomo personalo, (2) materialinio / logistinio aprūpinimo koordinavimo, (3) informacijos ir vertimo paslaugų užtikrinimo bei (4) laisvalaikio / užimtumo organizavimo.

Visi aukščiau paminėti aspektai antroje metų pusėje (vėliausiai – rudenį) iš esmės buvo išspręsti arba bent jau sprendžiami. Vis dėlto bene didžiausias metų eigoje pasiektas teigiamas pokytis Pabradės PC – karantino taikymo tvarkos pasikeitimai, nuo 2025 m. rudens nebenaudojant karantino kaip judėjimo laisvės suvaržymo įrankio.

2025 m. stebėtas plačiu mastu taikomas *de facto* užsieniečių sulaikymas. Net 84 proc. visų Pabradės PC gyventojų 2025 m. buvo taikomas faktinis sulaikymas (skirta „alternatyvi sulaikymui priemonė“ arba asmenys „apgyvendinti“ VSAT sprendimu). Nors daliai šių asmenų kartas nuo karto buvo leidžiama laikinai išvykti iš centro gavus centro vadovo leidimą, tokie leidimai buvo suteikiami ne visiems. Stebėta atvejų, kai vieno aukšto gyventojams buvo pritaikyta kolektyvinė bausmė ir tam tikrą laiką apskritai niekas nebuvo išleidžiamas iš centro.

Sąlyginai nežymią prieglobsčio prašytojų dalį 2025 m. sudarė VSAT URC sulaikyti užsieniečiai, kuriems materialinį aprūpinimą ir paslaugas teikė Agentūra. Vis dėlto, nepaisant nežymių neatitikimų, kuriuos, tikėtina, labiau lėmė tarpinstitucinės komunikacijos trūkumai, didžiausių iššūkių VSAT žinioje esantiems prieglobsčio prašytojams kėlė ne su infrastruktūros ar paslaugų trūkumais susiję aspektai, o pernelyg griežtos ir perteklinės baudžiamojo pobūdžio priemonės. Pirma, iki šiol išlieka itin ribota galimybė sulaikytiems prieglobsčio prašytojams naudotis mobiliaisiais telefonais ir internetu. Antra, ne visuomet užtikrinama galimybė bent minimaliai pabūti lauke, gryname ore.

Šalia priėmimo ir apsaugos sąlygų paminėtinas dar vienas ne mažiau svarbus aspektas – prieiga prie prieglobsčio procedūros, kuri buvo ribojama tiek į PKP atvykusiems, tiek *de facto* sulaikytiems asmenims. Nors įstatymai ir tarptautiniai susitarimai valstybės pareigūnus ir tarnautojus įpareigoja išgirsti ir tinkamai sureaguoti tiek į vienu, tiek ir į kitų poreikius, 2025 m. stebėta situacija, kai prieiga buvo ribojama ir suteikiama labiau išskirtiniais atvejais arba susiklosčius aplinkybėms, kai paties prieglobsčio prašytojo valia nebūtinai yra lemiantis faktorius.

Apibendrinant 2025 m. pastebėjimus atsakingoms valstybės institucijoms rekomenduojame:

- **Visais atvejais užtikrinti užsieniečių prieigą prie prieglobsčio procedūros atvykus į tarptautinius PKP arba esant valstybės institucijų žinioje – užsieniečių laikino apgyvendinimo arba sulaikymo centruose;**
- **Visais atvejais užtikrinti sulaikytų užsieniečių orumą ir psichikos sveikatai palankias sąlygas – galimybę numatytą laiką praleisti lauke, organizuoti laisvalaikį ir užimtumą;**
- **Įvertinti griežtų telefono / interneto naudojimo taisyklių sulaikyme taikymo pagrįstumą ir proporcingumą, ieškant teisingos pusiausvyros tarp asmens ir valstybės interesų;**
- **Užtikrinti užsieniečių prieigą prie aktualios informacijos jiems suprantamomis kalbomis ir pateikimo formomis (rašytinėmis, vaizdinėmis, garsinėmis ir kt.);**
- **Užtikrinti užsieniečių prieigą prie vertimo paslaugų, ypač suteikiant jiems psichologo ir medicinos paslaugas;**
- **Užtikrinti, kad užsieniečiams būtų suteikiama visapusiška informacija apie jų teisinę padėtį (teisės, pareigos, taikytinos procedūros) bei paaiškinami jų atžvilgiu priimami sprendimai, ypač susiję su judėjimo laisvės ribojimais (įskaitant informaciją apie atitinkamų sprendimų priėmimo priežastis ir šių sprendimų pasekmes asmeniui);**
- **Užtikrinti operatyvų materialinių priemonių, ypač sezoną atitinkančių rūbų ir avalynės, taip pat higienos ir buities priemonių, paskirstymą, kartu atsižvelgiant į asmenų specialiuosius poreikius;**

- Atsižvelgiant į pačių gyventojų poreikius, skirti didesnę dėmesį laisvalaikio ir užimtumo veiklų organizavimui, jų įvairovei ir sklaidai. Pastebima, kad centrų gyventojai aktyviai įsitraukia į laisvalaikio veiklas – keliones, ekskursijas, sporto varžybas, bendruomenines veiklas kartu (pvz., šventės, daržininkystė ir kt.), lyginant su edukaciniais užsiėmimais, kurie pritraukia mažiau žmonių;
- Stiprinti tarpinstitucinį bendradarbiavimą efektyviai keičiantis informacija apie užsieniečių, esančių laikino apgyvendinimo ar sulaikymo centruose, taip pat atsidūrusių gydymo įstaigose, poreikius, pakitusią teisinę padėtį ir kt. Atitinkamai, keistis gerąja praktika tarp skirtingų tos pačios institucijos padalinių, turinčių daugiau patirties ir įdirbį vienoje ar kitoje srityje.

PRIEDAI

<u>PRIEDAS NR. 1. STEBĖSENOS STATISTIKA</u>	57
<u>PRIEDAS NR. 2. VSAT IR NACIONALINĖ STATISTIKA</u>	59
<u>PRIEDAS NR. 3. ES ŠALIŲ PRIEGLOBSČIO STATISTIKA</u>	60
<u>PRIEDAS NR. 4. LRK KAUPIAMI DUOMENYS</u>	61

Priedas Nr. 1. Stebėsenos statistika

1 pav. 2025 m. LRK stebėsenos vizitai: data, vieta, prieigos būdas, tikslas.

2025 m. LRK stebėsenos vizitai				
Nr.	Vizito data	Vizito vieta	Prieiga	Stebėsenos tikslas
1	2025-01-28	Vilniaus OU PU	Gyvai	Priėmimo / apsaugos sąlygos
2	2025-02-03	Kapčiamiesčio PU	Gyvai	Priėmimo / apsaugos sąlygos
3	2025-02-24	Švenčionių PU	Gyvai	Priėmimo / apsaugos sąlygos
4	2025-03-03	Vilniaus PC	Gyvai	Priėmimo / apsaugos sąlygos
5	2025-03-05	Pabradės PC	Gyvai	Priėmimo / apsaugos sąlygos
6	2025-03-06	Pabradės URC	Gyvai	Priėmimo / apsaugos sąlygos
7	2025-03-13	Kybartų KPKP	Gyvai	Priėmimo / apsaugos sąlygos
8	2025-04-09	Ruklos PC	Gyvai	Priėmimo / apsaugos sąlygos
9	2025-04-16	Girionių PC[66]	Gyvai	Priėmimo / apsaugos sąlygos
10	2025-04-22	Vilniaus OU PU	Gyvai	Priėmimo / apsaugos sąlygos + pirminė apklausa
11	2025-04-23	Pabradės URC	Gyvai	Priėmimo / apsaugos sąlygos
12	2025-04-28	Kapčiamiesčio PU	Gyvai	Priėmimo / apsaugos sąlygos
13	2025-04-29	Pabradės PC	Gyvai	Priėmimo / apsaugos sąlygos
14	2025-05-05	A. Barausko PU	Gyvai	Priėmimo / apsaugos sąlygos
15	2025-05-13	Kenos PU	Gyvai	Priėmimo / apsaugos sąlygos
16	2025-05-15	Ruklos PC	Gyvai	Prieiga prie prieglobsčio procedūros
17	2025-05-19	Ruklos PC	Gyvai	Pirminė apklausa
18	2025-05-21	Pabradės URC	Gyvai	Priėmimo / apsaugos sąlygos
19	2025-05-29	Pabradės PC	Gyvai	Priėmimo / apsaugos sąlygos
20	2025-05-30	A. Barausko PU	Gyvai	Priėmimo / apsaugos sąlygos
21	2025-06-09	Kauno kalėjimas	Gyvai	Prieiga prie prieglobsčio procedūros
22	2025-06-13	Pabradės URC	Gyvai	Pirminė apklausa
23	2025-06-19	Vilniaus PC	Gyvai	Priėmimo / apsaugos sąlygos
24	2025-06-25	Pabradės PC	Gyvai	Priėmimo / apsaugos sąlygos
25	2025-06-30	Pabradės URC	Gyvai	Priėmimo / apsaugos sąlygos
26	2025-07-14	A. Barausko PU	Gyvai	Priėmimo / apsaugos sąlygos
27	2025-07-23	Pabradės PC	Gyvai	Priėmimo / apsaugos sąlygos
28	2025-07-31	Pabradės URC	Gyvai	Priėmimo / apsaugos sąlygos
29	2025-08-04	Pabradės URC	Gyvai	Pirminė apklausa
30	2025-08-06	Ruklos PC	Gyvai	Priėmimo / apsaugos sąlygos
31	2025-08-13	Girionių PC	Gyvai	Priėmimo / apsaugos sąlygos
32	2025-08-20	Pabradės URC	Gyvai	Pirminė apklausa
33	2025-08-26	Pabradės URC	Gyvai	Priėmimo / apsaugos sąlygos
34	2025-08-27	Pabradės PC	Gyvai	Priėmimo / apsaugos sąlygos
35	2025-08-29	Švenčionių PU	Gyvai	Priėmimo / apsaugos sąlygos
36	2025-09-02	Varėnos ligoninė	Gyvai	Prieiga prie prieglobsčio procedūros
37	2025-09-03	Ruklos PC	Gyvai	Priėmimo / apsaugos sąlygos
38	2025-09-04	Pabradės URC	Gyvai	Pirminė apklausa
39	2025-09-10	Kybartų KPKP	Gyvai	Priėmimo / apsaugos sąlygos
40	2025-09-24	Pabradės URC	Gyvai	Priėmimo / apsaugos sąlygos
41	2025-09-25	Pabradės PC	Gyvai	Priėmimo / apsaugos sąlygos
42	2025-10-08	Visagino ligoninė	Gyvai	Prieiga prie prieglobsčio procedūros
43	2025-10-16	Vilniaus PC	Gyvai	Priėmimo / apsaugos sąlygos
44	2025-10-23	Pabradės URC	Gyvai	Priėmimo / apsaugos sąlygos
45	2025-10-30	Pabradės PC	Gyvai	Priėmimo / apsaugos sąlygos
46	2025-11-17	Druskininkų PU	Gyvai	Priėmimo / apsaugos sąlygos + pirminė apklausa
47	2025-11-21	Pabradės URC	Gyvai	Priėmimo / apsaugos sąlygos
48	2025-11-24	Ruklos PC	Gyvai	Priėmimo / apsaugos sąlygos
49	2025-12-03	Pabradės PC	Gyvai	Priėmimo / apsaugos sąlygos
50	2025-12-17	Girionių PC	Gyvai	Priėmimo / apsaugos sąlygos
Iš viso		50 vizitų		50 - gyvai, 0 - nuotoliu

[66] Lentelėje PIA Ruklos PC Girionių padalinys vadinamas Girionių PC.

34 vizitai atlikti užsieniečių laikinojo apgyvendinimo ir sulaikymo centruose, 13 kartų lankytasi VSAT pasienio padaliniuose (PU ir PKP). 3 kartus stebėsenos tikslas buvo įvertintos priegigos prie prieglobsčio procedūros aplinkybes VSAT pasienio padaliniuose, kurių veikimo teritorijoje buvo nustatyti / sulaikyti prieglobsčio prašytojai[67], tačiau patys vizitai atlikti ne VSAT pasienio padaliniuose, o kituose objektuose (2 – gydymo įstaigose, į kurias dėl sveikatos sutrikimų buvo pristatyti prieglobsčio prašytojai, 1 – laisvės atėmimo vietų įstaigoje).

Vertinant stebėsenos vizitų dažnumą, iš užsieniečių apgyvendinimo ir sulaikymo centrų išsiskiria URC ir Pabradės PC. URC stebėseną vykdė 13 kartų (4 iš jų – stebėtos pirminės prieglobsčio prašytojų apklausos). Pabradės PC lankytasi 9 kartus. Kituose centruose lankytasi rečiau: Ruklos PC – 6 kartus (1 iš jų – stebėta pirminė prieglobsčio prašytojo apklausa), Vilniaus PC ir Ruklos PC Girionių padalinys – po 3 kartus.

Iš VSAT pasienio padalinių (PU ir PKP) 2025 m. LRK stebėtojai daugiausiai kartų lankėsi A. Barausko PU (3), Švenčionių PU, Kapčiamiesčio PU ir Vilniaus OU PU (po 2 kartus). Stebėsenos vizitai atlikti 3 iš 4 VSAT PR. Nesilankyta tik Pakrančių apsaugos PR, kurioje 2025 m. nebuvo priimta prieglobsčio prašymų. Varėnos PR teritoriniuose pasienio padaliniuose atlikti 6 stebėsenos vizitai, Vilniaus PR – 5 vizitai, Pagėgių PR – 2 vizitai.

41 atvejais užsieniečių apgyvendinimo ir sulaikymo centruose, VSAT pasienio padaliniuose ar kitose vietose stebėtos priėmimo ir apsaugos sąlygos, 7 atvejais – pirminės prieglobsčio prašytojų apklausos, 4 atvejais vizitai atlikti siekiant surinkti informacijos apie priegimą prie prieglobsčio procedūros. Vizitų ir parengtų ataskaitų skaičius skiriasi, nes tam tikrais atvejais vieno vizito metu buvo atliekama skirtingo pobūdžio stebėseną (pvz. priėmimo ir apsaugos sąlygų bei pirminės apklausos arba priegigos prie prieglobsčio procedūros stebėseną).

[67] Vienas asmuo – nelydimas vaikas užsienietis – vizito metu prieglobsčio prašytojo statuso neturėjo. Vizitas į laisvės atėmimo vietų įstaigą atliktas ir informacija surinkta LRK bendradarbiavimo sutarties su Kalėjimų tarnyba prie Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos pagrindu.

Priedas Nr. 2. VSAT ir nacionalinė statistika

1 pav. MD pateikiama prieglobsčio prašymų statistika pagal kilmės šalį ir laiko žymą (mėnuo, ketvirtis, metai).

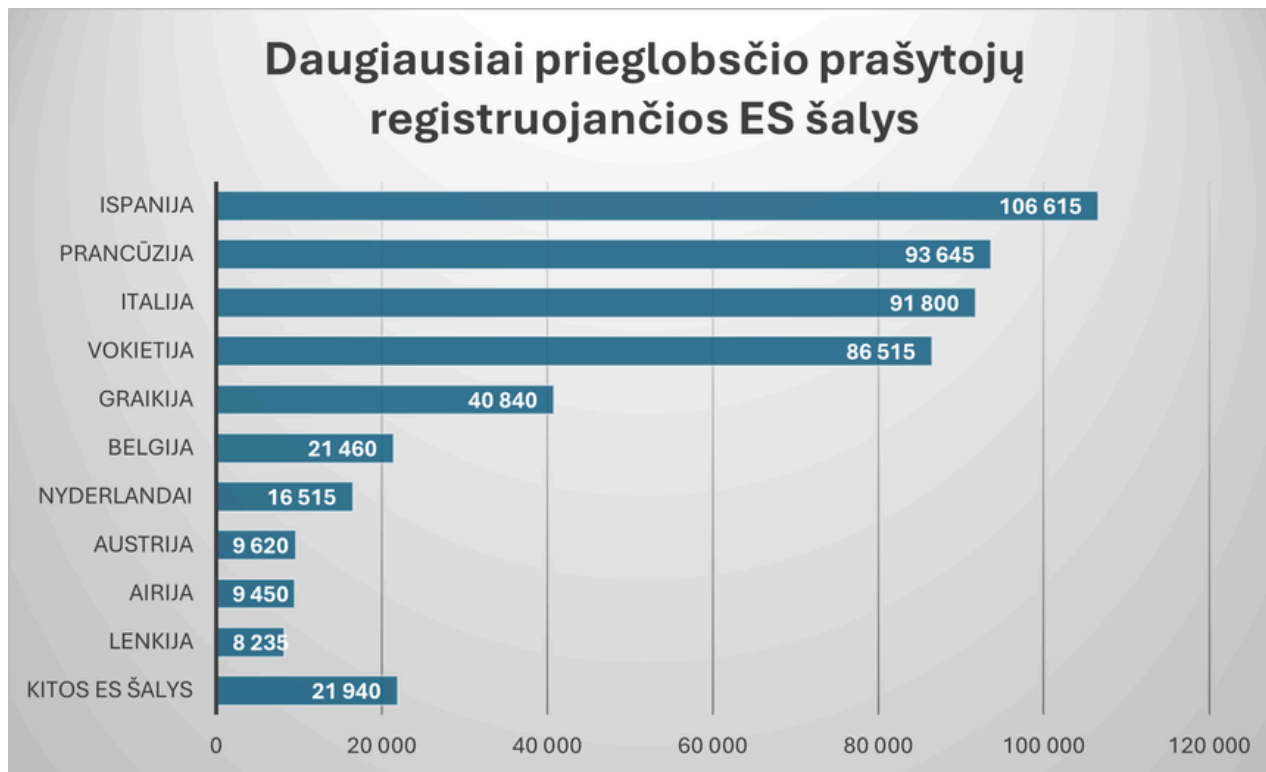
Nr.	Kilmės šalis	Sausis	Vasaris	Kovas	I ketv.	Balandis	Gegužė	Birželis	II ketv.	Liepa	Rugpjūtis	Rugsėjis	III ketv.	Spalis	Lapkritis	Gruodis	IV ketv.	IŠ VISO
	IŠ VISO	26	28	22	76	11	46	19	76	45	28	46	119	48	36	26	110	381
1	Baltarusija	6	6	7	19	1	14	8	23	5	6	11	22	7	8	4	19	83
2	Somalis				0		19		19	3	6	13	22	4	1		5	46
3	Rusijos Federacija	3	7	5	15	3	1	2	6	3	2	3	8	5		1	6	35
4	Ukraina	1	5	4	10	3	2	1	6	6	1	1	8			4	4	28
5	Tadžikistanas	2	1		3	1	1	1	3	8			8		9	1	10	24
6	Afganistanas	2	1		3	1	1	1	3	2	1		3		4	5	9	18
7	Irakas	6	1		7			1	1	1		1	2	5		1	6	16
8	Pakistanas			1	1				0			1	1	7	2	2	11	13
9	Turkija	1	1		2		1		1	5		1	6		2	1	3	12
10	Iranas				0				0		1	4	5	3	2	1	6	11
11	Azerbaidžanas	1	3	1	5			1	1	1		1	2		1	1	2	10
12	Uzbekistanas		1	1	2			1	1	2	1		3	1	1		2	8
13	Eritėja				0				0			1	1	6			6	7
14	Sirija	1			1			1	1				0	1	2	1	4	6
15	Moldova				0				0			2	2	3			3	5
16	Alžyras				0	2	1		3				0	1	1		2	5
17	Egiptas				0		1		1			1	1	1	2		3	5
18	Etiopija				0		2		2		2		2				0	4
19	Kamerūnas				0			1	1	2		1	3				0	4
20	Jungtinės Amerikos Valstijos	1			1		2		2				0				0	3
21	Kirgizija			2	0				0		1		1				0	3
22	Nigerija				0				0	2	1		3				0	3
23	Indija				0				0		3		3				0	3
24	Šri Lanka				0				0			2	2	1			1	3
25	Marokas				0		1		1		1		1			1	1	3
26	Kongo Demokratinė Respublika		1		1				0	1			1				0	2
27	Bangladešas				0				0		2		2				0	2
28	Izraelis	1			1				0			1	1				0	2
29	Sudanas				0				0			2	2				0	2
30	Kazachstanas				0				0	1			1	1			1	2
31	Gana			1	1				0				0			1	1	2
32	Jemenas				0				0				0		1	1	2	2
33	Tunisas	1			1				0				0				0	1
34	Gvinėja Bisau		1		1				0				0				0	1
35	Ekvadoras				0			1	1				0				0	1
36	Kolumbija				0				0	1			1				0	1
37	Palestinos valstybė				0				0	1			0				0	1
38	Pietų Afrikos Respublika				0				0	1			1				0	1
39	Armėnija				0				0				0	1			1	1
40	Mianmaras				0				0				0	1			1	1
41	Kinija				0				0				0			1	1	1

2 pav. VSAT pateikiama prieglobsčio prašymų statistika, įskaitant MD skyriuose pateiktus prašymus

2025 m.	Prašymai VSAT PKP	Prašymai pasienyje (atvykus nereguliariai) ir šalies viduje					Iš viso
		VSAT PR / PU	VSAT URC	Priėmimo ir integracijos agentūroje (priėmė VSAT)	MD skyriuose	Perduoti pagal Dublino III reglamentą	
Sausis	0	3	0	1	16	8	28
Vasaris	0	1	0	7	15	3	26
Kovas	1	0	7	2	12	0	22
Balandis	2	1	5	0	3	0	11
Gegužė	3	6	4	2	28	3	46
Birželis	0	0	3	0	11	4	18
Liepa	0	4	5	4	22	10	45
Rugpjūtis	0	2	4	9	12	1	28
Rugsėjis	1	2	4	13	26	0	46
Spalis	0	2	6	18	23	0	49
Lapkritis	0	2	5	16	13	0	36
Gruodis	0	0	5	12	9	0	26
Iš viso	7	23	48	84	190	29	381
374							

Priedas Nr. 3. ES šalių prieglobsčio statistika

1 pav. Daugiausiai prieglobsčio prašymų registruojančios ES šalys (iki 2025-10-01).

Priedas Nr. 4. LRK kaupiami duomenys

1 pav. LRK kaupiami duomenys apie 2025 m. registruotus prieglobsčio prašymus.

Pastaba: šioje lentelėje įtraukti tik tie užsieniečiai, kurių prieglobsčio prašymų registravimo aplinkybės patenka į tam tikrą kategoriją: atvykę per PKP (išorinę sieną ir oro uostus), atvykę nereguliariai, taip pat perduoti pagal Dublino III reglamentą.

2025 m. pirminiai VSAT pranešimai apie prieglobsčio prašytojus ir jų kilmės šalis						
Atvykę nereguliariai			Atvykę per PKP			Perduoti pagal Dublino III reglamentą
Išorinė siena su Baltarusija	Išorinė siena su Rusija	Išorinė siena su kitomis ES šalimis (įskaitant tranzitą)	Išorinė siena su Baltarusija	Išorinė siena su Rusija	Oro uostai	
BLR – 5 IRN – 4 RUS – 3 IRQ – 1 LKA – 1	n/a	SOM – 15 PAK – 10 TJK – 9 AFG – 8 ERI – 7 ETH – 4 IND – 4 IRN – 4 SYR – 3 EGY – 2 YEM – 2 BGD – 1 DZA – 1 MAR – 1 SDN – 1	BLR – 2 UKR – 1	BLR – 2	UKR – 3	IRQ – 15 BLR – 5 UZB – 5 AZE – 4 TJK – 4 UKR – 4 AFG – 2 CMR – 2 KAZ – 2 RUS – 2 CHN – 1 COD – 1 EGY – 1 GHA – 1 IND – 1 NGA – 1 PAK – 1 TUR – 1
14	0	72	3	2	3	53
			5			
86			8			
Iš viso			147			

Valstybių pavadinimų atvaizdavimui lentelėje naudojami trijų raidžių kodai pagal Tarptautinės standartizacijos organizacijos ISO 3166 standarto (ISO 3166-1 alpha-3): AFG – Afganistanas, AZE – Azerbaidžanas, BGD – Bangladešas, BLR – Baltarusija, CHN – Kinija, CMR – Kamerūnas, COD – Dramblio Kaulo Krantas, DZA – Alžyras, EGY – Egiptas, ERI – Eritrėja, ETH – Etiopija, YEM – Jemenas, IND – Indija, IRQ – Irakas, IRN – Iranas, KAZ – Kazachstanas, LKA – Šri Lanka, MAR – Marokas, NGA – Nigerija, PAK – Pakistanas, RUS – Rusijos Federacija, SDN – Sudanas, SYR – Sirija, SOM – Somalis, TJK – Tadžikistanas, TUR – Turkija, UKR – Ukraina, UZB – Uzbekistanas.

Išskiriant prieglobsčio prašymus, registruotus VSAT pasienio padaliniuose (PR, PU ir PKP), daugiausiai pranešimų 2025 m. gauta iš Vilniaus PR Vilniaus oro uosto PU (15 pranešimų / atvejų, 15 prieglobsčio prašytojų[68]), Varėnos PR A. Barausko PU (4 pranešimai / atvejai, 5 prieglobsčio prašytojai[69]), Vilniaus PR Pūškų PU[70] (3 pranešimai / atvejai, 3 prieglobsčio prašytojai), Varėnos PR Kapčiamiesčio PU (2 pranešimai / atvejai, 3 prieglobsčio prašytojai[71]), Pagėgių PR Kybartų PU[72] (2 pranešimai / atvejai, 2 prieglobsčio prašytojai).

2 pav. LRK kaupiami duomenys apie 2025 m. VSAT registruotus prieglobsčio prašymus nepriklausomai nuo prašymų pateikimo vietos ir aplinkybių.

2025 m. VSAT registruoti prieglobsčio prašytojai pagal mėnesį, lytį, taip pat amžius ir pažeidžiamumo kategorijas							
Mėnuo	Pagal lytį		Vaikai (iš jų)		Nelydimi arba atskirti vaikai (iš jų)		Iš viso
	Vyr.	Mot.	Vyr.	Mot.	Vyr.	Mot.	
Sausis	7	5	3	1	0	0	12
Vasaris	10	2	1	0	0	0	12
Kovas	9	0	0	0	0	0	9
Balandis	10	1	0	0	0	0	11
Gegužė	18	1	4	0	4	0	19
Birželis	9	2	0	0	0	0	11
Liepa	17	5	5	0	2	0	22
Rugpjūtis	15	4	0	0	0	0	19
Rugsėjis	19	2	0	0	0	0	21
Spalis	18	9	1	2	0	0	27
Lapkritis	17	9	4	3	0	0	26
Gruodis	15	2	0	0	0	0	17
Iš viso	164	42	18	6	6	0	206
	206		24		6		

[68] Tik trimis atvejais prieglobsčio prašytojai atvyko savarankiškai, buvo priimti Vilniaus OU PU prieglobsčio prašytojų patalpose (praleido mažiausiai vieną naktį), kur buvo atlikti ir pirminiai veiksmai. Visais kitais atvejais pranešimai buvo apie prieglobsčio prašytojus, perduotus Lietuvai pagal Dublino III reglamentą. Tokiais atvejais prieglobsčio prašymų registracija būdavo atliekama ne vietoje, t. y. ne Vilniaus PR Migracijos skyriaus specialistų, o VSAT URC. Vilniaus OU PU dirbantys VSAT pareigūnai atlikdavo tik pirminę informavimo funkciją ir užsieniečius tą pačią dieną perduodavo kolegoms iš VSAT URC. Taip pat 2025 m. buvo vienas atvejis, kai Vilniaus OU PU patalpose buvo laikinai apgyvendintas prieglobsčio prašytojas, kuris atvyko ne per oro uostą, tačiau po pirminių procedūrų Vilniaus PR Migracijos skyriuje Mickūnuose buvo pristatytas į Vilniaus OU PU.

[69] Vienu atveju prieglobsčio prašytojai buvo aptikti A. Barausko PU veikimo teritorijoje, tačiau jau patekė giliau į šalies teritoriją. Šiuo atveju LRK apie prieglobsčio prašytojus informavo Varėnos PR Migracijos skyrius.

[70] Po nereguliarus sienos kirtimo Pūškų PU veikimo teritorijoje prieglobsčio prašytojai dažniausiai būdavo perkelti laikinam apgyvendinimui į Vilniaus PR Švenčionių PU, taip pat pasitaikė atveju, kai prieglobsčio prašytojus reikėjo skubiai pristatyti į gydymo įstaigą.

[71] Vienu atveju prieglobsčio prašytojai į Lietuvą nereguliariai atvyko Kapčiamiesčio PU veikimo teritorijoje, tačiau judėjo toliau ir pasiekė Lenkiją, kur buvo sulaikyti ir perduoti Lietuvai. Galiausiai jie atsidūrė Varėnos PR padalinyje, kuris informavo LRK apie prieglobsčio prašytojus. Šis atvejis prie Kapčiamiesčio PU pranešimų neįtrauktas.

[72] Fiziškai prieglobsčio prašytojai priimami Kybartų PU struktūriniuose padaliniuose – Kybartų kelio arba geležinkelio PKP, tačiau pranešimai gaunami iš Kybartų PU budėtojų.

LRK duomenimis, mažiausiai prieglobsčio prašymų VSAT registravo kovą (9), balandį, birželį (po 11), sausį ir vasarį (po 12), daugiausiai – spalį (27), lapkritį (26), liepą (22) ir rugsėjį (21)[73].

3 pav. Prieglobsčio prašytojų atvykimas per tarptautinius PKP (neskaitant oro uostų) 2025 m. ir palyginimas su ankstesniais metais.

Prieglobsčio prašytojų atvykimai per PKP (išorinė siena su Baltarusija ir Rusijos Federacija)							
2022 m.		2023 m.		2024 m.		2025 m.	
Siena su Baltarusija	Siena su Rusija	Siena su Baltarusija	Siena su Rusija	Siena su Baltarusija	Siena su Rusija	Siena su Baltarusija	Siena su Rusija
RUS – 55 TJK – 21 BLR – 6 UKR – 5 AZE – 3	BLR – 24 RUS – 14 UKR – 2	TJK – 6 RUS – 1	BLR – 17	CUB – 11 TJK – 4 UZB – 4	BLR – 6	BLR – 2 UKR – 1	BLR – 2
90	40	7	17	19	6	3	2
130	24	25	5				

Valstybių pavadinimų atvaizdavimui lentelėje naudojami trijų raidžių kodai iš Tarptautinės standartizacijos organizacijos ISO 3166 standarto (ISO3166-1 alpha-3): AZE – Azerbaidžanas, BLR – Baltarusija, CUB – Kuba, RUS – Rusijos Federacija, TJK – Tadžikistanas, UKR – Ukraina, UZB – Uzbekistanas.

[73] Lyginant su VSAT pateikiama statistika, registruotų prašymų skaičius kas mėnesį gali nežymiai skirtis, nes VSAT prieglobsčio prašytojus skaičiuoja pagal registracijos dienos faktą. Tuo tarpu LRK fiksuoja pranešimo apie planuojamą registruoti prašymą dieną, t. y. nuo asmens pateikto prieglobsčio prašymo. Tai lemia, kad, pvz., pranešimas gautas mėnesio pabaigoje, tačiau faktinis prašymo registravimas atliekamas jau kito mėnesio pradžioje.

**Lietuvos
Raudonasis
Kryžius**

J. Jasinskio g. 16B
03163 Vilnius
info@redcross.lt

